Cuvinte cãtre tineri

Arhimandritul Teofil Paraian

3 martie 1929
se naste într-o familie de plugari din satul Topârcea, din apropierea Sibiului, viitorul monah, duhovnic si cãrturar Teofil Pãrãian

1935-1943
urmeazã cursurile scolii la Cluj si Timisoara, în scoli pentru nevãzãtori

1943-1948
cursurile liceale la Timisoara, într-un liceu teoretic pentru vãzãtori

1948-1953
student si licentiat la Institutul Teologic din Sibiu

1aprilie 1953
intrã în obstea Mânãstirii Brâncoveanu, Sâmbãta de Sus, judetul Brasov, al cãrei vietuitor rãmâne pânã azi

15 august 1953
este tuns în monahism, primind numele de Teofil

15 august 1960
este hirotonit diacon

13 mai 1983
este hirotonit preot

8 septembrie 1988
este hirotesit arhimandrit

1990 - pânã azi
tine cicluri de conferinte cu teme religioase în toatã tara

CUVÂNT ÎNAINTE

Dupã cum se poate sti din însusi titlul cãrtii de fatã, ea este dedicatã tinerilor. Este adresatã lor, deoarece cuvântãrile pe care le cuprinde au fost tinute pentru tineri, la invitatia tinerilor care si le-au dorit. La fel si rãspunsurile cuprinse pe lângã cuvântãri si în legãturã cu unele din ele, tot tinerilor le-au fost adresate, cãci ei au pus întrebãrile la care am rãspuns.

Cu toate acestea, din cele scrise pot avea folos oameni de toate vârstele si mai cu seamã îndrumãtorii de tineri: pãrintii, preotii, duhovnicii, învãtãtorii si

profesorii, educatorii, în general, doctorii, si, dintre acestia, în special psihiatrii.

Volumul de fatã poate fi citit cu folos de orice categorie de cititori, dacã vor sã stie cum stã fiecare în fata viitorului si cum se poate pregãti pentru un viitor frumos si pentru o vesnicie fericitã.

Este locul aici sã spun cã toate cele cuprinse în carte n-au fost destinate tiparului. Eu am crezut cã spusele mele vor fi simple conferinte si simple rãspunsuri adresate celor ce le-au audiat mai întâi si eventualilor ascultãtori ai casetelor pe care au fost înregistrate.

Si chiar cred cã asa ar fi fost, dacã nu s-ar fi prezentat la mine niste iubitori de învãtãturã si de ostenealã, care mi-au propus sã scoatem o carte care sã cuprindã cele ce acum, prin strãdania lor, au ajuns la cititori.

Bineînteles cã am fost de acord cu propunerea lor, mai ales cã tot ei s-au strãduit sã copieze în scris cele ce erau imprimate pe casete, si împreunã cu ei am revãzut textul.

Mãrturisim înaintea lui Dumnezeu si a oamenilor cã la citirea cuvântãrilor si a rãspunsurilor care acum au devenit carte, am exclamat adeseori: "Ce fain!", "Îmi place!", "E ceva deosebit!", "Ce frumos!", "Ce bine-mi pare cã am spus aceste lucruri!". Mai ziceam câteodatã, cerând pãrerea celor care erau de fatã si citeau textul: "Asa-i cã-i fain?". Si bineînteles cã de fiecare datã venea si confirmarea din partea lor.

Mãrturisirea de mai sus o fac, fãrã îndoialã, nu în chip de reclamã, ci ca sã mãrturisesc adevãrul si numai adevãrul!

Asa cum atunci când am tinut cuvântãrile si când am dat rãspunsurile, am avut constiinta cã prin aceasta înmultesc binele, am si acum constiinta cã înmultesc binele, eu si cei ce împreunã cu mine am tinut sã existe aceast volum, spre bucuria si folosul celor ce o vor citi.

Trimitem deci aceastã carte la propovãduire, în nãdejdea folosului si a bucuriei tuturor celor ce o vor citi si multumesc tuturor celor ce au contribuit ca ea sã existe!

Slavã lui Dumnezeu pentru toate! Iar cititorilor pace, bucurie si binecuvântare!

Harul Domnului nostru Iisus Hristos si dragostea lui Dumnezeu Tatãl si împãrtãsirea Sfântului Duh sã fie cu noi, cu toti, acum si în vecii vecilor ! Amin!

10 septembrie 1998

Arhimandritul
Teofil Pãrãian

CE INVATAM DIN PATERIC

Craiova
28 octombrie 1997

Stimati ascultãtori, constat cã festivalul în care mã încadrez eu cu **Patericul** e de fapt **Filocalia**. Puteam sã prezint si chestiuni în legãturã cu **Filocalia** si anume am prezentat, am vorbit despre **Filocalie** (când am sustinut conferinta "Eu si **Filocalia**"), despre raportarea mea personalã si raportarea celorlalti oameni la **Filocalie.** Cum mã raportez eu? Sãsi punã fiecare întrebarea. Ce stiu despre **Filocalie**? Când am auzit de **Filocalie**? Cum mam raportat atunci? Cum mam raportat dupã aceea? Cum mã raportez acum la **Filocalie**?

Am vorbit în legãturã cu **Filocalia** despre "Texte filocalice care se impun atentiei de la prima lecturã". Si am vorbit în legãturã cu **Filocalia** si cu subiectul "**Filocalia** pentru toti", considerând sfintele slujbe ale Bisericii noastre ca o **Filocalie** pentru toti. As fi putut sã mã opresc la unul din aceste subiecte. Eu, de fapt, nam fost foarte bine informat, de la început, în ce cadru voi vorbi, sub ce generic. Si pentru cã am promis încã de anul trecut - din '96, am fixat pentru toamnã sã vorbesc despre: "Ce învãtãm din **Pateric**?".

Este tot o carte de spiritualitate ortodoxã si **Patericul**. Am venit aici, era alt generic si neam gândit cã era bine sã vorbim despre "Ortodoxie si bucurie", parcã. Si dupã aceea tot asa, cã e genericul "Ortodoxia", sã vorbim ceva despre "Ortodoxia - credinta noastrã".

Si acum, în legãturã cu **Patericul**, în legãturã cu **Filocalia**, vorbesc despre **Pateric**. Nu prea se potriveste, dar o sã vedeti cã se si potriveste. Se potriveste în întelesul acesta cã si **Patericul** este o carte de spititualitate ortodoxã. Spiritualitatea ortodoxã întrupatã în slujbele Bisericii Ortodoxe este ajutatã si de scrieri care formeazã **Filocalia**.

În românește avem douãsprezece volume de **Filocalie**. Cam multe pentru un singur om; de altfel, **Filocalia** nu e pentru un singur om. Fiecare din scrierile filocalice, la drept vorbind, este un îndreptar de viatã si chiar o scriere pe care unii au avuto ca singura dupã care siau rânduit viata. Si pentru noi pot fi unele sau altele din aceste scrieri dãtãtoare de orientare.

În afarã de **Filocalie**, cu mai mare circulatie si cu nuantã mai practicã decât **Filocalia**, o altã carte de spiritualitate ortodoxã este **Patericul**. Eu nu stiu câti

dintre cei care sunteti în salã ati stiut când ati citit afisul cã voi vorbi despre **Pateric**. Ati stiut sau stiti acum ce este **Patericul**. Poate unii vã întrebati acum ce este **Patericul**. Poate unii vati gândit "lasã cã ne spune pãrintele Teofil ce e **Patericul**, dacã vorbeste despre **Pateric**".

Stimati ascultãtori, **Patericul** este o carte care cuprinde învãtãturi si experiente ale cãlugãrilor de odinioarã, din secolele alIVlea si alVlea, cãlugãri care au trãit în Egipt, în Siria. De obicei, când vorbim despre **Pateric** ne gândim la un **Pateric** anume. Sunt acum mai multe feluri de **Paterice**. Existã si un **Pateric românesc**, mare de tot, care ar putea fi mic de tot , cã are foarte multe lucruri care nu tin de **Pateric** si de învãtãturile pãrintilor duhovnicesti. Sunt multe lucruri care tin de istoria Bisericii. În sfîrsit, asa sa gândit cel care la alcãtuit cum e alcãtuit si sã îi zicã **Patericul românesc**. Întradevãr, sunt prezentãri de vieti si învãtãturile pãrintilor din România, de pe teritoriu românesc, de aceea se numeste **Patericul romanesc**. Însã, în relitate, ceea ce este continut de **Pateric** e foarte putin fatã de cele opt sute de pagini, as zice eu. O sutã cincizeci, douã sute de pagini ar fi tot **Patericul romanesc** luat *stricto sensu*. Apoi existã un **Pateric** al Lavrei Pecerska, existã un **Pateric athonit**, existã un **Pateric** din Sinai, existã mai multe **Pateric**e, nu de valoarea **Patericului egiptean**. Deci noi, când vorbim acum despre "Ce învãtãm din **Pateric**"**,** ne gândim la un **Pateric** anume, la **Patericul egiptean**, care este **Patericul** clasic, **Patericul** care a existat înainte de a fi alte **Paterice**.

Patericul este o colectie de învãtãturi si experiente duhovnicesti care sa realizat în timp. Eu personal nu stiu cine a alcãtuit **Patericul**, nu stiu când sa alcãtuit **Patericul**, nu cunosc o istorie a **Patericului**, ci, asa cum mam întâlnit cu **Filocalia,** asa mam întâlnit si cu **Patericul**.

Despre **Pateric** am stiut abia în vremea studentiei, când eram student la Teologie am aflat despre **Pateric** si sã stiti cã nu mi sa pãrut foarte la îndemânã si nu mi sau pãrut învãtãturile din **Pateric** foarte practice sau, în orice caz, la mãsurile credinciosilor de rând, la mãsurile oamenilor care nu sunt cãlugãri, pentru cã învãtãturile si experientele din **Pateric** sunt învãtãturi si experiente ale cãlugãrilor, fãcute pentru cãlugãri.

Cuvântul **Pateric** vine de la *patir* care în limba greacã înseamnã tatã; am zice "învãtãturi ale Pãrintilor duhovnicesti", am putea zice "învãtãturi ale bãtrânilor". "Cartea bãtrânilor", asa se mai numeste **Patericul**. Si când sunt referiri ale Pãrintilor duhovnicesti la învãtãturile din **Pateric**, gãsim referirile în întelesul acesta, de "Cartea bãtrânilor". Cãlugãr în limba greacã cuprinde si cuvântul *gheron*, care înseamnã bãtrân. *Calos* înseamnã bun sau frumos. Cu acelasi cuvânt se poate exprima cuvântul "bun" sau "frumos", *calosgheron* ar fi "bãtrân frumos", deci cuvântul "cãlugãr" din limba românã este un cuvânt alcãtuit din cuvintele grecesti *calosgheron*. Nu numai bãtrânii sunt cãlugãri, sunt si tineri care sunt cãlugãri, dar, etimologic, cuvântul "cãlugãr" înseamnã

"bãtrân frumos". Deci "Cartea bãtrânilor" sau **Patericul** înseamnã cartea celor care au experientã, cartea celor care au ajuns la niste concluzii, cartea celor ce vorbesc cu autoritate. Vorbesc si tinerii cu autoritate, dar autoritatea bãtrânilor no au decât bãtrânii. Când esti bãtrân se considerã cã ai acumulat dea lungul anilor o experientã, se considerã cã ai ajuns la niste concluzii temeinice, la niste concluzii pe care le poti oferi si altora. Si e mare lucru ca un tânãr sã înceapã cu experienta si cu concluziile bãtrânilor.

La mine a venit odatã un inginer si am stat de vorbã despre chestiuni duhovnicesti. Iam spus eu anumite lucruri si el zice cãtre mine: "pãrinte, când ati ajuns dumneavoastrã la concluziile astea?". Si am zis: "uite, eu am ajuns la concluziile astea cu vremea, dar tu poti începe cu concluziile mele". Asa e si cu **Patericul** care cuprinde învãtãturi si experiente cu care putem începe fiecare dintre noi, adaptândune din **Pateric** ceea ce ne interesează pentru viata noastrã. Pentru cã, desi sunt învãtãturi ale cãlugãrilor, ale trãitorilor în pustie, majoritatea dintre pãrintii care sunt cuprinsi în **Pateric** au avut lumini si pentru viata socialã. Deci fãrã sã fim cãlugãri, putem sã ne folosim de învãtãturile cãlugãrilor.

La noi la mânãstire, înainte cu aproape treizeci de ani, a fost trimis disciplinar un preot. Si a stat la mine în chilie o vreme, cât ia tinut canonul, pentru cã era iarnã si aveam încã un pat în chilie si putea sã stea foarte bine cu mine. Mã mai ajuta el cu multe, si când îi spuneam câte ceva din **Pateric**: "pãrinte, uite, în **Pateric** spune asa si asa", el îmi rãspundea: "lasãmã cu alea din **Pateric**, cã alea sunt pentru dumneatale, cã dumneatale esti cãlugãr." Sã stiti cã nu e chiar asa, multe sunt care se potrivesc pentru cãlugãri si au un specific pentru cei care au stilul acesta de vietuire, dar, în realitate, sunt multe lucruri care pot fi aplicate la toate nivelurile de trãire religioasã. O sã vedeti aceasta pe parcursul expunerii mele.

As vrea sã atrag atentia, în ceea ce priveste **Patericul**, asupra faptului cã acesta este alcãtuit din douã pãrti. Si anume: o parte cu învãtãturi si experiente ale cãlugãrilor prezentati dupã numele lor. Adicã, de pildã, cineva care vrea sã stie ce a învãtat Sfântul Antonie se uitã în **Pateric,** acolo unde este prezentat Sfântul Antonie si învãtãturile lui. În felul acesta sunt prezentati mai multi pãrinti duhovnicesti, în special bãrbati, dar si câteva femei: Maica Sara, de exemplu, sau Maica Singlitichia, dupã numele lor, asezate dupã alfabetul grecesc.

A doua parte a **Patericului** prezintã învãtãturi duhovnicesti pe teme. De exemplu: despre smerenie, despre ascultare, despre rãbdare, despre rugãciune, despre dreapta socotintã, despre înstrãinare, despre lãpãdarea de lume, toate puse pe capitole. Te interesează, de exemplu, despre înstrãinare, cauti la înstrãinare, te interesează despre smerenie, cauti la smerenie, te interesează despre rugãciune, cauti la capitolele care privesc rugãciunea.

Eu vã voi prezenta mai întâi niste principii care se potrivesc, pe care le luãm din **Pateric** si pe care nu le gãsim în altã parte. Pentru cã, desi se repetã unele lucruri, conteazã întotdeauna sursa din care pornesc; cineva care citeste **Patericul** nu are nevoie sã mai citeascã neapãrat **Filocalia** sau sã citeascã **Rãzboiul nevãzut** sau **Paza celor cinci simtiri** si atâtea si atâtea cãrti. Important e sã asimileze putinul care e în **Pateric** fatã de multul care e în afara acestuia si sã foloseascã învãtãturile de acolo în viata practicã.

Patericul se deschide cu o istorisire despre Sfântul Antonie cel Mare. Odatã, acesta stãtea în pustie si a cãzut întrun fel de molesalã sufleteascã, întrun fel de plictisealã. Si atunci el voia sã aibã o îndrumare de la Dumnezeu, sã fie îndrumat de Dumnezeu ce sã facã pentru a iesi din aceastã plictisealã, din aceastã molesalã. Si a zis: "Doamne, vreau sã mã mântuiesc si nu mã lasã gândurile. Ce sã fac ca sã mã mântuiesc?". Si a vãzut lângã el o persoanã, era îngerul lui Dumnezeu, trimis de Dumnezeu, în chip cãlugãresc, cu îmbrãcãminte cãlugãreascã, stând la rugãciune, apoi se aseza si împletea o funie, se ridica iar la rugãciune, iar sedea si împletea o funie si a zis cãtre Sfântul Antonie: "asa sã faci si te mântuiesti". Din aceastã mãrturisire întelegem cã pentru înaintarea în viata spiritualã, în viata duhovniceascã este de foarte mare importantã sã te angajezi în fata lui Dumnezeu nu numai prin rugãciune, ci si prin muncã. Munca, fãcând parte integrantã din viata spiritualã, este un mijloc de disciplinare lãuntricã, de disciplinare sufleteascã si deci un mijloc necesar pentru înaintarea în viata duhovniceascã. Sunt unii care cred cã nu lear ajunge vremea sã se roage si nar mai face altceva decât sã se roage. Sunt altii care nau vreme de rugãciune si cautã tot timpul sã muncească ceva, sã facã ceva, sã producã ceva, sã agonisească ceva, sã câstige bani prin muncã si uitã de rugãciune. La mine vin oameni la spovedit, de pildã, si îi întreb dacã se roagã dimineata si seara, si-mi zic: "pãrinte dimineatas grãbit si searas ostenit". Si asa este, e o realitate. De ce? Pentru cã omul nu gãseste timp, nu îsi proportioneazã lucrurile în asa fel încât sã aibã timp si pentru Dumnezeu. E adevãrat cã sunt oameni care nu pot sãsi gãseascã timp, de exemplu oamenii de la tarã, care lucreazã toatã ziua, de dimineata pânã seara, cum se zice, ziluminã. Sigur cã nu se mai pot angaja la rugãciune cu un program mai întins si cu citiri din cãrtile de rugãciuni si nu putem avea pretentia sãsi facã un program asemãnãtor cu al cãlugãrilor. Însã alceva putem sã facem, si anume, sãi îndemnãm ca lucrul pe carel fac, munca pe care o prestează, sã o facã cu gândul la Dumnezeu si sã le fie ca un fel de rugãciune.

Am gãsit undeva o expresie care mia plãcut foarte mult, întro carte de predici a pãrintelui episcop Vasile Coman de la Oradea, Dumnezeu sãl odihnească. El zicea cã "munca e rugãciunea mâinilor"; e foarte, foarte frumos: "munca este rugãciunea mâinilor".

Când mam dus eu prima datã la mânãstirea de la Sâmbãta, în 1942 si lam întâlnit pe pãrintele Arsenie Boca, nici nu vã închipuiti ce mâini bãtãtorite

avea. Nu stiu pe aici cât e de cunoscut, cât circulã numele pãrintelui Arsenie Boca. A fost o personalitate puternicã, un om care a miscat multimi de oameni, care a directionat multimi de oameni cãtre Dumnezeu, un om care avea dar de la Dumnezeu, care avea o culturã bine pusã la punct; era un om cu influentã asupra oamenilor, avea o intuitie, o capacitate de a cunoaste niste lucruri pe care, în mod obisnuit, oamenii nu le cunosc. Avea o mare capacitate de sintezã si putea sã tragã niste concluzii. Când lam întâlnit eu pentru prima datã si voiam sã rãmân acolo la mânãstire, a zis pãrintele cãtre mine: "mã, nu toti cei din lume se prãpãdesc, nici toti cei din mânãstire se mântuiesc". Deci, formula el asa niste lucruri care îti puteau rãmâne ca un cuvânt de ordine, ca o devizã în viatã si, de felul acesta, avea multe cuvinte, pãrintele. Poate cã în partea de dialog o sã vã spun si alte cuvinte spuse de pãrinte. Deci pãrintele Arsenie avea miste mâini bãtãtorite, eu nu stiu cu ce si leo fi bãtãtorit asa de tare, bineînteles cã nu cu odihna, ci cu lucrul. A muncit, a muncit acolo: la mânãstire si la zidãrie si la drum. Ce na fãcut! A muncit si sia fãcut bãtãturi la mâini din muncã, pentru cã a înteles cã mântuirea nu e numai cu rugãciunea, ci mântuirea este si cu munca. Bineînteles cã nu toti oamenii pot sã aibã mâini bãtãtorite. De exemplu, eu nu am mâinile bãtãtorite. Mie cam rusine când dau mâna cu un om cu mâinile bãtãtorite cã nam si eu mâinile bãtãtorite, cã tare mias dori asa ceva. Adicã mias dori sã fiu, sã mã pot încadra întro muncã din aceasta, care face bãtãturi. Mai glumesc eu câteodatã si zic cã "bãtãturile mele sunt la minte".

Stimati ascultãtori, Sfântul Antonie cel Mare a primit îndrumarea aceasta: sã împletascã rugãciunea cu munca. Nu i sa spus câtã rugãciune sã facã, nu i sa spus câtã muncã sã presteze, dar i sa spus sã nu se bazeze numai pe rugãciune si sã nu se bazeze numai pe muncã, ci sã împletascã munca cu rugãciunea. Aceasta este, de fapt, directiva esentialã din **Pateric**. Chiar dacã se gãsesc dupã aceea în **Pateric** si multe afirmatii în întelesul acesta, cã sã se înmultascã rugãciunea, totusi, în principal, îndemnul **Patericului** este sã împletesti munca cu rugãciunea. Sã nu te tii numai de muncã, ci, cel mai bine, este sã faci si din muncã o rugãciune. Am zis cã munca este rugãciunea mâinilor. Sã îi dai valoare de mântuire, valoare ducãtoare la mântuire, muncii pe care o prestezi, pe care si prin care te disciplinezi lãuntric.

În **Filocalie**, în volumul I, este o scriere a Sfântului Ioan Casian intitulatã "Despre cele opt gânduri ale rãutãtii" si acolo, în al saselea cuvânt, "Despre trândãvie", se spune cã cineva care munceste, de obicei e luptat de un singur drac, pe când cei care nu muncesc, sunt luptati de o multime nenumãratã de draci si cã e mai usor sã te lupti cu unul decât cu multi. Este îndrumarea Sfântului Ioan Casian. Sã stiti cã munca îl disciplineazã pe om si în întelesul cã îi îngustează cumva orizontul de preocupãri si îi dã posibilitatea sã se concentreze, sã iasã din împrãstiere. Aceasta este rezultatul muncii. Sigur cã sunt categorii de oameni care nu pot sã se încadreze întro muncã anume pentru cã nu au ce sã facã si atunci sar putea pune întrebarea: "Bine, dar ce

facem noi, cei de la oras, care navem unde sã muncim, care am munci si cu mâinile si cu mintea, si navem posibilitatea sã ne încadrãm?"; ce ar face un cãlugãr ca Sfântul Antonie cel Mare dacã ar fi pus în situatia aceasta? E greu de gãsit un mijloc, dar **Patericul** ne prezintã situatii din acestea de încadrare întro muncã, în întelesul cã acei care au vrut totusi sã munceascã, siau gãsit ceva de fãcut, chiar dacã nu le era necesar ceea ce fãceau pentru ei însisi. Si anume, se spune despre un pãrinte ce trãia pe malul unei ape si care,din papurã, împletea cosuri de care navea trebuintã si le dãdea drumul pe apã. Deci el fãcea o muncã pentru folosul lui sufletesc, ca sã fie încadrat în muncã, sã lucreze cu puterea sa pe care ia dato Dumnezeu, dar nu fãcea lucru acesta în vederea întretinerii lui sau în vederea unui câstig, ci îl fãcea doar pentru valoarea lui de disciplinare. Fãcea cosuri si, când era cosul gata, îi dãdea drumul pe apã. Poate cineva îl gãsea si îl folosea. Pe el nul mai interesa rezultatul muncii lui ca productie, ci îl interesa rezultatul muncii lui ca activitate, adicã folosul de pe urma faptului cã se angaja si în muncã.

Se spune apoi cã un pãrinte a dat învãtãturã unor frati, spunându-le cã el, întrun timp, a lucrat atâtia stânjeni de funie, si le zice: "nam trebuintã de ceea ce am fãcut, dar am fãcut aceasta ca sã nu zicã Dumnezeu cã nu lucrez cu puterea pe care mia dato El". Deci Dumnezeu mia dat o putere, eu trebuie sã lucrez cu puterea pe care mia dato Dumnezeu. Dacã nu lucrez cu puterea pe care mia dato Dumnezeu, înseamnã cã nu Îi dau lui Dumnezeu ceea ce mia dat El, nu mã angajez prin munca pe care o pot face pentru Dumnezeu. Asa au gândit Pãrintii cei duhovnicesti despre muncã.

În ceea ce priveste rugãciunea, pentru cã **Patericul** este îndrumãtor statornic la rugãciune, sunt în **Pateric** anumite afirmatii pe care nu le gãsim în altã parte sau pe care le gãsim în altã parte, pentru cã sau spus mai întâi în viata cãlugãrilor; leau spus cãlugãrii fãrã sã le scrie. Si anume, cuvântul "rugãciunea este oglinda sufletului". E foarte important cuvântul acesta "rugãciunea este oglinda sufletului". Am putea lua aceasta ca o lozincã sau ca un principiu. Cel care se roagã îsi manifestã sufletul în rugãciune în raport cu Dumnezeu, în raport cu lumea, în raport cu oamenii, în raport cu binele lui, cu nãdejdea pe care o are, pentru cã rugãciunea, zice undeva în **Scara** Sfântul Ioan Scãrarul, este "arãtarea nãdejdii si secure împotriva deznãdejdii". Cum tie rugãciunea asa tie si sufletul.

Unii zic cã sunt foarte împrãstiati la rugãciune; sunt împrãstiati la rugãciune pentru cã sunt împrãstiati si când nu se roagã, totdeauna sunt împrãstiati si nici la rugãciune nu se pot aduna. Fel de fel de gânduri le vin, fel de fel de gânduri cautã sãsi facã înstãpânire în sufletul lor când se roagã si în împrãstierea aceasta si prin împrãstierea aceasta stau si în fata lui Dumnezeu. În **Scara** Sfântului Ioan Scãrarul, despre rugãciune se spune cã este "judecatã si judecãtorie si scaunul judecãtorului înainte de judecata viitoare". Deci, cei rugãciunea? Judecatã, judecãtorie si scaunul judecãtorului înainte de judecata

viitoare. Ce înseamnã asta? Înseamnã cã mai ales la rugãciune ne arãtãm cine suntem noi din punct de vedere al raportului cu Dumnezeu. Dacã ne intereseazã sau nu ne intereseazã Dumnezeu. Dacã ne intereseazã sau nu ne intereseazã mântuirea. Dacã ne intereseazã sau nu ne intereseazã linistea sufletului. Dacã ne intereseazã sau nu ne intereseazã adunarea, concentrarea. Dacã ne intereseazã sau nu ne intereseazã cele pe care le cerem de la Dumnezeu. În **Pateric** se spune cã este necesar ca rugãciunea sã fie unitã cu faptele, adicã lucrurile pe care le cerem de la Dumnezeu sã le urmãrim si cu fapta. Adicã, trãim o viatã de nepãsare si apoi sã cerem de la Dumnezeu niste lucruri pe care leam vrea, dar pe care, întrun fel, am putea sã le câstigãm si noi însine?

Se spune în **Pateric** despre un pãrinte care stia de un frate, întro mânãstire, care era ostenitor la rugãciune, dar era lenes la îndeplinirea celorlalte îndatoriri. Si zice cã i sa arãtat diavolul pãrintelui si ia spus asa, despre fratele acela care era ostenitor la rugãciune dar nepãsãtor la muncã si la celelalte îndatoriri: "Cutare frate mã strânge în brate ca sã nu mã duc de la el, pururea fãcând voile mele si, apoi, zice cãtre Dumnezeu: «Doamne mântuiestemã de cel rãu»".

Deci, iatã, învãtãm din **Pateric** un lucru foarte important: sã ne ferim noi însine de pricinile relelor si apoi sã cerem ajutor de la Dumnezeu pentru ce nu putem face noi. Eu le spun de multe ori credinciosilor care vin la mine si zic: "Pãrinte, sã vã rugati cã nu ne întelegem bine în familie, sã vã rugati sã ne întelegem mai bine" asa: "Douã lucruri sunt importante în viatã - sãnãtatea si rugãciunea. Sãnãtatea neo dã Dumnezeu si întelegerea neo facem singuri". Adicã, ne ajutã si Dumnezeu sã ne facem întelegerea, dar trebuie sã ne silim sã ne facem partea noastrã în întelegerea noastrã.

Ziceam cã în **Pateric** se gãsesc si multe lucruri care privesc viata socialã, viata tuturor. De pildã, în învãtãturile Sfântului Antonie, pe mine ma surprins, prima datã când am citit **Patericul**, un cuvânt despre care am zis cã nu e asa important, dar dupã aceea am vãzut eu cât e de important. Si anume, cuvântul cã "lucrarea cea mare a omului" - fiti atenti - "lucrarea cea mare a omului este ca greseala sa sã o punã asupra sa înaintea lui Dumnezeu si sã astepte ispita pânã la rãsuflarea cea mai de pe urmã". Adicã, pânã la cea mai de pe urmã rãsuflare, pânã la sfârsitul vietii, sã asteptãm ispita, sã nu considerãm cã nu ne mai poate ispiti nimic, cã am ajuns la o statornicie în bine, cã nu mai e cu putintã sã mai cãdem. Sã nu ne facem astfel de iluzii!

Spune tot în **Pateric** cã un pãrinte a zis: "Eu am murit lumii", si cineva zice: "Tu ai murit lumii, dar sã nu uiti niciodatã cã diavoluli viu". Adicã, tie ti se pare cã nu mai ai o legãturã realã cu lumea, esti departe cumva de lume, nu numai fizic,ci si moral, în întelesul cã nu te mai iei dupã lucrurile lumii, dar sã stii cã Satanai viu. Diavolul este viu si îti poate aduce niste întortocheli pe

care nu le poti bãnui cãs ispite si prin astea poti cãdea. E adevãrat cã tot în **Pateric** se spune, de pildã, cã un pãrinte "din multa bunãtate nu mai stia ce e rãutatea". Era asa de statornicit în bine încât nu mai putea presupune rãutatea. Gânditivã ce deosebire mare e între pãrintele acela si noi. Noi ce facem? Din multã rãutate nu mai putem presupune bunãtatea!

De multe ori vorbim despre anumite fapte ale oamenilor si le dãm o interpretare negativã, pentru cã suntem noi negativi. Nu credem în bine, nu credem în binele pe care îl face altul. De pildã, pãrintele Arsenie Boca, Dumnezeu sãl odihneascã, zicea cã "oamenii stiu cãderile cãlugãrilor, dar nu le stiu si biruintele" si tot pãrintele Arsenie spunea cã "oamenii nu pot crede întro viatã superioarã vietii pe care o duc ei". Deci, dacã oamenii din viata obisnuitã nu duc o viatã ca a cãlugãrilor, ei nu pot sãsi închipuie cã sunt alti oameni care pot mai multe decât ei, care pot sã realizeze lucruri pe care ei, în mod obisnuit, nu le pot realiza sau le realizeazã cu foarte mare efort. În **Pateric** se spune, de exemplu, despre cãlugãr cã "este ostenealã". Se pune întrebarea "ce este cãlugãrul?", si se rãspunde "cãlugãrul este ostenealã".

Tot la Sfântul Antonie cel Mare mai existã un principiu care merge pentru toatã lumea: si pentru cãlugãri si pentru necãlugãri. Si anume, zice Sfântul Antonie cel Mare asa: "De la aproapele vine viata si moartea, ca pe el mai întâi sãl folosească. De folosim pe fratele, pe Dumnezeu dobândim, iar dacã smintim pe fratele, lui Hristos gresim." Vedeti ce frumos este! Zice: *de la aproapele vine viata si moartea*. Din felul cum ne raportãm la omul de lângã noi ne vine si viata, când ne raportãm corect si împlinim voia lui Dumnezeu, ne vine si moartea, când suntem neglijenti fatã de omul de lângã noi. Si cu explicatia cã dacã îl câstigãm pe aproapele pentru Dumnezeu, atunci dobândim pe Dumnezeu, Îl câstigãm pe Dumnezeu, iar dacã smintim pe fratele, îl derutãm. Ce înseamnã a sminti? A sminti înseamnã a deruta. A sminti pe om de la credintã înseamnã al deruta de la credintã.

Nu stiu dacã va spus cineva cã, în **Evanghelie**, mai ales trei pãcate sunt de cãpetenie. (Tot fac asa ocolisuri cã îmi vin în minte, "paranteze", cum zic domnii, adicã ocolisuri. Îmi vin în minte niste lucruri care poate cãi bine sã le stim si e bine sã le plasãm si cu o ocazie de felul acesta. Ar zice cineva cãs prea sistematic, cã iau si de aici si de dincolo. Îi drept, dar nu sistematic, ci ca un învãtãtor; îi învãt pe oameni de bine, cã le spun fel si fel de lucruri.) Si acum, de exemplu, mia venit în minte sã vã spun cã lucrurile acestea pe care le avem noi în vedere din **Pateric** se pot întemeia si pe alte învãtãturi, din altã parte. De exemplu, Domnul Hristos, mai ales despre trei pãcate vorbeste, din câte pãcate sunt. Si sunt multe feluri de pãcate! La mine la spovedanii mai vin oameni si zic: "Pãrinte, toate pãcatele leam fãcut", si eu le rãspund: "Nui adevãrat, cã sã stii cã nu le poate face nimeni toate; spunemi pãcatele pe care leai fãcut, numi spune cã leai fãcut pe toate, cã pe toate nu leai fãcut".

Deci, dintre toate pãcatele câtes amintite în **Sfânta Evanghelie**, Domnul Hristos mai ales trei pãcate lea avut în vedere si ia îndemnat pe oameni sã le lase: necredinta în Dumnezeu: "Cel ce va crede si se va boteza, se va mântui; iar cel ce nu va crede se va osândi", (**Marcu** XVI, 16); sminteala, adicã derutarea de la credintã a celor ce cred; zice Domnul Hristos despre cel ce sminteste pe fratele cã "ar fi mai bine sã i se lege o piatrã si sã fie aruncat în mare" (**Luca** XVII, 2) sã se scufunde în mare si sã moarã el, decât sã smintească pe unul dintre cei care cred. Al treilea pãcat pe care îl înfierează Domnul Hristos, în mod special, este fãtãrnicia (când te arãti întrun fel în afarã si esti în alt fel înãuntru) pentru care ia mustrat pe farisei, când lea zis cã seamãnã cu mormintele vãruite, care pe dinafarã sunt împodobite si înlãuntru sunt pline de oase de morti (cf. **Matei** XXIII, 27). Deci, dacã îl câstigãm pe fratele, pe Dumnezeu Îl câstigãm, pe Dumnezeu Îl dobândim, iar dacã smintim pe fratele, dacãl derutãm, dacãl ducem în confuzii, dacãl ducem în nedumerire atunci lui Hristos gresim.

Aveau Pãrintii cei duhovnicesti din **Pateric** gândul acesta: sã fie întotdeauna în legãturã cu Dumnezeu. Principiul acesta îl gãsim în **Pateric** la Cuviosul Ioan Colov, Sfântul Ioan Colov. Cuviosul Ioan Colov are cuvântul acesta: "nimeni nu zideste casa de la acoperis în jos, ci o zideste de la temelie în sus". Si lau întrebat ucenicii lui si cei din jurul lui despre puterea cuvântului acestuia. Si el a rãspuns asa: "Temelia - aproapele este, ca pe el mai întâi sãl folosesti, cã de el sunt atârnate toate poruncile lui Hristos". E ceva extraordinar de important si de frumos! Adicã sã ne raportãm la omul de lângã noi. De altfel, cel mai important om din lumea aceasta pentru fiecare din noi este omul de lângã noi, aproapele nostru, vecinul nostru. Se zice cã mai mult te folosesti de un vecin de aproape decât de fratele de departe.

Domnul Hristos sa gândit sã iubim pe aproapele nostru, prin aproapele nostru întelegând pe orice om pe carel avem lângã noi, sã ne interesãm de omul de lângã noi, care e aproapele nostru. Bineînteles cã aproapele nostru poate fi cineva si foarte departe de noi spatial, dar pe carel purtãm în noi prin iubire. De exemplu, acum merge foarte multã lume în strãinãtate sãsi gãseascã de lucru. Aceia nu se depãrtează decât spatial, în sufletul lor pãrintii, fratii, prietenii îi poartã pe mai departe, ca si când ar fi în apropiere, tot aproapele lor sunt. Deci aproapele este temelia, pentru cã de el sunt atârnate toate poruncile lui Hristos. Vrei sã te verifici în raport cu Domnul Hristos - trebuie sã te cercetezi în raport cu aproapele. Stii dacã Îl iubesti pe Domnul Hristos dupã mãsura în care iubesti pe aproapele tãu.

Sã stiti cã noi cu iubirea fatã de aproapele suntem foarte deficitari. În orice caz, nu stiu cine ar putea zice cã iubeste pe aproapele ca pe sine însusi, cã urmãreste binele aproapelui cum urmãreste binele lui. Chiar si în familie, nu totdeauna pãrintii sau copii sunt dispusi sã renunte la ceva din partea lor ca sã se simtã bine cei din jurul lor. Cât priveste raportarea la Dumnezeu, la oameni

si la noi însine, în **Mântuirea pãcãtosilor** se spune: "Fatã de Dumnezeu sã avem inimã de fiu, fatã de aproapele sã avem inimã de mamã si fatã de noi însine inimã de judecãtor". As zice eu mai bine "minte de judecãtor". Performanta cea mai înaltã în fire (în fire, pentru cã noi trebuie sã ducem o viatã mai presus de fire) este mama, inima de mamã. Noi ne gândim la Maica Domnului, de exemplu, si o numim Mama noastrã. Si e mare lucru sã te stii purtat întro inimã de mamã, sã stii cã Maica Domnului te iubeste cum te iubeste mama ta sau cum tea iubit mama ta sau cum te iubeste întotdeauna, pentru cã o mamã este mamã în vesnicie. Mama mea, cât ma iubit în viatã, mã iubeste si din lumea de dincolo, nu schimbã sentimentele pentru cã nu mai este în lumea aceasta. O mamã e mamã în vesnicie. Îmi aduc aminte, Dumnezeu so odihneascã, pe buna mea, pe mama mamei mele, cã zicea: "Numa' mumã sã nu fii!". Se gândea asa la durerile unei mame, nu la durerile fizice, ci la durerile sufletesti care apar când te gândesti la copii tãi care nu sunt cum iai vrut, care nu sunt cum îi doresti, care fac niste lucruri pe care nai vrea sã le facã, deci la zdroaba aceasta sufleteascã, la zbuciumul acesta sufletesc din inima de mamã. Zicea: "Numa' mumã sã nu fii, sã fii tatã"; îsi dãdea seama cã un bãrbat nare sentimentele unei mame, desi tot apropiat este ca pãrinte, de copil, dar e tatã, nu e mamã. Altcevai sã fii mamã si altcevai sã fii tatã, si asta o spunea o mamã!

Deci performanta firii este totusi situatia de mamã. Or, în **Pateric** se vorbeste si despre performante mai înalte decât firea, decât ceea ce dã firea. Numai Dumnezeu stie dacã cineva, sã zicem asa, tatã fiind, poate sã fie si mamã. Adicã dacã poate avea inimã de mamã, tatã fiind, bãrbat fiind. Nu stim.

Dar în **Pateric** si, în general, în viata spiritualã, se urmãresc niste lucruri care privesc înaintarea, cât se poate înainta pe calea desãvârsirii, asa cum Domnul Hristos a spus: "Fiti,dar, voi desãvârsiti, precum Tatãl vostru Cel ceresc desãvârsit este" (**Matei** V, 48). Înseamnã cã Dumnezeu, Domnul Hristos, vrea ca noi sã ajungem la deplinãtatea lui Dumnezeu. Cine poate ajunge, om fiind, la deplinãtatea lui Dumnezeu? Nimeni nu poate ajunge, dar idealul acesta este: sã ajungi la desãvârsirea fãrã hotar, sã faci atât cât poti face în limitele tale, pentru cã noi, totusi, suntem limitati, doar ale lui Dumnezeu fiind nemãrginite.

Nu existã nimic în Dumnezeu mãrginit. Bunãtatea lui Dumnezeu e nemãrginitã, iubirea lui Dumnezeu e nemãrginitã. Noi spunem cã Dumnezeu este Iubire, este scris în **Scripturã** lucrul acesta (I **Ioan** IV, 8,16). Pãrintele Arsenie Boca zicea cã "iubirea lui Dumnezeu fatã de cel mai mare pãcãtos este mai mare decât iubirea celui mai mare sfânt fatã de Dumnezeu". Cel mai mare sfânt nu poate avea iubire fatã de Dumnezeu cât poate sã iubeascã Dumnezeu pe cel mai mare pãcãtos. Deci, Dumnezeu este Iubire, iubire carei lucrãtoare.

Noi spunem la slujbã: "bun si iubitor de oameni Dumnezeu esti", "milostiv si iubitor de oameni Dumnezeu esti", "al Tãu este a ne milui si a ne mântui", "Dumnezeul milei sial îndurãrii sial iubiri de oameni esti". Noi contãm pe lucrul acesta, numai cã si noi trebuie sã ajungem la mai mult si la mai bine în ceea ce priveste iubirea. Cum se poate ajunge la mai mult si la mai bine în ceea ce priveste iubirea? Prin despãtimire, prin nepãtimire. **Patericul** este o carte în care ne putem întâlni de multe ori cu gândul la despãtimire, cu gândul la nepãtimite.

Pe mine ma surprins, de exemplu, citind **Patericul,** o istorie în legãturã cu avva Pimen. "Avva" înseamnã "pãrinte" si, de obicei, în **Pateric** se întrebuinteazã cuvântul acesta în loc de "pãrinte": avva Antonie, avva Arsenie, avva Pimen, avva Pamvo etc... Pe româneste zicem pãrintele Pimen si la pãrintele Pimen gãsim o istorie foarte interesantã, si anume se spune cã un frate din pãrtile lui avva Pimen sa dus în strãinãtate; sa dus undeva departe. Si acolo unde sa dus, a gãsit un pustnic si ia vorbit despre avva Pimen. Ia spus: uite cât este de cãutat de oameni si cât este de întelept si cât este de bun avva Pimen. Si la invitat pe fratele de departe, vreodatã dacãsi poate face drum, sã se întâlneascã cu Cuviosul Pimen. Fratele, dupã o vreme oarecare, si-a fãcut drum sãl întâlneascã pe avva Pimen si la întâlnit, sia început sãl întrebe de lucruri înalte. Si avva Pimen nu ia dat nici un rãspuns. Pustnicul de departe a iesit nemultumit de la avva Pimen cã nu ia vorbit si ia spus fratelui care la invitat: pãcat de drumul pe care lam fãcut (avem noi o vorbã cu cei mai apropiati ai mei cã "fãcurãm drumul degeaba") pânã aici, cã nu ma folosit avva bine. Si sa dus fratele, obligat fiind cumva de faptul cã la invitat pe pustnicul acela, sãl întrebe pe avva Pimen de ce no vorbit cu acela. Si avva Pimen ia zis asa: "El este din cei de sus, iar eu sunt din cei de jos". Fratele sia dat seama, sa dus la pustnic si ia spus: "Uite, sã stii cã bãtrânul nu vorbeste bucuros despre lucruri înalte, dar dacã îi vei spune niste lucruri în legãturã cu patimile (cu deprinderile rele, cu rãutãtile statornicite, asta înseamnã patimã. Patimã e o boalã. La noi se zice cã pãtimeste cineva când este bolnav, adicã suferã), avva te foloseste, dar dacã vorbesti despre lucruri înalte nu te foloseste". Si atunci sa dus pustnicul la avva Pimen si a spus: "Ce sã fac, pãrinte, cã mã luptã cutare patimã sufleteascã". Si atunci avva Pimen a zis: "Acum, frate, bine ai venit!". Si a stat de vorbã despre patimi cu pustnicul. Si sã stiti cã pustnicul, când a iesit de la avva Pimen, a fost asa de bucuros încât a zis cãtre fratele acela care la invitat cã Îi multumeste lui Dumnezeu cã sa întâlnit cu un astfel de om întelept.

Patericul pune problema astfel: cel dintâi lucru pe care trebuie sãl urmãreascã un om care vrea sã se apropie de Dumnezeu este sã se curete de patimi; sã devinã din pãtimas - nepãtimas. Si în **Pateric** sunt multe locuri care privesc patimile sau nepãtimirea ca rezultat al strãduintelor de despãtimire. Deci, avva Pimen a pus problema aceasta: întâi trebuie sã urmãresti sã nu mai fii rãu, întâi trebuie sã urmãresti sã nu mai fii pãcãtos, întâi trebuie sã urmãresti sã

scapi de deprinderile rele, întâi trebuie sã ajungi la libertate sufleteascã; pânã najungi la liberarea de patimi încã nu esti liber, chiar dacã nu esti tinut în lanturi sã zici cã esti robit (desi pãrintele Arsenie Boca, iar îl pomenesc, vorbeste si despre o înlãntuire fizicã, o înlãntuire care nu e înlãntuirea din închisoare, ci înlãntuirea din neputintã).

În **Cãrarea Împãrãtiei**, poate ati gãsit titlul "Copii nãscuti în lanturi". Copii adusi pe lume cu defecte, copii adusi în lume cu mãrginire, copii care nu sunt în deplinãtatea puterilor, acestia sunt copiii nãscuti în lanturi. Existã o legare în lanturi prin patimi.

Se zice cã la un pãrinte sa dus un frate. Pãrintele a vãzut cã fratele are pe umeri douã maimute. Si pe un umãr si pe celãlalt câte o maimutã, care îl tinea legat cu lanturi. Si sia dat seama Cuviosul cã este vorba despre un om carei stãpânit de slavã desartã si de mândrie - patimi subtile. Patimi subtiri, cum se zice în **Pateric**. Si fratele acela ia cerut pãrintelui cuvânt de învãtãturã. Pãrintele la întrebat ce viatã duce si a vãzut ce pricini îl duc la slava desartã si la mândrie, si atunci, ca sãi taie pricinile de mândrie si de slavã desartã, la pus sã facã niste lucruri pe care fratele nu lear fi fãcut. Si anume, sã cumpere vin si sã bea vin, sã cumpere carne si sã mãnânce carne. Si fratele, când a auzit asa ceva, nui venea sã creadã,dar, pânã la urmã, pentru cã ia promis pãrintelui cã va face cei va spune, a fãcut si asa a scãpat de pricinile care lau dus la slava desartã si la mândrie.

Noi trebuie sã surpãm întotdeauna, când vrem sã ne îmbunãtãtim viata, sã ne luminãm mintea, pricinile care duc la patimi. O metodã a **Patericului** în legãturã cu despãtimirea este *ocolirea pricinilor* care duc la patimi, la rãutãti. Când cunoastem pricinile patimilor, trebuie sã le ocolim, iar dacã nu le ocolim, înseamnã cã ne bãgãm în noi însine pricinile patimilor si avem temeiurile în legãturã cu patimile.

De pildã, se spune în **Pateric,** cã la un pãrinte sa dus cineva si a zis: "Pãrinte, pe mine mã luptã dracii". Si Cuviosul a zis: "Nu se poate frate, pe tine sã te lupte dracii! Nu se poate, zice el mai departe, pentru cã dracii se luptã cu oameni mari, ca Moise si ca Ilie, iar pe noi ne luptã patimile noastre si acestias dracii nostri, patimile noastre".

Tot în **Pateric** se spune, cumva ilustrând aceastã idee, cã un frate era tare bântuit de duhul desfrânãrii. Era tare pornit spre desfrânare, în diferite chipuri, probabil. Si sa dus la un pãrinte si a zis: "Pãrinte, roagãte pentru mine, cã mã luptã patimile, mã luptã duhul desfrânãri; ce sã fac? Roagãte pentru mine!". Pãrintele sa apucat si sa rugat. Si a trecut o sãptãmânã si se duce fratele din nou la el si zice: "Pãrinte, roagãte pentru mine cã nu mã slãbeste deloc pornirea aceasta, rãutatea aceasta; sunt asuprit de duhul desfrânãrii!". Si pãrintele sa rugat si atunci a apãrut diavolul si a zis: "Eu mam îndepãrtat de la

el de când teai rugat întâi, dar el are dracii lui - lãcomia pântecelui si somnul cel mult". Nui vorba numai de o influentã din afarã, ci e vorba de o stare dinlãuntru, care nui rezolvatã cum ar trebui. Nui destul sã te rogi ca sã scapi deun lucru, ci trebuie sã ajuti si tu din partea ta, ca sã scapi de el cu rugãciune, cu post, cu înfrânare, cu ostenealã, cu muncã, cu tot ce stii cã te face sã nu fii împrãstiat, tentat sau ispitit de cele rele.

În ceea ce priveste despãtimirea ca rezultat - nepãtimirea în sine - în **Pateric** sunt arãtate mai multe situatii în care omul se poate observa în ceea ce priveste rezultatele strãduintelor sale. Mai întâi de toate, sã stiti cã lucrul principal este ocolirea pricinilor. Dacã nu ocolesti pricinile, ajungi negresit la patimi. Eu sunt foarte împotriva faptului de a se uita cineva la filme necuviincioase, la televizor, la spurcãciuni pe care si le bagã în suflet si care, dupã aceea, nu le mai poate scoate si care lucreazã, carel excitã si care îi dau stãri pe care nu le poate contracara. Or, în **Pateric** nu se poate vorbi despre asa ceva, pentru cã nu erau mijloacele care sunt acum, dar acolo se au în vedere pricinile care erau pe vremea aceea.

Pãrintii duhovnicesti insistau foarte mult în ceea ce priveste retragerea. Retragerea în pustie, retragerea undei mai putinã lume, retragerea în locuri unde sunt oameni de un gând cu tine. Se socotea cã plecarea din mânãstire, plecarea din pustietate în lume, este înmultitoare de gânduri cu care dupã aceea ai de luptat în singurãtate. Si mai ales în singurãtate îti vin tot felul de gânduri, pentru cã acolo ai posibilitatea sã te observi pe tine însuti. Când esti împreunã cu oamenii, unul zice una, altul zice alta, zici si tu, se învãlmãsesc gândurile, se învãlmãsesc cuvintele, nu mai stii, nu te mai poti ocupa de tine însuti.

Se spune în **Pateric** cã trei oameni sau hotãrât sã facã ceva pentru Dumnezeu. Si anume, unul a zis: "Eu mã duc în pustie, pentru Dumnezeu"; al doilea a zis: "Eu, precum scrie în **Scripturã** - «fericiti sunt fãcãtorii de pace, cã aceia fiii lui Dumnezeu se vor chema» - mã duc sãi împac pe oameni ca sã mã numesc fiul lui Dumnezeu"; ultimul a zis: "Este scris în **Scripturã** - «bolnav am fost si Mai cercetat» - eu mã duc sã ajut bolnavii". Si sa dus fiecare dintre cei trei la locul pe care si la fixat si la osteneala pe care sia luato pentru a se apropia de Dumnezeu. Si de la o vreme, cei doi care sau dus, unul sã împace pe oameni, altul sã îngrijeascã bolnavii, au vãzut cã nu au rezultatele dorite de ei si sau gândit sã meargã la fratele din pustie, sã vadã ce a realizat. Sau dus acolo si iau spus de necazurile lor, cã oamenii nu vor sã se împace, cã îsi dau ei dreptate, cã nu se lasã înduplecati, cã bolnavii nus multumiti de felul cum îi ajutã. Si zic: "Frate, tu ce ai realizat, tu ce ai împlinit aici în retragerea ta?". Si fratele zice: "Aduceti niste apã din baltã" (era o baltã acolo si au adus apã într-un vas). Si dupã ce au mai stat de vorbã, de la o vreme apa sa limpezit în vas si zice cel din pustie: "Ati vãzut apa asta când am aduso cât era de tulbure. Vedeti cum este acum? Limpede! Asta am realizat eu în pustie, miam limpezit

sufletul!". Si au constatat cei doi cã el a fost cel mai câstigat, cã sia limpezit sufletul. Dar pânãti limpezesti sufletul, îti vezi murdãriile, îti vezi mizeria din tine.

Patericul e îndemnãtor la rugãciune, dar nu la o rugãciune de program. E scris undeva, în **Pateric**: "Cãlugãrul care se roagã numai când se roagã, acela nicidecum nu sã roagã". Deci nu se roagã când se roagã dupã un program, ci toatã viata trebuie sã fie o rugãciune (acel "Rugativã neîncetat" (**I Tesaloniceni** V, 17) despre care stim cã la zis Sfântul Apostol Pavel ca îndemn).

"Totdeauna sã vã bucurati, neîncetat sã vã rugati, pentru toate multumiti", spune Sfântul Apostol Pavel. Faptul acesta de a te tine de Dumnezeu, de a te gândi la Dumnezeu, de aL avea pe Dumnezeu în primplanul vietii tale, este, de fapt, un mijloc de îmbunãtãtire sufleteascã si, în cazul acesta, înmultind rugãciunea, înmultesti si mijlocul de a te apropia de Dumnezeu; astfel te observi pe tine însuti si poti înlãtura gândurile cele rele. Trebuie sã nu te duci acolo undes izvoarele de rãutãti, unde sunt lucruri care impresioneazã negativ; pe voi tinerii nu vã mai impresioneazã relele asa cum iar impresiona pe cãlugãri, sã zicem. Un cãlugãr care vede din când în când câte un lucru rãu, este mai pãgubit sufleteste decât unul care vede mereu, dar, oricum, pãgubiti sunt si unul si altul. Dacã te duci mereu la locuri poluate din punct de vedere moral, sã zicem la discotecã, înseamnã cã te duci în gura iadului, întrun fel, si dacã te duci acolo este firesc sã aduci de acolo în tine lucrurile cele negative si apoi sã te întâlnesti cu ele, mai ales la vreme de rugãciune.

Zic eu cãtre un tânãr: " Sã te duci de acuma încolo la bisericã, duminica". Zice: "Pãrinte, dacã ziceti dumneavoastrã mã duc, dar dumneavoastrã nici nu stiti ce duc eu în mintea mea când mã duc în bisericã, câte spurcãciuni duc eu în minte în bisericã". Si iam zis: "Cu ele cu tot dute la bisericã, pentru cã, dacã nu te duci la bisericã, nu te poate ajuta cineva în afarã de Bisericã. Dar dacã te duci în bisericã faci dovadã înaintea lui Dumnezeu si înaintea ta cã te vrei mai bun si vrei sã scapi de rele, dar ca sã scapi de cele de demult trebuie sã nu mai adaugi altele în vremea aceasta. Si atunci scapi de rãutãti".

Pãrintii din **Pateric** erau foarte hotãrâti întro privintã: nui lãsau pe oameni sã vadã lucrurile rele si sã urmãreascã si sã se uite si sã fie cu ochii iscoditori. Am citit undeva despre un pãrinte care avea un ucenic (asta nui din **Pateric**, este din **Calea desãvârsirii crestinesti**) si sa dus cu el odatã în oras si a vãzut o fatã. Si ucenicul sa uitat bine la fatã si sa uitat si pãrintele cât so fi uitat si dupã aceea zice cãtre ucenic: "Tare frumoasã este fata asta"; ucenicul zice: "Da, pãrinte". Dar pãrintele continuã: "Pãcat cã are ceva la un ochi". Ucenicul rãspunde: "Nu, pãrinte, nare nimic". "Ba are", zice pãrintele, iar ucenicul: "Nu, cã eu mam uitat cum se cade, nare nimic". Si atunci pãrintele nu la mai tinut de ucenic! A zis cã nui bun dacã se uitã cu ochi iscoditori. Acum poti sã

te uiti si cu ochii dacã esti deja câstigat pentru Dumnezeu, dacã esti câstigat pentru o viatã superioarã, dacã vezi curat. Sfântul Apostol Pavel spune undeva cã "Toate sunt curate pentru cei curati, iar pentru cei întinati nimic nu este curat" (**Tit** I, 15). Când ai ajuns o datã la o privire sfântã, la o privire curatã, poti sã te uiti dacã te uiti cu ochii lui Dumnezeu la lumea aceasta.

Deci **Patericul** este împotriva acestui stil de iscodire, insistã foarte mult pentru retragere. Bineînteles cã cineva care trãieste întrun oras, cum suntem noi, care avem rosturile în oras, nu poate sã fie foarte retras, dar poate sãsi fereascã privirea de lucrurile negative si, cât poate, sã facã asta.

Se zice cã un pãrinte dintro mânãstire sau dintro pustie a fost chemat de arhiepiscopul din eparhia respectivã si sa dus la el. Si când santors, lau întrebat fratii: ce a vãzut pe unde a umblat? Si zice el: "Fratilor, iertatimã, eu sã stiti cã nu am vãzut decât fata arhiepiscopului. Celelalte nu leam vãzut". Si-atunci ei, asa, ironic, au zis: "Da' ce, avvo, nu cumva sa scufundat lumea?". Si el a zis: "Nu sa scufundat lumea, dar eu nu miam lãsat ochii sã umble încoace si încolo. Am privit în jos, miam vãzut de cale si mam dus la arhiepiscop, lam vãzut, si iarãsi, ca si când sar fi scufundat lumea, mam întors". Acum, bineînteles cã nu a fost ca si când sar fi scufundat lumea, cã doar el a trebuit sã vadã pe unde umblã. Dar, în orice caz, nu a avut o împrãstiere, nu a cãutat anume o împrãstiere, cum cautã multi dintre oamenii din vremea de astãzi, când îsi înmultesc impresiile negative, nu se mai gândesc la Dumnezeu, ci se gândesc la lucrurile pe care le vãd, doar asa, ca sãsi ocupe cumva mintea, ca sãsi ocupe cumva sufletul. Apoi, despre asa ceva cei de demult nu stiau si nu voiau sã stie! Întelepciunea **Patericului** este împotriva pricinilor care înmultesc relele; pãrintii se observau foarte bine unii pe altii si ajungeau, de la o vreme, la limpezimea aceea, cã nu se mai puteau întâlni cu rãutãtile si - "din multa bunãtate - nu mai stiau cei rãutatea".

Vreau sã vã spun, tot în legãturã cu nepãtimirea, cã un pãrinte a zis: "Eu am murit patimilor, patimile au murit pentru mine". Un alt pãrinte, când a auzit asa ceva, la întrebat: "Tu ai zis vorba asta?". Si el a zis cã da. Sii zice pãrintele acela: "Dacã mergi pe un drum si vezi niste hârburi si aur în mijlocul lor, atunci tu poti sã socotesti aurul ca si hârburile?". Si el rãspunde: "Nu, dar mã silesc sã nu iau aurul". Dupã aceeal întreabã: "Dacã te duci în chilia ta si gãsesti acolo o femeie, zici cã nui femeie?". Si el zice: "Nu zic cã nui femeie, dar mã silesc sã nu mating de ea". "Dar dacã auzi cã unii te vorbesc de bine si cã altii te vorbesc de rãu, tu zici cã pe cei care te vorbesc de rãu îi poti avea la fel cu cei care te vorbesc de bine?". Si el zice: "Nu, dar mã silesc sãi am si pe cei care mã vorbesc de rãu la fel cu cei care mã vorbesc de bine". Siatunci a zis pãrintele: "Vezi, patimile nu au murit pentru tine, sunt numai nelucrãtoare, dar trebuie sãti dai silinta ca sã faci deosebirea între unele si altele, pentru a te putea raporta la nepãtimire".

Mia plãcut de când am citit prima oarã **Patericul**, o istorie foarte importantã în legãturã cu despãtimirea, adicã în legãturã cu nepãtimirea ca rezultat al despãtimirii. Anume, se spune cã la un cãlugãr sa dus o fecioarã, care ia spus asa: "De doi ani de zile tin post sase zile si a saptea dezleg, am învãtat **Vechiul** si **Noul Testament** pe de rost, ce trebuie sã mai fac?". Si atunci pãrintele o întreabã: "Ti sa fãcut ocara ca si cinstea?" (Adicã, dacã te ocãrãste cineva esti la fel de linistit ca si când tear cinsti?). Si ea zice, nu. Dupã aceea zice cãlugãrul: "Ti sa fãcut lipsa ca îndestularea?" (Când esti lipsit esti tot atât de linistit ca si când ai fi îndestulat?). Ea zice, nu. "Ti sa fãcut paguba ca si câstigul?" Ea zice, nu. "Ti sau fãcut strãinii ca rudele dupã trup?" Si ea zice, nu. Si atunci zice pãrintele*:* "Dute si pune început bun, cãci cu ceea ce zici cã ai fãcut, încã nu ai fãcut nimic!".

Noi trebuie sã urmãrim un rezultat, trebuie sã urmãrim o înnobilare sufleteascã. Fãrã o înnobilare sufleteascã, degeaba ne numãrãm zilele de post (binenteles cã nui vorba de zilele de post pe care trebuie sã le tinã toatã lumea, toti crestinii, miercurea si vinerea, posturile Bisericii, ci mã gândesc la un post special). Noi trebuie sã urmãrim un rezultat anume, adicã *îmbunãtãtirea sufleteascã*. Noi suntem chemati sã fim asemãnãtori cu Bunul Dumnezeu, cã dacã suntem rãi, ne asemãnãm cu Cel rãu. Dacã suntem buni, ne asemãnãm cu Bunul Dumnezeu si atunci trebuie sã ne silim sã ne îmbunãtãtim viata, iar îmbunãtãtirea vietii se face si prin metode din acestea, prin rugãciune, prin postire si prin metode de rugãciune a mintii (*Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiestemã pe mine, pãcãtosul.)* si prin metode de retragere (adicã nu te duci totdeauna acolo undes pricinile patimilor, acolo undes stiu eu ce lucruri care te duc în ispitã si care apoi te asupresc, ci cauti sãti simplifici viata). **Patericul** este foarte, foarte orientat spre simplificarea vietii. Noi de aceea nu avem timp pentru Dumnezeu, pentru cã prea complicãm viata, prea ne trebuie multe, prea vrem lux, prea vrem lucruri care, de fapt, nu tin de o viatã duhovniceascã. Toates bune si la locul lor, dar dacã pierzi vremea care I sar cuveni lui Dumnezeu, în loc sãti faci datoriile, atunci nui bine!

Vreau sã vã aduc în fatã un cuvânt deal unui pãrinte de la Sfântul Munte. Un pãrinte de la Sfântul Munte care a venit pe la noi pe la mânãstire, pe care lam întrebat eu: "Pãrinte, cum sunt cãlugãrii de la Sfântul Munte?". Si zice: "Dragã, sã nuti închipui cã la Sfântul Munte sunt oameni veniti din cer pe pãmânt. Sunt oameni de pe pãmânt care doresc maibinele, doresc cerul. Deci sã nu te duci acolo sã întâlnesti oameni din cer". Bun! Si a venit vorba despre pescuit, cã acolo, fiind lângã mare, pot sã pescuiascã. Si zice el: "Da, este drept cãi mai bun pestele decât cartoafele! (el a zis "cartoafele" pentru cã uitase cum se zice în românește), dati trebuie timp prea mult pânãl prinzi". Zicea pãrintele Serafim Popescu, când sa dus la Sfântul Munte, cã a întâlnit acolo un pãrinte român care nu mai stia bine românește (pentru cã trãise mult printre greci) si în loc sã zicã "ce vacã", de exemplu, zicea "bou parte femeiascã". Bineînteles cã pãrintele ia zis cã "bou parte femeiascã" se

numeste "vacã". Asa si pãrintele acesta, zicea "cã e mai bun pestele decât cartoafele", dar el prefera sã mãnânce cartofi si sã nu mãnânce peste, în loc sã-si piardã vremea carei hotãrâtã pentru pravilã, pe care so folosească pentru pescuit.

Stimati ascultãtori, totusi va trebui sã si sfârsesc! Se zice cã un pãrinte tinea o predicã si a cam lungito. Un tatã tinea un copil în brate si copilul a adormit, dupã care sa trezit si la întrebat pe tatãsãu: "Na mai terminat o datã?". Si tatã-sãu a zis: "Ba, a terminat, numai cã nu se poate opri!". Asa si eu, acum. Trebuie sã cam gat si sã mã pot opri!

Dar, ca sã mã pot opri, trebuie sã vã mai spun ceva fain! Sianume, mie miau plãcut totdeauna lucrurile delicate! Si din **Pateric** miau plãcut lucrurile de o delicatete superioarã, de o delicatete impunãtoare. Asa sunt douã istorisiri caremi plac mie foarte mult. Una în legãturã cu cinstirea între ei a oamenilor: În istorisirile despre Sfântul Ilarion cel Mare, se spune cã sa dus odatã la Sfântul Antonie cel Mare. Si când la vãzut Sfântul Antonie cel Mare pe Sfântul Ilarion, care era începãtor în ale duhovniciei, dar care era socotit si stia Sfântul Antonie cã va fi mare, a zis cãtre el: "Bine ai venit, Luceafãrule care rãsari dimineata!". Formulã de politete. Si sã vedeti ce frumos a rãspuns Cuviosul Ilarion: "Pace tie, Stâlpule de luminã care luminezi lumea!". Pe mine mã impresioneazã lucrurile astea! Poates unii cares ca butucul, nui impresioneazã! Dar sunt niste lucruri extraordinar de frumoase si, cu cât te apropii de ele, ai mai multã bucurie din ele... "Bine ai venit, Luceafãrule care rãsari dimineata!", "Pace tie, Stâlpule de luminã care luminezi lumea!".

O altã istorisire care îmi umple sufletul de bucurie este la avva Macarie cel Mare. Se spune cã avva Macarie (parcã nici nuti vine sã rostesti asa ceva, dar nu se poate sã nu rostesti, dacã citesti) sa fãcut Dumnezeu pãmântesc, si spune de ce: pentru cã, asa cum Dumnezeu acoperã lumea, deci ocroteste lumea, asa acoperea si el pãcatele oamenilor, pe care le vedea ca si când nu lear fi vãzut, si cele despre care auzea, ca si când nar fi auzit de ele. Este coplesitor de frumos si de valoros. Pe Avva Macarie nul interesau pãcatele oamenilor, nu iscodea pãcatele oamenilor, nu scormonea în pãcatele oamenilor.

Acestea sunt cele douã istorisiri care as fi vrut sã vi se împlânte în minte si pe care sã le aveti în vedere. Mai sunt si altele, nu poti sã alegi, adicã toate sunt frumoase, toate sunt importante. De pildã, se spune cã avva Pafnutie a vãzut un înger care avea o secerã în mânã si care ia spus: "Pafnutie, de secera aceasta vor fi tãiati toti cei care judecã pe fratele lor, dar tu, pentru cã vãzând pãcatele fratelui nu lai judecat, ci teai gândit la pãcatele tale, ai scãpat de aceastã judecatã". Se insistã foarte mult în **Pateric** sã nu judecãm pe oameni, sã nui osândim, sã nui condamnãm, sã trecem cu vederea greselile lor, sã ne rugãm pentru binele lor; mai ales sã nu judecãm, pentru cã a zis Domnul Hristos: "Nu judecati, ca sã nu fiti judecati" (**Matei** VII,1).

Este interesant ce se spune despre un pãrinte care nu era prea ostenitor în privinta postului si a celorlalte îndatoriri dar, când a murit, era senin si vesel. Cei care au stat atunci împrejurul lui au zis: "Frate, stiam cã nai fost prea ostenitor, cum de te muti din lumea aceasta cu atâta veselie în suflet?". Si el a zis: "Credetimã, pãrintilor, cã stiam si eu cã nam fost prea nevoitor, dar eu am tinut seama de cuvântul Domnului «Nu judecati ca sã nu fiti judecati» si, de când mam fãcut cãlugãr, nam judecat pe nimeni si acum mã duc înaintea lui Dumnezeu siI zic: «Doamne, ai zis cã sã nu judec ca sã nu fiu judecat» si cred cã no sã fiu judecat, pentru cã nam judecat". Cine poate sã zicã asa ceva? Nam ajuns la mãsurile acestea, dar ne dãm seama de delicatetea pãrintilor.

Mai îmi amintesc ceva (cred cã nu mã voi putea opri, totusi!). Se zice cã la un pãrinte sau dus trei frati, dintre care unul avea nume rãu. Si lau rugat sã le facã câte o mreajã. Cel dintâi a zis: "Avvo, fãmi o mreajã!" (o plasã de pescuit). Si avva a zis: "Nuti fac!". Si a zis si cel deal doilea: "Fãmi o mreajã!" si avva a zis: "Nuti fac!". Si a zis si cel cu nume rãu: "Fãmi o mreajã!" si avva a zis: "Tieti fac!". Si la urmã cei doi sau interesat de ce ia fãcut celui cu nume rãu si lor nu lea fãcut. Si lea spus asa avva: "Voi mãntelegeti cã nam vreme sã vã fac, dar el, dacã as fi zis cã nui fac si nui fãceam, ar fi zis cã «deaia numi face mie, cã am nume rãu!»". Deci, cu cel cu nume rãu sa purtat mai bine decât cu cei care naveau nume rãu!

Sunt niste lucruri, sunt niste nuante care impun. De aceea sã stiti cã eu socotesc **Patericul** (desi am vorbit de **Filocalie**, desi îmi place **Filocalia**, desi mã ocup de **Filocalie**) mai cu efect, îl socotesc mai practic, mai dãtãtor de perspectivã duhovniceascã decât **Filocalia**. Din **Filocalie** trebuie sã citesti douãsprezece volume ca sã ajungi so cuprinzi toatã. Siapoi, dacã le citesti, de multe ori îti rãmâne putin. La mine au venit oameni care miau spus: "Pãrinte, am citit volumul întâi din **Filocalie**" si, când iam întrebat cares autorii cuprinsi în **Filocalie**, nau stiut sãmi spunã nici un autor. Dacã nau stiut autorii, apoi nici scrierile nu leau stiut. Dacã nau stiut scrierile, nau stiut nici continutul scrierilor. Deci noi nu trebuie sã citim asa, numai ca sã ne pomenim cã am citit cutare carte, ci trebuie sã citim ca sã ne învãtãm sã câstigãm ceva, sã avem povãtuitori pe pãrintii din **Filocalie**, pe pãrintii din **Pateric**. Si dacãi avem ca povãtuitori, atunci stim ce avem de fãcut, stim cum sã ocolim patimile, stim cum sã înmultim rugãciunea, stim cum sã fim binevoitori fatã de aproapele nostru, stim cum sãI slujim lui Dumnezeu în raport cu aproapele nostru, stim cum sã ne luminãm mintea, stim cu ce sã ne îmbogãtim sufleteste siatunci nu mai avem vreme de gânduri desarte, de gânduri necurate, de gânduri întinate, ci ne vedem de o viatã superioarã; viata superioarã este dãtãtoare de liniste, dãtãtoare de fericire si acestai rostul **Patericului**: sã ne apropie de Dumnezeu, sã ne dea o perspectivã duhovniceascã, sã ne întãreascã în bine, sã ne înmulteascã linistea din sufletul nostru, pentru cã pânã la urmã **Pateric**ul se întemeiazã tot pe învãtãtura **Evangheliei**, dar este învãtãtura trãitã!

Evanghelia se interpretează, **Patericul** nu se mai interpretează, **Patericul** - cum e el, asal citesti! Asa înveti din el, nai nevoie de comentariu la **Pateric**! Nici nam auzit până acum de un comentariu la **Pateric**. Nu există comentarii la **Pateric**, pentru că **Patericul,** el însusi se comentează, prin ceea ce înveti din el. Acolo scrie, de exemplu, "Arsenie, fugi de lume si te vei mântui!". Fugi si tu de învălmăsealã, cât poti, si ai mai multă liniste! Sau: "Taci, fugi, linistestete, că acestea sunt rădăcinile nepăcătuirii!". Cum e cu tăcerea (vedeti că nu mă pot opri?)?

În **Pateric** se spune asa: "Iubiti neagoniseala si tăcerea, căci de acestea atârnă toată viata călugărului!". Deci, se presupune că un călugăr trebuie săsi ducă viata mai ales în tăcere; binenteles, nu în tăcerea animalului sau în tăcerea mutului! De ce? Pentru că, dacă nea dat Dumnezeu grai, ni la dat ca să vorbim, nu ca să tăcem! Aveam un profesor de latină la Timisoara (eu am făcut liceul la Timisoara) si când scotea pe câte unul la răspuns si nu stia, zicea: "Tăcereai de aur, vorbai de argint! Ăstai plin de aur!". Nu în întelesul acesta să taci, ca să te numeri la cei care tac, ci să taci ca să stii când să vorbesti si cum să vorbesti, corect si frumos! În **Pateric** se pune si problema aceasta si se zice: sunt trei feluri de oameni care tac - unii care tac din fire, unii care tac pentru slava desartă, ca să fie numărati la cei care tac, si unii care tac ca să nu gresească. Se zice că numai tăcerea celor din urmă câstigă darul. La întrebat cineva pe avva Pimen: "Cei mai bine, să vorbesc sau să tac?" Si avva Pimen ia zis asa: "Dacă vorbesti, pentru Dumnezeu să vorbesti, iar dacă taci pentru Dumnezeu, e bine să taci!".

Si tot în **Pateric** se spune că "sunt oameni care de dimineata până seara vorbesc, dar fără de folos nimic nu vorbesc. Aceia toată vremea se socoteste că duc tăcere; si sunt oameni care nu scot nici un cuvânt, dar în inima lor osândesc pe altii, aceia toată vremea se socoteste că vorbesc".

Sunt niste nuante, sunt niste lucruri pe care toată vremea este bine să le avem în vedere, citind **Patericul**, asimilând cele din **Pateric**, împlinind toate câte le putem împlini din **Pateric**. Eu vă recomand **Patericul** si, dacă după plecarea mea, o să vă interesati de **Pateric** săl cititi, o să vă interesati de **Pateric** să simtiti nuantele **Patericului** si săl folositi, eu zic că nam venit degeaba aici! Iar dacă totul se sfârseste acum, atunci înseamnă că numai eu sunt cel mai câstigat, pentru că miam mai înregistrat pe casetă o cuvântare, care poate să fie de folos si pentru mine si pentru altii. Iar dacă vă veti interesa de **Pateric** si de cele din **Pateric**, atunci înseamnă că am semănat aici si am dat luminã din lumina sufletului meu, luminã din luminile **Patericului**. O să găsiti foarte multe lucruri importante pe care eu nu leam putut cuprinde în cuvântarea mea deacum, foarte multe lucruri care or să vă fie de folos si care doresc să vă fie de folos.

Vã multumesc cã mati ascultat, cã mati lãsat sã mã desfãsor întro cuvântare care mie mia fãcut mare bucurie! Dumnezeu sã ne ajute!

- O întrebare practicã: am o fetitã de opt ani; pânã la sase - sapte ani stãtea la toatã slujba Sfintei Liturghii, acum nu mai are rãbdare. So mai iau la slujba Sfintei Liturghii, chiar dacã mai iese din când în când din bisericã sau so las acasã? Cum sã procedez?

- Si întrun fel si întraltul: o mai aduci la bisericã sã nusi uite de bisericã, o mai lasi si acasã, pentru cã nu are rãbdare... Slujbele noastre sunt fãcute pentru oameni mari, pentru oameni pricepãtori, pentru oameni care stiu pentru ce stau acolo, pentru oameni care participã la slujbã. Nu sunt fãcute pentru copii care, la mãsura lor, nu înteleg.

Sã stiti cã eu mam trezit cumva în bisericã. Când aveam eu 54 de ani, am rãmas în tren... Eram cu un pãrinte de la noi si am rãmas în tren... Sa blocat usa si, pânã sã cobor eu, a pornit trenul. Si zic eu: "de 54 de ani nam rãmas niciodatã în tren!". Si pãrintele acela a zis cã sã nu numãr toti anii, cã doar nu mam nãscut în tren! Eu numãr toti anii si zic cã mam trezit în bisericã. Mau adus pãrintii mei de când eram foarte mic si mia plãcut. Dar sã stiti cã nu întelegeam nimic! Gândindumã acum, în urmã, miam dat seama cã nu întelegeam nimic. Credeam cã în bisericã nici nu se spune ceva cu sens, ci se spun asa...niste cântãri, fãrã text...

Când mam dus la scoalã, la Cluj, mau întrebat colegii dacã la noi se cântã "Ca pe Împãratul...". Si eu am spus: "Nu, nu se cântã!". Când mam dus acasã, dacã ei miau atras atentia, am auzit si eu "Ca pe Împãratul tuturor sãL primim...". Când mam dus la scoalã în clasa a doua, leam spus colegilor: "Bã, sã stiti cã si la noi se cântã «Ca pe Împãratul...»". Deci copiii nu au cum sã stea, nu au rãbdare, nu au rãbdare nu numai pentru bisericã, nu au rãbdare pentru nimic. Si la scoalã li se face un program scurt, li se schimbã activitatea, li se dã posibilitatea sã se joace, sunt niste lucruri pe care le stiu pedagogii si stiu pentru ce le fac. Asa cã aceia care aveti copii trebuie sã vã lãsati voi dupã copii, nu copiii dupã voi, la mãsura voastrã. Se zice cã niciodatã nu poti sã ceri unui copil sã meargã la acelasi pas cu un om mare. Un copil are pas de copil. Dacã vrei sã mergi cu el, te lasi tu dupã el, trebuie sãi întelegi neputinta lui; nui ceri niste lucruri pe care nici tu nu leai fãcut când erai copil si nici nu leai fi putut face.

- În ce mod ne putem apropia de Dumnezeu si prin cântarea psalticã? Despre acest lucru se vorbeste mai putin în ***Pateric,*** *considerânduse cã este o mai slabã concentrare a mintii asupra textelor liturgice.*

- În învãtãturile Pãrintilor duhovnicesti, de exemplu în scrierile Sfântului Petru Damaschin, avem afirmatia cã rugãciunea gânditã, rugãciunea lãuntricã este "desãvârsirea mintii", iar cântarea este "leac al neputintei". Biserica a primit cântarea ca pe un fel de divertisment. Oamenii se simt mai bine când aud cântânduse, decât atunci când ar citi ceva sau când sar rosti ceva. Se simt mai bine condusi cãtre Dumnezeu pe aripile cântãrii. Noi zicem cã si îngerii din ceruri cântã. Stim cã la Nasterea Domnului au cântat îngerii "Mãrire întru cei de sus lui Dumnezeu, si pe pãmânt pace, între oameni bunãvoire...". Însã pentru o anumitã categorie de oameni, care sunt mai obisnuiti cu slujba rostitã, cu slujba cititã, cu rugãciunea lãuntricã, se potriveste si rugãciunea aceasta si ei ocolesc cântarea, zicând cã aceia care cântã se si împrãstie mai mult. În realitate, fiecare trebuie sã se foloseascã de mijlocul care i se potriveste lui. Noi, la mãnãstire, si cântãm, si citim, si rostim, mã rog, facem cum e rânduiala, si nu zicem cã atunci când cântãm ne împrãstiem si cã atunci când nu cântãm ne concentrãm. În realitate, poti sã te concentrezi si când cânti, dacã tii seama de text si de cântare, poti sã te împrãstii si când citesti, dacã nu tii seama de texte.

În **Pateric**, întradevãr, este câte un loc în care se spune (chiar la avva Pamvo) cã sa dus un frate din Pustie în Egipt si a auzit acolo cântare de psalmi si slujbe frumoase si sa întors si a zis: "Pãrinte, noi ne pierdem sufletul aici în Pustie, nici nu stii ce frumos cântã cei din lume!". Siatunci pãrintele la apostrofat si ia spus: "Lasã, cãi mai bine ce facem noi, aceia se împrãstie" etc. Sunt niste lucruri exagerate. Si în **Pateric** poti sã gãsesti exagerãri. Sunt niste lucruri exagerate pe care trebuie sã le gândim în perspectiva noastrã. Adicã, dacã nouã ne place cântarea, si dacã ne plac slujbele cu cântare, nu pierdem nimic. Dacã vrem sã avem rugãciunea lãuntricã si necântatã, putem sã o folosim si pe aceasta, însã în rugãciunea noastrã particularã. Important este sã folosim ceea ce ne stã la îndemânã. Dacã Biserica a rânduit sã fie slujbe cu cântare, sã învãtãm sã cântãm si noi. Muzica psalticã e frumoasã, e cam pretentioasã, dar e frumoasã. Noi, în Ardeal, avem si muzicã bisericeascã ardeleneascã, mai putin pretentioasã, care poate fi cântatã mai usor; fiecare regiune din tara noastrã are melodiile ei bisericesti... Important este sã ne încadrãm în conditiile pe care le avem.

- *Ce Pustiu este mai pustiu, orasul sau Pustiul?*

- Pãi, depinde! Poate sã fie orasul pustiu si sã nu fie pustiu Pustiul. Depinde cum til faci. În oras existã pustiu în sensul acesta cã oamenii se cunosc mai putin, cã oamenii se interesează mai putin unii de altii, cã nu cunosti nici pe cei dintrun bloc cu tine, cã esti mai izolat decât întro Pustie, spre deosebire de sat - unde oamenii se cunosc, unde se întrebã unii pe altii, comunicã unii cu altii, se salutã când se întâlnesc.

- Ce înseamnã sã ai un program ordonat al vietii spirituale? Înseamnã fixarea în anumite obiceiuri?

- Da! E bine sã ai niste deprinderi! Sã stii de rugãciunea de dimineatã, de cea de searã, sã stii de rugãciunea de la masã, sãti gãsesti ceva timp ca sã citesti din **Scripturã**, sã ai niste momente în viatã care sã fie marcate de gândul la Dumnezeu. Sã nu fie ceva întâmplãtor, adicã asta o fac, asta no fac... Când te scoli dimineata sã stii cã stai în fata lui Dumnezeu, seara când te culci sã stii cã e vremea hotãrâtã sã te gândesti la Dumnezeu, când stai la masã sã te gândesti la Dumnezeu... Asta înseamnã sã ai si un program de viatã religios; duminica mergi la bisericã, în zilele de post postesti, sunt niste programe...

- Ce ne puteti spune referitor la pedeapsa pe care Dumnezeu o aplicã în unele cazuri urmasilor celor ce au sãvârsit pãcate, pedeapsã care uneori poate merge pânã la al saptelea neam, a saptea generatie?

- Dragã, în ceea ce priveste pedeapsa, noi nu stim prea multe! Stim doar atât, cã Dumnezeu ia promis omului cã dacã va împlini poruncile Lui, îl va binecuvânta pânã la al o mielea neam, iar dacã nu va împlini poruncile lui Dumnezeu, va fi pedepsit pânã la al treilea sau al patrulea neam! Asta înseamnã cã noi avem o responsabilitate nu numai pentru noi, ci avem o responsabilitate si pentru urmasii nostri, cã pãcatele se plãtesc nu numai de cãtre cei care le fac, ci si de cãtre urmasii lor. Astai ceea ce stim din **Scripturã**. Pãrintele Arsenie Boca zicea cã de aceea se spune cã pãcatele se pedepsesc pânã la al treilea sau al patrulea neam, pentru cã dupã al treilea sau al patrulea neam, se stinge neamul.

Dacã împlinesti poruncile lui Dumnezeu, neamul îti rãmâne pânã la a mia generatie sau poate si mai mult (*o mie de ani* nu înseamnã totdeauna *o mie*, ci înseamnã uneori si altceva decât *o mie*, adicã *ani multi*). Cum se explicã, de cei asa, cãi drept sau nui drept sã fie asa, astai altceva! Ceea ce stim noi, este cã suntem datori cu ceea ce putem face, nu numai pentru noi, ci si pentru binele altora.

- Ce o sfãtuiti pe o tânãrã care a avut o bunicã vrãjitoare, doi frati care sau sinucis si ea însãsi a avut o tentativã de sinucidere?

- Dragã, eu nu stiu ce sã faci, decât sã te tii de Dumnezeu, pentru cã de la Dumnezeu vine "toatã darea cea bunã si tot darul desãvârsit".

- Cum putem preveni împrãstierea gândurilor în timpul rugãciunii, când aceasta a devenit obisnuintã?

- Împrãstierea la vremea rugãciunii se poate preveni numai prin silinta de a fi neîmprãstiat si când nui rugãciune. În **Pateric** se zice: "Cãlugãrul care se roagã numai când se roagã, acela nicidecum nu se roagã".

Omul nu trebuie sã astepte rugãciunea ca sã nu semprãstie, ar trebui sã nu se împrãstie nici când nui rugãciune. Împrãstierea este o chestiune care tine, în general, de viata omului. Mintea omului este în asa fel fãcutã, încât sã nu stea la un singur lucru, statornicã numai la un singur lucru. În acelasi timp poti sã te gândesti si la altceva, sã ai si altã impresie decât cea principalã si, în cazul acesta, important este sã te concentrezi pe cuvintele pe care le spui si sã nu te sperii dacã se întâmplã si altceva (faptul, de exemplu, cãti vin gânduri care te împrãstie nu trebuie sã te preocupe decât în întelesul acesta - cã sã fii mai silitor, pentru a se împutina gândurile).

În **Pateric** se spune cã la avva Pimen sa dus un frate si a zis: "Ce sã fac, pãrinte, cãmi vin tot felul de gânduri rele în minte". Si avva Pimen a rãspuns: "Opreste vântul! (bãtea vântul). Întinde bratele si pieptul si opreste vântul!". Si el a zis: "Nu pot sã opresc vântul!". Si pãrintele a continuat: "Asa cum nu poti opri vântul, asa nu poti opri gândurile rele! Dar altceva poti sã faci, si anume, cu un gând bun sã înlãturi gândul cel rãu!". Deci, statornicirea în gânduri bune va duce la înlãturarea gândurilor celor rele.

- Dupã eliberarea prin spovedanie de pãcatele ce apasã asupra sufletului, amintirea patimilor revine mereu în minte. Pentru a ne elibera de amintirea lor, ce ne recomandati?

- Recomand statornicirea în gânduri bune! Adicã, de câte ori simtim cã este un asalt în sufletul nostru pentru un gând negativ, sãl înlãturãm cu un gând pozitiv. Lucrul acesta se realizeazã în timp, niciodatã nu ai putea rezolva o astfel de chestiune întrun anumit moment. Iertarea o primim de la Dumnezeu, iar linistirea sufletului tot de la Dumnezeu, dar statornicirea în gânduri bune este o chestiune care se câstigã în timp si metodic.

- La o adunare, unul din frati a zis: "Eu nu mãnânc aceastã mâncare, cãci eu postesc!". Pãrintele îl ceartã, zicându-i: "Mai bine nu posteai, decât sã te lauzi pentru fapta aceasta!". Când suntem în post si mergem la rude, când ne pun bucate pe masã, ce sã facem?

- Sã spuneti cã postiti si sã postească si ei! Dragã, asta din **Pateric**, cu "eu postesc" era o pravilã personalã a lui, nu era o rânduialã a Bisericii. Eu, de exemplu, dacã mã duc undeva si mi se pune o mâncare de dulce în post, refuz mâncarea de dulce! De ce? Pentru cã si omul care îmi oferã trebuie sã postească! Si acum existã o rânduialã precisã! Peatunci nu existau rânduieli precise, ci existau niste deprinderi ale unora si altora... Dacã tu te duci întro adunare unde nu se posteste si tu vrei sã postesti întro chestiune a ta particularã - e una, iar dacã postesti pentru cã e o rânduialã a Bisericii sã postesti - e alta. De exemplu, când mergem la pomeni, dacã e zi de miercuri, de vineri sau zi de post, eu nu mãnânc de dulce, cã oamenii bagã de seamã ce mãnânci (eu, de altfel, nu mãnânc nici acasã de dulce în zi de post). Siatunci, de ce sãmi stric rânduiala când mã duc la o pomanã! Le spun oamenilor cã astãzi se mãnâncã de post siatunci oamenii se orienteazã, eventual îti dau ceva si mãnânci, iar dacã nuti dau - trece, te duci acasã si mãnânci ce poti mânca. Astai rânduiala noastrã de acum.

Eu, dacã mã duc la fratele meu sau la cineva cu care sunt apropiat, spun de la început cã la noi, la mânãstire, postim luni (dacãi luni si vreau sã postesc, desi la postul de luni sunt putin elastic, în sensul cã, dacã sunt în afarã de mânãstire, nu tin neapãrat sã postesc lunea, pentru cã postul de luni este totusi facultativ; la mânãstire, totdeauna postesc lunea),. Dacã pot sã postesc si rânduiala se poate împlini, le spun "uite, astãzi e luni, dearã vin la voi, pregãtiti mâncare de post, ca sã pot sã postesc si luni". Dacã nui anunt, pot sã mãnânc si de dulce, nui o problemã. Sunt chestiuni care sunt precise si sunt chestiuni cu elasticitate si nui nici o gresealã cã le spun oamenilor cã "azi e post si trebuie sã postim", cã nu mã laud cu postul, ci vreau sã împlinesc o rânduialã pe care trebuie somplineascã si ei.

- De cine depinde sporirea noastrã duhovniceascã, de noi sau de duhovnic? În ce mãsurã?

Si de noi, si de duhovnic! Dar sã stiti cã de multe ori depinde mai mult de noi decât de duhovnic, pentru cã pe duhovnic îl întâlnim mai rar, dar cu noi ne-ntâlnim în toatã ziua, în toatã clipa. Depinde de noi, de râvna noastrã, de dorinta noastrã de îmbunãtãtire, de hotãrârea noastrã pentru a fi în legãturã cu Dumnezeu, de reprosurile pe care ni le facem pentru întrelãsãri, pentru delãsãri, pentru neîmpliniri...

- Vã rugãm sã ne explicati urmãtoare povestire din ***Patericul egiptean*****: A venit un frate la avva Zinon si a întrebat ce sã facã, pentru cã nul pãrãsesc patimile. Iar avva Zinon ia zis: "Vasele lor sunt încã la tine si de**

aceea nu te pãrãsesc. Dãle lor arvuna lor si te vor lãsa". Care sunt vasele si care este arvuna?

- Dragã, vasele sunt pricinile patimilor, iar arvuna, probabil, este nãdejdea de a scãpa de patimi. Nu le mai bãga în seamã siai scãpat de ele!

- Cum credeti car trebui sãsi petreacã timpul liber un student? Prin timpul liber se întelege si timpul afectat rugãciunii.

- Un student sãsi folosească timpul liber tot ca student! Mai întâi de toate sã se odihnească pentru a fi disponibil pentru o muncã de student. Sã stiti cã scoala nu se face numai cu munca, se face si cu odihna! Dacã nu esti odihnit - nu ai randament, nu întelegi si e foarte important, când pornesti la o muncã intelectualã, sã fii totdeauna odihnit. Timpul liber se poate folosi si pentru studiu, eventual pentru alt fel de studiu decât cel de la scoalã sau care ti se cere pentru scoalã, poti sã te si plimbi, poti sã faci si sport dacã vrei, dacã simti nevoia de sport, de ati folosi energiile; mã rog, la tinerete omul e pornit asa, sã facã ceva, si la oras nai ce face, nu e ca la tarã, undei pui coasan mânã si zici: Esti student, no, ia sã vedem, stii cosi? Sii trageo coasã... La oras nu se pot realiza niste lucruri care se pot realiza la sat. La sat îi pui sapan mâna copilului de când o poate tinen mânã. La oras trebuie sã faci ceva siatunci mai faci un sport, mai iesi la o plimbare, în orice caz, sã nuti pierzi timpul în priviri fãrã rost la televizor (eu nu zic sã nu vã uitati la televizor, cã si eu am întrun fel televizor, am sonorul de la televizor, numai cã nam vreme de el). Important este sãti gãsesti totdeauna ceva de fãcut, totdeauna ceva frumos, ceva care te îmbogãteste sufleteste siatunci e foarte bine. Si dacã nuti gãsesti ceva de fãcut, atunci te stãpâneste vrãjmasul siapoi îti dã el de lucru!

-Dacã sãvârsim pãcate fatã de pãrintii trupesti si ne cãim, dobândim iertare, pe de o parte, iar pe de altã parte - pedeapsã?

- Dumnezeu zice: "Cinsteste pe tatãl tãu si pe mama ta" (**Iesirea** XX, 12) - e poruncã, si tineti seama de faptul cã cele zece porunci ale lui Dumnezeu, dupã Sfântul Chiril al Alexandriei, sunt împãrtite asa: primele privesc raportul dintre om si Dumnezeu, a cincea priveste raportul dintre pãrinti si copii, iar celelalte privesc raportul între oameni si oameni.

Sfântul Chiril al Alexandriei observã un lucru care mie mia plãcut foarte mult, de când lam aflat (îmi pare rãu cã nu lam gândit si eu înainte de al afla), si anume: întâi e Dumnezeu, apoi pãrintii si dupã aceea sunt ceilalti oameni! Pãrintii au un loc special; prin pãrinti nea adus Dumnezeu în lumea aceasta, deci fatã de pãrinti avem datorii speciale, trebuie sãi odihnim pe pãrinti prin

viata noastrã, prin felul nostru de fi, sã nu le facem supãrãri, sã nu le facem rusine si dacã, totusi, gresim fatã de ei (sigur cã greseala nui numai fatã de ei, ci si fatã de noi si fatã de Dumnezeu), de la Dumnezeu primim iertarea, iar pentru cã pãcatele, în majoritatea cazurilor, se plãtesc, putem sã primim si necazuri de pe urma necinstirii pãrintilor si sar putea întâmpla ca, la rândul nostru, ca pãrinti, sã avem necazuri prin copiii nostri. Se zice: "Ce faci - ti se va face". Noi nu dorim lucrul acesta! Pe cât se poate, sã fim corecti, cã atunci ne vine dar de la Dumnezeu, nu ne vine pedeapsã de la Dumnezeu. Pedeapsa, de altfel, e consideratã ca un mijloc de îmbunãtãtire, nu ca un mijloc de ispãsire.

*- În **Pateric** si în viata cãlugãreascã, mai ales, ascultarea este un element de bazã. Totusi, noi auzim pe unii cãlugãri cã ei nu mai vor sã asculte pe ierarhii de care apartin, pentru motive ca acestea: cã ierarhul locului sau staretul îi nedreptãteste, nepretuindule efortul depus în mânãstire, cã ierarhul sau staretul sunt materialisti sau au alte pãcate. Pânã unde merge ascultarea neconditionatã si, eventual, când poti pune anumite conditii?*

- Ascultarea este neconditionatã în sensul acesta, cã atunci când te faci cãlugãr spui cã vei fi ascultãtor întru toate de îndrumãtor si de fratii careti dau niste lucruri de fãcut. Dar când ai fi îndemnat prin poruncã sã faci un pãcat, atunci nu asculti! De exemplu, dacã ti sar porunci sã dai foc unei case, din ascultare, nu se poate! Pentru cã ascultarea o faci ca sã te apropie de Dumnezeu si ca sã te apropii de Dumnezeu, nu o faci doar ca sã fii în ascultarea cuiva. Îti alegi omul de care poti sã asculti, omul care nu te poate îndruma la nimic rãu, pentru cã el împlineste voia lui Dumnezeu, reflectã voia lui Dumnezeu, nui pus în locul lui Dumnezeu - ãstai dumnezeul tãu si de el trebuie sã asculti - nui asa, ci eu sunt slujitorul lui Dumnezeu si trebuie sã mã asculti pe mine, cum Îl ascult eu pe Dumnezeu (cum ar zice Sfântul Apostol Pavel: "Fiti urmãtorii mei precum eu lui Hristos!"). Astai conditia ascultãrii.

În rest, chestiunile celelalte - cã te nedreptãteste, cãti cere niste lucruri care impun mai mult efort - dacã esti smerit, nici nu simti. Cãlugãria nui o chestiune particularã, asa, mã îmbrac în haine cãlugãresti si sunt cãlugãr, ci este o chestiune de dependentã, pentru cai vrut tu sã te faci cãlugãr. Când te faci cãlugãr, ti se dau foarfecele ca sã le dai celui care te tunde în monahism, care zice: "Ia foarfecele si mi le dã mie", iar dupã ce i le dai zice: "Iatã, din mâna lui Hristos le primesti pe ele, vezi cã nimeni nu te sileste pe tine, cã de voia ta vrei sã fii în dependentã". Deci, dacã esti în situatia aceasta, de a fi dependent, nu se mai discutã cã ai putea sã fii si independent.

Când faci parte dintro mânãstire nu mai esti un om liber, un om independent, care poti sã faci ce vrei, careti poti rândui niste lucruri, asa, cãti place tie. Eu,

de exemplu, mã consider aici în prelungirea mânãstirii, pentru cã am fost îngãduit de mânãstire sã vin aici; am în buzunar un bilet de voie (eu lam scris la masinã, mi lam fãcut anume): "Arhimandritul Teofil Pãrãian din aceastã mânãstire este învoit sã meargã la Craiova pentru a tine o conferintã cu caracter religios, invitat fiind de Asociatia Studentilor Crestini Ortodocsi din România. Pleacã astãzi, 27 octombrie 1997 si se întoarce, cel mai târziu, în 29 octombrie". Mâine trebuie sã fiu la mânãstire, cãci, dacã nu, sunt în neascultare!

- *Dacã nar fi fost scris **Patericul**, ce neajunsuri ar fi avut credinciosii?*

- Nu stim, pentru cã nu stim ce foloase au credinciosii care citesc **Patericul** în sensul acesta; adicã noi nu putem zice cã de **Pateric** depinde ceva, cã dacã nu citesti **Patericul** nu ai folosul cutare si cã trebuie neapãrat sã citeascã cineva **Patericul** ca sã se mântuiascã! La fel si **Filocalia**! Ce se întâmplã cu oamenii care nu stiu de **Filocalie**, nau vãzut **Filocalia**? Pãrintii mei nici nau auzit cuvântul **Filocalie** si, cu toate astea, eu cred cã sau mântuit! De ce sau mântuit? Pentru cã au fost oameni cumsecade, cau stiut de rugãciune, cau stiut de post, cau stiut de îndrumãri, au stiut de o lege, au stiut de o Bisericã, mã rog, de toate astea, fãrã sã stie de **Pateric**, fãrã sã stie de **Filocalie**; siacum nu putem sã maximalizãm niste lucruri, cã gata, **Patericul** e tot, oameni buni, **Filocalia** e tot! Oameni buni, cumpãrati **Filocalia**, cititi **Filocalia**, cititi **Patericul**! Nu asa! Ne ajutã, e o treabã bunã, e în folosul nostru, avem niste bucurii ale **Patericului** - citind **Patericul**, avem niste bucurii ale **Patericului** - împlinind **Patericul**, avem niste bucurii ale **Filocaliei** asa, numai din zicerile **Filocaliei**; de exemplu, eu când aud cuvântul acesta: "Când îti aduci aminte de Dumnezeu, înmulteste rugãciunea, pentru ca atunci când Îl vei uita, Domnul sãsi aducã aminte de tine" (cuvântul din **Filocalie** din Sfântul Marcu Ascetul), mi se umple inima de bucurie. Sau când zic cuvântul Sfântului Isaac Sirul: "Împacãte cu tine însuti si vor fi în pace cu tine cerul si pãmântul!". Sunt niste bucurii ale lecturii filocalice si ale lecturii **Patericului**, dar noi nu maximalizãm acum: gata - numai **Patericul**, gata - numai **Filocalia**. Astea sunt lucruri care ne ajutã, lucruri care ne formeazã o perspectivã, care ne dau o orientare; toate sunt bune, sunt binevenite dacã ajungem la ele, dar nu poti sã zici cã acela care nu ajunge la ele e pãgubit.

- *Cum ati caracteriza în douã-trei cuvinte **Patericul**?*

- Stiu eu. e foarte greu sã faci o caracterizare asa, în douã - trei cuvinte si asa, deodatã, la comanda cuiva! Las caracteriza drept o carte foarte importantã, care ne ajutã sã ne luminãm constiinta în legãturã cu îmbunãtãtirea vietii sufletesti. No, am zis acum ceva, nu stiu dacã as mai putea repeta!

- Cum sporesti în relatia ta cu Dumnezeu prin rugãciunea din bisericã si cum sporesti în relatia cu Dumnezeu prin rugãciunea fãcutã acasã? Care este diferenta dintre ele si care este echilibrul dintre ele?

- Dragã, întrun fel nu este nici o diferentã, pentru cã tot rugãciune e si acasã si la bisericã! Ceea ce faci în bisericã, faci organizat si împreunã cu altii, faci întrun loc consacrat, întrun loc sfintit anume pentru Dumnezeu. Se recomandã ca atunci când e slujbã la bisericã si când poti fi la bisericã, sã fii la slujbã, pentru cã pentru rugãciunea particularã gãsesti si altã vreme, când nu este slujbã la bisericã. Mã gândesc în special la Sfânta Liturghie.

*- Explicati din **Pateric*** **urmãtorul citat: "Pe copiii care vin în mânãstiri si sihãstrii nui aduce Dumnezeu, ci diavolul, ca sãi sminteascã si sãi rãzvrãteascã pe cei ce vor sã petreacã, în liniste, curata si cinstita viatã cãlugãreascã".**

- Dragã, cei din **Pateric** au avut în vedere ocolirea pricinilor tuturor pãcatelor. Nu se gãseste nicãieri vreun cuvânt în legãturã cu homosexualitatea, dar aceastã zicere din **Pateric** aratã despre copil cã are ceva comun cu femeia; copiii pot fi, pentru unii dintre cãlugãri, îndemnãtori la pãcat, prin faptul cã reprezintã, cumva, femeia. În general, Pãrintii cei duhovnicesti au ocolit pricinile pãcatului si au socotit copiii ca posibile pricini de pãcate, de homosexualitate. Asta este o chestiune privitã întrun anumit fel.

Omul poate sã aibã însã si altã perspectivã. Sianume, tot în **Pateric**, se spune cã niste cãlugãri voiau sã plece de lângã niste asezãri omenesti, pentru cãi deranjau copiii cu tipetele lor, cu jocurile lor si au spus lui avva Pimen si avva Pimen a zis: "De glasul îngerilor fugiti?". Deci, conteazã foarte mult perspectiva pe care o ai întro chestiune.

În **Antologia sanscritã** este o zicere în legãturã cu femeia:
"Câinelea vãzut o fatã...
Carnea zis, bãtândusi dintii
Sisi priveau pãrintii fata.
Floareau zis, plângând, pãrintii.
Sia vãzuto un cãlugãr...
Bestie - a strigat ascetul.
Siun poet vãzuta fata...
Înger - a soptit poetul".

Deci, acelasi lucru privit din diferite puncte de vedere, din unghiuri diferite.

Foarte mult conteazã ce gândesti despre un lucru. Dumnezeu na fãcut nimic rãu, Dumnezeu pe toate lea fãcut bune. Noi trebuie sã ajungem în situatia pe care o are Sfântul Apostol Pavel în vedere când zice cã "în Hristos nu existã bãrbat sau femeie, rob sau slobod, ci întru toate Hristos" (**Galateni** III, 28).

Dacã învãlui totul în Hristos, atunci nu mai existã nici un pericol. Dacã desparti pe Hristos de lume, ai motive sã ocolesti o multime de pricini si chiar si copiii, cares chipul lui Dumnezeu în om, sunt mai pãstrãtori ai chipului lui Dumnezeu în om, decât omul mare. Numai cã Pãrintii cei duhovnicesti siau dat seama de slãbiciunea, de neputinta omeneascã siatunci, ca sã scape de tentatii, au socotit cã pe copii în sihãstrii sin mânãstiri îi aduce vrãjmasul, nui aduce Dumnezeu. Asta, ca sãsi ia niste mãsuri de prevedere.

- Este nimerit sã luãm atitudine deschisã pentru pãcatele si fãrãdelegile sãvârsite de fratii nostri? Cum sãi mustrãm pe cei care vor sã ne sminteascã, ce socotealã sã cerem celor care ne lovesc pe la spate? Nu cred cã retragerea este o solutie.

- Nu se poate da o solutie pentru toate cazurile. Fiecare om trebuie sãsi gãseascã solutia lui în împrejurãrile respective. Cât priveste mustrarea pentru pãcat, o poti face unui om care întelege mustrarea (pãrintele Arsenie Boca zicea cã "mustrarea învinge, nu convinge"). Ceea ce near interesa pe noi ar fi sãi convingem, nu sãi învingem.

O mustrare fãcutã are si ea rostul ei, scoate în evidentã pãcatul, dar no poti face oriunde si oricând. Atunci poate cã nui asta totdeauna solutia. Faptul cã cineva te loveste pe la spate, înseamnã cã el însusi nu e destul de curajos ca sã te lovească din fatã, ca sã te poti apãra; nu stiu în ce mãsurã sar putea spune cã tea lovit pe la spate, sunt niste lucruri pe care nu le poti rezolva teoretic, printro solutie generalã; în fiecare caz în parte trebuie sã ai o atitudine, un fel de a trata lucrurile.

*-Explicatine rostul judecãtilor lumesti vãzute prin prisma cuvântului Mântuitorului: "Nu judecati, ca sã nu fiti judecati!" (**Matei** VII, 1).*

- Dragã, Dumnezeu na desfiintat judecãtile! Chiar spune: "Când te duci cu pârâsul tãu la judecatã, împacãte cu el pe cale" (**Luca** XII, 58), na zis sã se desfiinteze toate judecãtile omenesti. Este nevoie de judecatã si din punctul acesta de vedere, pentru cã oamenii nu sunt la mãsurile la care ar trebui sã fie ca sã nu meargã la judecatã.

Sã stiti cã eu nam fost niciodatã la o judecatã, nici din curiozitate. Nici în tribunal nam intrat în toatã viata mea, cã am 69 de ani, din care 45 de ani de mânãstire. Era sajung odatã, cã mia furat unu' un ceas de mânã din sertarul mesei de la mine din chilie. Mam pomenit cã numi mai gãsesc ceasul si vine cineva de la Militie si zice cã trebuie sã dau o declaratie si, dupã ce am dat declaratia, miau zis: "Pãrinte, acum o sã primiti citatie, trebuie sã vã duceti la judecatã!". Siatunci am zis: "Mãi frate, eu mai binei mai dau un ceas ãluia, decât sã mã duc la judecatã!". Am aranjat apoi cu procurorul: "Domne, nu mã mai duceti pe mine peacolo, cã nui de mine!". Nus numai eu în situatia aceasta; sunt atâtea siatâtea cazuri, atâtia siatâtia oameni care trebuie sajungã la judecatã, asa cer împrejurãrile, asa cere legislatia, nai ce face! Important este sã trãiesti în asa fel încât sã nu ajungi la judecatã, dar dacã trebuie sã ajungi cã te duce cineva de martor, te duci!

- Este suficient sã te spovedesti doar la un singur duhovnic? Ce pãrere aveti despre faptul de a avea mai multi duhovnici, de a cãuta un duhovnic care ti se pare cel mai bun?

- E foarte greu de stiut! Eu, personal, cred cã nu trebuie neapãrat sã te spovedesti la un singur duhovnic, dupã ce tea pus un duhovnic pe cale bunã. Vin atâtia oameni la spovedit, care nu stiu ce sã spunã, în sensul cã nui interesează, nu iau aminte la sufletul lor. Dar sunt si oameni care trãiesc o viatã superioarã si nau ce spune, la drept vorbind! Pentru cã lucrurile nus chiar asa, cum zic unii*:* "Pãrinte, la tot pasul pãcãtuim!". Nui adevãrat! Pãcatul este cãlcarea legii lui Dumnezeu cu deplinã vointã si stiintã. Siatunci, dacã totusi faci niste lucruri negative, sã zicem, nu toates pãcate! Pãcate sunt acelea când, de exemplu, stii cã nu trebuie sã furi - si furi. Atunci e pãcat! Dar dacã faci o gresealã, e altceva; de exemplu, dacã nu stii cãn 29 august este zi de post - si mãnânci de dulce. Dacãti atrage cineva atentia: "Mãi frate, fii atent cã astãzi este post", altã datã esti atent si postesti. Astai gresealã, nu pãcat, pentru cã nai urmãrit tu sã faci un rãu.

Mai sunt unele insuficiente, unele neputinte, întrelãsãri, oamenii nau ce spune, la drept vorbind, dupã ce sau pus o datã pe cale bunã. Siatunci, dacã vrea sã primeascã dezlegare si sã sempãrtãseascã, se poate spovedi la orice duhovnic, numai sã aibã grijã sã najungã la unul mai aspru decât cel care îi e duhovnicul propriuzis. Si, în cazul acesta, nu e neapãratneapãrat sã te spovedesti la un singur duhovnic. Eu asa am procedat totdeauna cu oamenii care au fost îndrumati de mine si care sau pus odatã pe rânduialã bunã, leam spus: "poti sã te spovedesti la orice duhovnic; de câte ori doresti - te spovedesti. Nu trebuie sã vii pânã la mine la Sâmbãta sã te spovedesc eu, dupã ce team pus pe cale bunã".

Cei mai multi dintre credinciosii nostri nu au duhovnic. Cei care se spovedesc o singurã datã pe an, în Postul Pastilor, poti sã zici cã nau duhovnic. Unii se spovedesc în douã minute, poate nici douã minute, acela poti sã zici cã nare duhovnic! Duhovnic are acela care se orienteazã, care întreabã, care stie sã urmãreascã o chestiune, care vrea sã aibã o solutie, care tine legãturã cu duhovnicul. Dacã nui asa, nare duhovnic, are un preot la care sa spovedit si Doamneajutã!

- Este indicat crestinului sã meargã la nuntã? Care este comportamentul pe care trebuie sãl adoptãm în astfel de situatii?

- Dragã, de la caz la caz! Eu, de exemplu, am fost la nuntã sãptãmâna trecutã! Nam stat mult, da' tot am fost! Mau chemat niste tineri la o cununie, si au zis: "Pãrinte, vã rugãm frumos sã veniti si la masã!". Si am zis - hai sã nu le stric veselia, mai binemi stric veselia mea dacã nu moi veseli (da' eu mam veselit, cã stiam o cântare din tineretile mele:
"Cine nui de veselie,
La ospãt sã nu mai vie,
Cã ospãtui veselos,
Nui de omul mânios".

Mam dus acolo si am stat la aperitive si nu am pãtit nimic si nici altii nu au pãtit nimic! Sunt unii cu constiintã scrupuloasã cãrora tot timpul le e fricã sã nu facã ceva gresit, ca sã nui batã Dumnezeu... Dacã nu vor, sã nu se ducã! Nunta nui pomanã. Nunta e nuntã, e cu veselie, e cu muzicã, cine vrea - se duce, cine nu vrea - nu! Dacã nu stii ce ai de fãcut - nu te duce! Dacã stii ce ai de fãcut - poti sã te duci!

- Ce putem face atunci când nu mai putem face diferenta dintre un lucru rãu si un lucru bun?

- Sã întrebãm pe cei care au constiintã superioarã nouã!

- Vietuiti întro mânãstire care a fost distrusã în secolul al XVIIIlea de Habsburgi, pentru a promova grecocatolicismul. Ce credeti despre actuala ofensivã grecocatolicã?

- Eu personal nu gãsesc ratiunea unei Biserici grecocatolice, pentru cã este o formã care nu e nici ortodoxã, nici catolicã! Sã luãm un caz. Ei zic cã Papa e Sfântul Pãrinte. Sfântul Pãrinte tine Pastile odatã cu catolicii, cu apusenii în

general, iar grecocatolicii tin odatã cu ortodocsii. Acum, cum e bine, cum tin catolicii sau cum tin ei (grecocatolicii)? Iatã o diferentã care aratã cã este o situatie improvizatã.

Biserica grecocatolicã a fost înfiintatã în Ardeal datoritã împrejurãrilor politice care au fost la sfârsitul secolului al XVIIIlea si începutul secolului al XVIIIlea si sia fãcut loc cu tunul, cu distrugerile, ca sã naibã opozitie... Sunt niste lucruri pe care ni le spune istoria. Din faptul cã mânãstirea de la Sâmbãta a fost distrusã ca sã li se facã loc grecocatolicilor, sã li se înlãture o piedicã, rezultã cã au fost niste lucruri fortate, care nu spun nimic despre credinta oamenilor. Dupã aceea au venit împrejurãrile din 1948, când sa desfiintat cu forta, respectiv sa pus Biserica grecocatolicã în afara legii, iar acum a început sãsi arate din nou viabilitatea, însã cu niste pretentii care sunt peste trebuintã si peste cuviintã. Îsi doresc sã aibã tot ceau avut înainte de 1948! Nu se mai poate, pentru cã oamenii nu se mai întorc, nu se mai fac grecocatolici, pentru cãsi dau seama cã e o formã hibridã de existentã bisericeascã. Pe unii nui mai interesează, în general, siatunci nare rost sã mai aibã ceau avut în 1948!

Eu mã gândesc car fi mai bine sã fie ori ca noi, ortodocsi în toate, ori cum sunt romanocatolicii în toate si sã nu mai fie forma aceasta, care nui nici ortodoxã, nici catolicã! Gânditivã! Papasi face cruce de la stânga la dreapta, iar greco-catolicii de la dreapta la stânga! Ei sunt în contradictie cu Papa, seful lor! Poti sã zici cãi o treabã rationalã? Nui rationalã! Preotii romanocatolici sunt necãsãtoriti, ai ortodocsilor cãsãtoriti, ai grecocatolicilor cãsãtoriti ca ai ortodocsilor - de ce? Înseamnã cã sunt mai aproape de ortodocsi decât de catolici! Sunt niste lucruri pe care nu stiu dacã are vreun rost sã le discutãm aici si acum, însã pentru cã sa pus problema, cam în felul acesta vãd eu lucrurile.

La Mânãstirea Sâmbãta a fost un cãlugãr în secolul al XVIIIlea, pãrintele Visarion, care a scris o carte de polemicã religioasã despre *a treia Lege* În cartea respectivã scrie asa: "Pânã acum au fost douã Legi. Când existã douã Legi, e firesc sã te întrebi care dintre cele douã este bunã. Când apare a treia Lege (cum a fost Legea grecocatolicã), poti sã fii sigur cã nui bunã!", zice el. Deci, dacã dintre douã, unai bunã si una nui bunã, dacã mai apare si a treia, atunci aceea sigur nui bunã!

MUNTELE SI RUGACIUNEA

Mi sa repartizat o temã la care nu mam gândit niciodatã pânã acum. Tema este "Muntele si rugãciunea".

Nu mam gândit la aceasta pentru cã, fiind la munte cu rosturile pe care le am si având în principal gândul la rugãciune, am simtit cã lucrurile se desfãsoarã de la sine si nam gândit sã le spun altora sã vinã la munte ca sã se roage; poate si pentru faptul cã oriunde ne putem ruga. Nu sar putea zice cã dacã vii la munte ai conditii speciale de rugãciune. Nu ni se recomandã pe nicãieri, cel putin din ce am citit eu, nici în cãrtile de învãtãturã ale Sfintilor Pãrinti, sã ne retragem la munte ca sã ne rugãm. Stim, totusi, cã multe dintre evenimentele care au rezonantã în întreaga omenire sau petrecut la munte. Jertfa lui Avraam a fost adusã pe un munte (sau era intentionatã sã se realizeze pe un munte, pentru cã, în cele din urmã, jertfa lui Avraam nu a avut loc). Legea datã lui Moise (cele 10 porunci) a fost datã pe un munte, pe Muntele Sinai. "Predica de pe Munte" este cunoscutã tuturor si chiar numai titlul acesta, de "Predica de pe Munte", ne aduce în fatã muntele. Schimbarea la Fatã a Mântuitorului nostru Iisus Hristos, la fel, a avut loc pe un munte, pe Muntele Taborului. Apoi, rugãciunea din Grãdina Ghetsimani a fost la poalele unui munte. Înãltarea Domnului nostru Iisus Hristos, la fel, a avut loc de pe acel munte la poalele cãruia a fost rugãciunea din Grãdina Ghetsimani, parcã anume sã ni se sugereze gândul cã este o legãturã între munte si Înãltare - ceea ce Însusi Mântuitorul nostru Iisus Hristos a spus: "Cel ce se smereste pe sine, se va înãlta" (**Luca** XIV, 11).

Chiar si numai aceste lucruri avândule în vedere, constatãm cã muntele îsi are locul lui în desfãsurarea unor evenimente cu însemnãtate pentru foarte multi, cu destinatie pentru toti oamenii.

Muntele are darul lui. Si anume, parcã te simti altfel la munte ca în altã parte, de aceea si excursiile le fac multi la munte. Preferã multi muntele ca loc de linistire, ca loc de destindere. Multe dintre mânãstiri sunt la munte si parcãi stã bine unei mânãstiri sã fie la munte.

Muntele te predispune pentru gândul la Dumnezeu. Mãretia unui munte îti sugereazã ideea mãretiei lui Dumnezeu. Muntele este ceva ce te copleseste. Parcã nu reusesti sã cuprinzi un munte si, în orice caz, nu reusesti sãl cuprinzi în toate laturile lui, nici de pe vârful muntelui. Asa încât, un munte îti poate da sugestia cã Dumnezeu este necuprins. Asa cum muntele fiind un lucru din lumea aceasta si putând fi cercetat si explorat, totusi nu se poate spune cã lai cuprins vreodatã, tot asa si Dumnezeu rãmâne Cel de necuprins.

În fata muntelui esti parcã vesnic predispus sã te gândesti la mãretia lui Dumnezeu, precum si la Dumnezeul Cel necuprins, Cel nepãtruns, Cel neajuns, Cel inaccesibil si totusi accesibil, Cel ce se descoperã si Cel ce rãmâne dincolo de ceea ce cunoastem.

Cineva care are legãturã cu Dumnezeu, numai atunci cunoaste pe Dumnezeu, când se simte coplesit de Dumnezeu. Dacã cineva vrea sãL cunoascã pe

Dumnezeu în amãnuntime, nuL poate cunoaste, nare cum! Un Dumnezeu care ar putea fi cunoscut, nar mai fi Dumnezeu! Omul poate cuprinde lucruri mai prejos de el, dar nu poate cuprinde lucruri mai presus de el. Lucrurile care sunt mai presus de om îl coplesesc. Asa ceva face întrun fel si muntele. Si atunci, dacã ai sensibilitate sufleteascã în fata mãretiei unui munte, poti sãti reversi sufletul întro rugãciune particularã, întro rugãciune personalã, întro rugãciune poate fãrã gânduri, dar o rugãciune simtitã, în care inima este pe primul loc, mai ales la munte.

Nu sar putea zice cã toti oamenii care merg la munte se roagã si nici mãcar cã majoritatea oamenilor care merg la munte se roagã. Poate cã nici dintre credinciosi nu se simt toti cu o dispozitie sufleteascã pentru rugãciune si constatãm cã nici noi nu reusim sã ne revãrsãm întro rugãciune consistentã si sustinutã, chiar si în conditii de munte, în conditii de apropiere de munte, în conditii de impresii de munte. Pentru cã muntele nui numai muntele de piatrã, muntele înteles ca un colos, ci este si muntele cu pãdure, muntele cel cu plãceri de munte, muntele cu manifestãri pe care le gãsesti numai acolo.

Asa încât, este necesar sã ni se sugereze gândul acesta, cã ne putem ruga la munte în conditii proprii muntelui, parcã mai bine decât în altã parte.

Stim cã rugãciunea este definitã ca "vorbirea mintii cu Dumnezeu". Asa o defineste Evagrie Ponticul. Ce poti spune lui Dumnezeu în apropierea unui munte, doar ceea ce seamãnã cu "Mare esti Doamne si minunate sunt lucrurile Tale si nici un cuvânt nu este de ajuns spre lauda minunilor Tale". Ce poti spune lângã un munte care se face cunoscut si prin vuietul lui, doar: "Ridicãsi râurile, Doamne, ridicãsi râurile glasul lor, ridicãsi valurile vuietul lor" (Psalmul 92; 45). Ce poti spune în fata unei stânci decât ceva asemenea cuvintelor din Psalm - "Muntii cei înalti sunt sãlasul cãprioarelor si stâncile scorburoase - adãpost fiintelor fricoase" (Psalmul 103; 19). Ce poti spune în fata unei pãduri de munte decât cuvintele: "Fiarele pãdurii îsi au ascunzisurile în munti". Ce poti spune în fata unor daruri ale muntelui, cum sunt fructele de munte, decât ceva ce ne aduce aminte de rugãciunea colivei, în care se spune, vorbind cu Dumnezeu: "Cel ce ne dai roadele pãmântului spre desfãtarea si hrana noastrã".

Dar ca toate aceste lucruri sã le avem în vedere, sã le putem gândi, sã le putem simti, este necesar sã avem o sensibilitate, o deschidere spre întelegerea unor astfel de lucruri, pentru cã, altfel, gândurile noastre rãmân la ceea ce vedem, la ceea ce simtim, nu ne ridicãm de la contemplarea naturii la contemplarea ratiunilor din Dumnezeu ale lucrurilor si nici de la contemplarea ratiunilor nu ajungem mai departe - la contemplarea lui Dumnezeu Însusi, mai presus de ratiunile Sale.

În fata mãretiilor care se revarsã prin Dumnezeu prin munti, prin ceea ce ne vorbesc muntii, ar trebui sã ne revãrsãm sufletul în rugãciune, considerând rugãciunea nu numai ca "vorbire a mintii cu Dumnezeu", ci considerând rugãciunea si ca o "bucurie care înaltã multumire" (asa defineste rugãciunea Sfântul Isaac Sirul).

Când avem o bucurie în suflet, bucuria din mãretia naturii, în locurile unde se înaltã mutii sau pe munte, putem sãI multumim lui Dumnezeu pentru aceste daruri ale naturii, pentru toate aceste daruri ale muntelui, care sunt deosebite de darurile pe care le au celelalte forme de relief.

În **Psalmi** sunt amintiti adeseori muntii: Muntele Sionului, Muntele Mãslinilor si alti munti, cedrii Libanului si alti copaci din preajma autorilor de psalmi, ceea ce înseamnã cã si noi, la rândul nostru, gândindune la acelea, purtând în minte versete din psalmi, purtând în minte gânduri de la slujbele noastre, putem sã facem o legãturã între înãltimile fizice si cele spirituale.

De pildã, în Canonul Schimbãrii la Fatã, în Canonul din ziua de înainteprãznuire, se spune: "Munte înalt având noi, inima curãtitã de patimi, sã vedem Schimbarea la Fatã a lui Hristos care întãreste mintea noastrã".

Un munte aduce aminte de virtutile cele înalte, un munte înalt cu adevãrat îl purtãm în noi însine, ca loc al prezentei Mântuitorului nostru Iisus Hristos cu Schimbarea Lui la Fatã, dacã avem inima curãtitã de patimi, pentru cã numai în inima curãtitã de patimi se poate arãta Schimbarea la Fatã a Mântuitorului nostru Iisus Hristos si elementele naturii ca îmbrãcãminte a Domnului nostru Iisus Hristos, luminatã asa cum a fost ea la Schimbarea la Fatã.

Dacã avem o legãturã realã cu Domnul nostru Iisus Hristos si prin El cu Dumnezeu Tatãl si cu Dumnezeu Duhul Sfânt si împreunã cu gândul la Prea Sfânta Treime avem în vedere mãretia Maicii Domnului si mãretiile sfintilor, care toti au fost ca niste munti înalti în lumea aceasta, avem prilejul si posibilitatea sã ne bucurãm duhovniceste de muntii cei înalti care pentru multi rãmân numai locuri în care e mai multã liniste si aer mai bun, care pentru multi sunt doar locuri printre care curg ape si carei desfatã la vedere. Dar noi, cei credinciosi, avem mult mai mult de învãtat! Noi ar trebui sãi învãtãm si pe altii sã gândeascã si sã creadã cum credem noi, ca sãsi lumineze mintea prin darurile muntelui si sã se depãrteze de toate întinãciunile pe care le face omul cel cãzut, sã se bucure de mãretia lui Dumnezeu si de ceea ce a fãcut Dumnezeu spre îndreptarea vietii.

- Legea lui Moise a fost ea exageratã? De exemplu: "ochi pentru ochi".

- A fost o lege care era atunci, în special, pentru a se înlãtura relele. Omul nu trebuia neapãrat sã piardã un ochi, decât în mãsura în care a scos un ochi. Si în cazul acesta legea era prohibitivã, nu era pedepsitoare. Adicã, dacã voiam sã nu mi se scoatã un ochi, nu scoteam nici eu un ochi. Asa a fost datã legea pentru vremea aceea.

Acum e mai multã îngãduintã, dar oamenii fac rele. Câteodatã poate ar fi bine sã li se aplice o lege mai drasticã.

- *Ne puteti spune ce este Adevãrul?*

- Pãi, La întrebat si pe Domnul Hristos - Pilat - ce este Adevãrul.

Da! Adevãrul este Hristos: "Eu sunt Calea, Adevãrul si Viata" (**Ioan** XIV, 6). si **Evanghelia** Lui: "Cuvântul Meu - adevãrul", a zis Domnul Hristos în rugãciunea dinainte de Pãtimire, iar noi spunem aceasta în rugãciunea pentru cei rãposati.

- *Toate virtutile, precum rãbdarea, smerenia, iubirea, sunt daruri ale lui Dumnezeu, ceea ce înseamnã cã dacã Dumnezeu nu i lea dat cuiva, acela se poate strãdui oricât, cã tot nu le are?*

- Nu se pune problema în felul acesta! Adicã Dumnezeu nu poate sã nu dea ceea ce vrea El sã aibã omul. Dumnezeu ne dã aceste daruri, aceste virtuti, dar si cu osteneala omului! Omul are în fiinta lui niste capacitãti (de exemplu, capacitatea de a iubi), însã ele trebuie organizate, ordonate. Astai porunca! Porunca ne face sã salvãm iubirea. Iubirea pe care noi o avem, însã dacãi împãtimitã, nu slujeste, nui organizatã dupã porunca lui Dumnezeu.

Sfântul Maxim Mãrturisitorul - în **Capete despre dragoste** - vorbeste despre trei feluri de dragoste: dragoste dupã poruncã, dragoste fireascã si dragoste împotriva firii. Dragostea dupã poruncã o au cei nepãtimitori. Silinta de a fi nepãtimitor pune în valoare virtutile si reglementeazã capacitãtile noastre, capacitatea de a iubi. "Cel ce iubeste pe unii si pe altiii urãste, cel ce pe acelasi uneori îl iubeste si alteori îl urãste, cel ce pe uniii iubeste mai mult iar pe altii mai putin" - zice Sfântul Maxim Mãrturisitorul - "încã nu împlineste porunca lui Dumnezeu", care spune "sã iubesti pe aproapele tãu ca pe tine însuti".

CREDINTA CARE MUTA MUNTII

Mânãstirea Brâncoveanu
24 august 1997

Cred cã oricine ascultã **Sfânta Evanghelie** care sa citit la aceastã Sfântã Liturghie si oricine o citeste el însusi, nu se poate sã nu se opreascã, mai întâi si în chip special, asupra cuvintelor: "De veti avea credintã cât un grãunte de mustar, veti zice muntelui acestuia - mutãte de aici dincolo, si se va muta!"(**Matei** XVII, 20). Bineînteles cã toate cuvintele **Sfintei Evanghelii** sunt importante si am putea sã ne oprim si la alte cuvinte din partea din **Sfânta Evanghelie** ce sa citit la aceastã Sfântã Liturghie, dar mai ales aceste cuvinte mi se par cã se disting de celelalte si sunt, cumva, întremãtoare si în ceea ce priveste credinta noastrã, si în ceea ce priveste credinta altora, si ne vine sã ne întrebãm: oare avuta cineva credintã cât un grãunte de mustar si a fãcut ceea ce zice Domnul Hristos cã se poate face, când cineva are o astfel de credintã, adicã a mutat cineva muntii din loc?

În **Vietile Sfintilor** se spune despre un pãrinte cã ar fi întrebat pe cineva dacã mai existã o astfel de credintã, astfel încât cineva zicând cãtre munte - "mutãte de aici dincolo" sar muta - si un munte care se gãsea în apropiere a pornit sã se mute. Si atunci a zis pãrintele: "Nam zis sã te muti, am întrebat doar dacã mai existã o astfel de credintã!".

Iubiti credinciosi, dacã asa a fost, poate cã a fost o singurã datã în lumea aceasta. Dacã nu este vorba despre munti, ci e vorba numai despre lucrãri mari pe care le face credinta, ar fi întrebarea: ce fel de lucrãri face credinta, ce munti mutã credinta, care este rostul credintei în Dumnezeu în aceastã lume?

Iubiti credinciosi, sã muti un munte este un lucru mare! Sã muti un munte chiar si bucatã cu bucatã, sã faci cale printre munti e un lucru mare si sã stiti cã nu poate face nimeni lucrul acesta decât având credintã! Dacã cineva vrea sã facã un drum printre munti, un drum în munte, sã facã un tunel, e tot un fel de mutare de munte sau tot un fel de schimbare a lucrurilor care au fost înainte. Si dacã cineva nu crede cã poate face lucrul acesta - nu se angajeazã la lucrul acesta - si înseamnã cã nu are o credintã la mãsura aceea, ca sã mute un munte din loc, ca sã facã drum prin munte.

Aici, în apropiere de noi, la vreo trezeci de kilometri, sa lucrat mai înainte, sa fãcut un drum peste munte, un drum care nu era; au lucrat multi acolo si toti care au lucrat, sigur au avut credinta cã pot face ceea ce au si fãcut pânã la urmã.

Totusi, nu despre asta este vorba, ci despre altceva. Muntii pot sã fie mutati prin mijloace tehnice si, mai ales astãzi, mult mai usor decât înainte. Dar ceea

ce face credinta, nu poate face altceva! Sfântul Maxim Mãrturisitorul, în **Filocalie**, are un cuvânt din care întelegem cã muntii pe care ia avut în vedere Domnul Hristos când a spus cã pot fi mutati munti prin credintã, sunt altfel decât sunt muntii cei de piatrã. Sunt munti de rãutate, munti de nepãsare, munti de îndoialã, munti de necredintã, sunt piedicile care stau în fata noastrã când e vorba sã ne apropiem de Dumnezeu. Domnul Hristos a vrut sã spunã cã este vorba de o credintã lucrãtoare, de o credintã care face lucruri mari. Cuvântul acesta: "Deati avea credintã cât un grãunte de mustar, ati zice muntelui acestuia - mutãte de aici în mare - si var asculta" nul gãsim întrun singur loc în **Sfânta Evanghelie**, ci în mai multe locuri si în mai multe împrejurãri - spus de Domnul Hristos.

În **Sfânta Evanghelie de la Matei**, când se vorbeste despre vindecarea fiului lunatic este cuprinsã si aceastã relatare, în întelesul cã ucenicii Domnului Hristos nu au putut sã scoatã demonul din copilul care a fost adus în fata lor si, dupã aceea, Lau întrebat pe Domnul Hristos - ei de ce nu au putut sã scoatã demonul si Domnul Hristos a spus un cuvânt pe care numai întrun loc îl gãsim în **Sfânta Evanghelie de la Matei**, un cuvânt aspru, si anume: "Nati putut sã scoateti demonul pentru necredinta voastrã!". Asadar, e curios: ucenici necredinciosi - se poate asa ceva? Sã fie ucenicii necredinciosi - si totusi sã fie ucenici? Domnul Hristos asa a spus: nu lati putut scoate pentru necredinta voastrã si apoi a adãugat cã "Dacã ati avea credintã cât un grãunte de mustar, ati zice muntelui acestuia - mutãte de aici în mare - si var asculta!". Cuvântul acesta la mai spus Domnul Hristos si în împrejurarea în care ucenicii sau mirat cã un smochin sa uscat chiar în clipa în care Domnul Hristos a spus: "Ca nimeni sã nu mai mãnânce rod din acel smochin" (**Matei** XXI, 20, 21). În **Sfânta Evanghelie de la Marcu** este putin schimbatã prezentarea, si anume, se întelege cã e vorba cã sa uscat de azi pe mâine, si tot asa, cã ucenicii sau mirat. Important este cã la cuvântul Domnului Hristos smochinul sa uscat. Si Domnul Hristos atunci, a spus cuvintele acestea: "Deati avea credintã cât un grãunte de mustar nati face numai aceasta, ci si unui munte de iati zice - mutãte de aici în mare - var asculta!".

În **Sfânta Evanghelie de la Luca** avem ceva asemãnãtor, în legãturã cu credinta sau cu necredinta ucenicilor. În Capitolul al XVIIlea din **Sfânta Evanghelie de la Luca** citim cã a zis Domnul Hristos: "Deti va gresi fratele tãu, ceartãl! Si dacã se va întoarce, iartãl, si chiar deti va gresi de sapte ori întro zi si de sapte ori se va întoarce si va zice «rãu îmi pare» - tu sãl ierti!". Si atunci ucenicii, care au fãcut minuni în numele credintei în Domnul Hristos, au zis cãtre Domnului Hristos: "Dãne mai multã credintã!". Siau dat seama ucenicii cã nau atâta credintã cãtã lear trebui ca sã ierte de sapte ori întro zi pe cel care sar întoarce dupã ce a fãcut un rãu si iar pãrea rãu cã a fãcut rãul acela. Ucenicii au zis "Dãne mai multã credintã" si atunci Domnul Hristos a spus un cuvânt asemãnãtor: "Deati avea credintã cât un grãunte de mustar ati

zice acestui sicomor - dezrãdãcineazãte de aici si sãdestete în mare - var asculta!". Deci, tot un lucru deosebit, un lucru mare pe care îl face credinta.

Si mai avem un loc, iubiti credinciosi, în **Sfânta Scripturã**, unde se pomeneste credinta care mutã muntii, numai cã altfel. Si anume, în **Epistola I-a cãtre Corinteni** a Sfântului Apostol Pavel, citim cuvântul: "Deas avea credintã atât de multã încât sã mut si muntii (nui vorba de credintã «cât un grãunte de mustar») - dacã nu am dragoste, nimic nu sunt". În cuvintele acestea, Sfântul Apostol Pavel face legãtura între credintã si iubire.

Domnul Hristos a spus ucenicilor sãi: "Dupã aceasta vor cunoaste oamenii cã sunteti ucenicii Mei, dacã veti avea dragoste unii cãtre altii"(**Ioan** XIII, 35). Unde nui dragoste - nui ucenicie fatã de Mântuitorul Hristos si unde e credintã - chiar si atât cât trebuie ca sã se mute muntii - cãi un "grãunte de mustar", cãi "multã" - dacã nu e dragoste, nui destul, nui ceea ce trebuie sã fie. Dragostea este mai mare decât credinta. Iubirea între oameni, fatã de Dumnezeu si fatã de aproapele este mai mare decât credinta, numai cã ea nu poate exista cu adevãrat decât acolo unde este credinta care "mutã muntii" - munti de rãutate, munti de patimi (stiti cã în **Sfânta Evanghelie de la Matei,** Capitolul al XXIV-lea, citim cã a zis Domnul Hristos: "Din pricina înmultirii fãrãdelegilor, iubirea multora se va rãci"). Unde nui credintã se înmultesc fãrãdelegile, se înmultesc relele, se înmultesc cãlcãrile de lege si unde este asa ceva, se împutineazã iubirea. Sfântul Apostol Pavel vorbeste în **Epistolele** sale (în **Epistola cãtre Galateni**, Capitolul al Vlea, de pildã) despre "credinta lucrãtoare în iubire".

Ce trebuie sã întelegem noi acum când ne gândim la faptul cã mutã credinta muntii? Putinã, multã, câtã este, pe mãsura ei - mutã muntii. Ce trebuie sã întelegem, iubiti credinciosi? Trebuie sã întelegem cã ea (credinta) lucreazã, cã face lucruri mari. Face ceva ce nu poate face omul fãrã credintã.

Iubiti credinciosi, ce anume aduce credinta? Dacã ne gândim cã a zis Domnul Hristos: "Credinta ta tea mântuit - mergi în pace", de pildã, întelegem cã credinta aduce iertarea pãcatelor, aduce pãrãsirea pãcatelor, aduce înlãturarea pãcatelor, aduce o stare sufleteascã în care omul nu mai face pãcate si, în cazul acesta, credinta este mântuitoare de pãcate. A zis Domnul Hristos cãtre femeia pãcãtoasã: "Credinta ta tea mântuit - mergi în pace". Domnul Hristos a zis cãtre femeia cu curgere de sânge, care a primit o minune, a primit vindecare: "Îndrãzneste, fiicã, credinta ta tea mântuit, mergi în pace!" (**Luca** VIII, 48). Deci credinta lucreazã ceva si, în primul rând, lucreazã schimbarea spre bine a omului. Cine are credintã, trebuie sãsi schimbe viata - din viatã rea în viatã bunã. Asta o face credinta - întâi sintâi mântuieste: "De nu veti crede Cine sunt - a zis Domnul Hristos - în pãcatele voastre veti muri". "Cel ce crede în Mine are viatã vesnicã" (**Ioan** III, 36).

Deci, credinta, în primul rând, înlãturã rãul, înlãturã pãcatele din viata omului. Îl face pe om nepãcãtos. Si în întelesul cã omul pãrãseste pãcatul, si în întelesul cã prin credintã i se iartã pãcatele, dupã cuvântul spus de Domnul Hristos în fata slãbãnogului din Capernaum: "Îndrãzneste, fiule! Iertate sunt pãcatele tale!" (**Matei** IX, 2).. Deci asta face, în primul rând, credinta: îl schimbã pe om, din rãu - îl face bun.

Iubiti credinciosi, dar ce mai face credinta? Altceva, ce ni se spune în **Scripturã** cã face credinta? De pilã, în **Epistola cãtre Efeseni** a Sfântului Apostol Pavel, citim cuvântul: "Hristos sã se sãlãsluiascã prin credintã în inimile voastre!" (**Efeseni** III, 17). Îl aduce pe Domnul Hristos în viata noastrã. Îl face pe Domnul Hristos locuitor în existenta noastrã. Sfântul Apostol Pavel, despre el însusi, a zis: "Nu eu mai trãiesc, ci Hristos trãieste în mine" (**Galateni** III, 20). Prezenta Domnului Hristos în sufletul nostru este o lucrare a credintei noastre.

Iubiti credinciosi, cei care ati citit **Evanghelia de la Marcu** sau ati auzit citinduse la sfintele slujbe **Evanghelia de la Marcu**, ati întâlnit si cuvintele acestea: "Iar celor ce vor crede le vor urma aceste semne" (XVI, 17) sau, în alt fel spus, dupã aceste semne vor fi cunoscuti cei ce au credintã. Ce spune Domnul Hristos? "În numele Meu draci vor scoate. În limbi nouã vor grãi. Serpi vor lua în mânã si chiar ceva dãtãtor de moarte (adicã otrãvitor) de vor bea nui va vãtãma pe ei. Pe bolnavi mâinilesi vor pune si se vor face sãnãtosi - sau, în altã traducere este «si bine le va fi» " (**Marcu** XVI, 1718). Acestea sunt semnele omului credincios, semnele omului care are credintã în Dumnezeu.

Cuvintele acestea lea spus Domnul Hristos dupã ce a zis: "Propovãduiti **Evanghelia** la toatã fãptura. Cel ce va crede si se va boteza se va mântui, iar cel ce nu va crede se va osândi." (**Marcu** XVI, 1516). Siapoi zice: "Iar celor ce vor crede, aceste semne le vor urma: în numele Meu, draci vor scoate!". Se pune întrebarea: de unde? Din cine? Rãspunsul cel mai la îndemânã este: din ei însisi! Cum anume? Cine crede în Dumnezeu e apãrat de Dumnezeu: "Doamne, armã asupra diavolului - Crucea Ta ai dato nouã, cã se îngrozeste si se cutremurã, nesuferind a cãuta spre puterea ei. Cã mortii ai sculat si moartea ai surpat. Pentru aceasta ne închinãm îngropãrii Tale si Învierii" (Slujba Sfântului Maslu).

Cine are credintã este sub apãrarea lui Dumnezeu, sub acoperãmântul Maicii Domnului. Cu ce ne împotrivim diavolului? Vã mai aduceti aminte, iubiti credinciosi, de un cuvânt al meu, când vam spus cei scris în **Cãrarea Împãrãtiei** de pãrintele Arsenie Boca în legãturã cu înlãturarea dracilor. Cu ce ne luptãm împotriva dracilor? Acolo se spune cã ne luptãm cu numele lui Iisus si al Maicii Domnului, cu "Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiestemã pe mine, pãcãtosul" si nul lãsãm pe diavolul sã intre

în gând, pentru cã în gând are el puterea întâi si întâi. Dupã aceea ne luptãm împotriva vrãjmasului cu semnul Crucii: "Doamne, armã asupra diavolului Crucea Ta neai dato nouã" si ne mai luptãm cu ceva ce diavolul nu are - cu smerenia.

În **Pateric** se spune cã avva Macarie a vorbit cu vrãjmasul, i sa arãtat vrãjmasul si ia spus: "Macarie, tu postesti - eu nu mãnânc niciodatã! Tu faci privegheri - eu niciodatã nu dorm! Dar este una cu care ne biruiesti". Si când a întrebat avva Macarie care este aceea cu care-l biruieste, diavolul a zis: "Smerenia!". Dracii nu pot avea smerenie! Au mândrie, din mândrie au cãzut, mândria este semnul vietuirii lor siatunci e totusi ceva cu care diavolul este biruit, pe lângã semnul Crucii, pe lângã numele lui Iisus, pe lângã rugãciunea pe care o facem ca sã ne ajute Dumnezeu, mai este si smerenia, pe care diavolul no are. Siatunci, dacã ne smerim - diavolul nare nici o putere asupra noastrã. De ce? Pentru cã ne mãrturisim gândurile, cãutãm îndrumare, cerem ajutorul lui Dumnezeu, nu ne întemeiem pe puterile noastre si, în felul acesta, îl facem neputincios pe vrãjmasul.

În **Pateric** se spune cã la avva Teodor al Fermei sa dus odatã un drac si a vrut sã intre la el. Si avva Teodor se ruga înãuntru si la legat la usã. Bineînteles, nu la legat cu funia, nu poate diavolul sã fie legat fedeles la usã, dar la legat la usã, adicã la fãcut neputincios asupra lui; na putut intra unde era Cuviosul care se ruga cu o rugãciune adâncã, cu o rugãciune carei absorbea toatã fiinta. (Întrun acatist scris de Înalt Prea Sfintitul Bartolomeu al Clujului, în legãturã cu Sfântul Ioan cel Nou, se spune între altele si cuvântul acesta: "Bucurãte, rugãciune în care iadul se înspãimântã". Bineînteles cã aceasta nui rugãciunea aceea împrãstiatã pe care o avem noi.). Sia venit alt drac si la legat si pe acela. Sia venit al treilea si iantrebat pe cei doi - de ce stati aici, de ce nu intrati? Si cei doi au zis - pentru cã se roagã Cuviosul!

Apoi sã stiti cã o rugãciune de felul acesta îi înspãimântã pe draci si de aceea zice domnul Hristos cã cel care va crede va avea ca semn aceasta, cã în numele Domnului Hristos va scoate pe draci.

Mai departe, alt semn al celor credinciosi este cã vor vorbi în limbi noi. În limbi pe care nu leau stiut mai înainte! Cei care înjurã, cei care spun spurcãciuni, cei care spun bancuri porcoase, aceia nu cunosc limba cea nouã. Limba cea nouã o cunosc aceia care vorbesc numai lucruri cuviincioase, care stiu cã pentru orice cuvânt vor da socotealã înaintea lui Dumnezeu (**Matei** XII, 36). Aceia vorbesc întro limbã nouã, o limbã a lui Dumnezeu. "În limbi noi vor grãi. Serpi vor lua în mânã si chiar de vor bea ceva vãtãmãtor (ceva dãtãtor de moarte - otravã), nui va vãtãma pe ei" se spune în **Sfânta Evanghelie de la Marcu**. Ce este aceasta, ce anume "dãtãtor de moarte" poate bea cineva si rãmâne neclintit în bine? Stiti, iubiti credinciosi, ce? Mai ales ispitele, rãutãtile, spurcãciunile - câte vin asupra omului. Dar dacã omul

este hotãrât în bine - nu le primeste, nu le are în el. Se spune cã: "Din prisosinta inimii grãieste gura" (**Matei** XII, 34) - e cuvântul Domnului Hristos. Dacã spui ceva spurcat cu gura, dacã spui înjurãturi, dacã spui necuviinte, acelea le ai în tine si le scoti prin gurã. Or, un om credincios trebuie sã aibã asezare sufleteascã prin care sã nu mai poatã scoate rele din inima lui. Gânditivã, de pildã, la cuvântul Sfântul Marcu Ascetul din **Filocalie**, care zice cã: "În inima iubitoare de ostenealã, gândul cel rãu este ca focul în apã" - nare putere, nare lucrare. Când au gândurile cele rele lucrare în noi, înseamnã cã avem o pãrtãsie cu vrãjmasul. Gânditivã la cuvântul spus de Domnului Hristos: "În Mine el nu gãseste nimic". Când nu mai gãseste nimic în noi, atunci avem credinta care izgoneste pe vrãjmas, atunci avem credinta care izgoneste lucrãrile vrãjmasului - gândurile cele rele.

Iubiti credinciosi, în ceea ce priveste cuvântul literar cã "De vor bea ceva vãtãmãtor de moarte si nui va vãtãma pe ei", nu ne putem gândi la asta. Gânditivã cã un sfânt care a fost silit, cãruia i sa dat otravã sã bea - a murit! E vorba de Sfântul Iustin Martirul si Filosoful, care pe la 160 a murit din cauza otrãvii si nu samplinit cu el cuvântul pe care la spus Domnul Hristos! Pentru cã nu la asta sa gândit Domnul Hristos, ci la orice lucru pe carel primim în sufletul nostru de la vrãjmasul si din uneltirile vrãjmasului - care nare putere în noi dacã avem credintã si lucrare, dacã suntem angajati întro viatã sfântã si mutãm muntii prin credinta câtã o avem.

Si la urmã zice Domnul Hristos: "Pe bolnavi mâinilesi vor pune si bine le va fi" (în alte traduceri - "si se vor face sãnãtosi"). E vorba nu de puterea de însãnãtosire, pentru cã nu multi au aceastã putere, e vorba de o mângâiere. Cu mâinile, nu numai înzdrãvenim, nu numai ajutãm; chiar dacã nu înzdrãvenim, ajutãm pe oameni, ajutãm pe bolnavi, îi ajutãm ca sã se simtã mai bine "si bine le va fi". Cu mâinile mângâiem, mâinile sunt date de Dumnezeu ca sã avem noi - mâinile lui Dumnezeu!

Iubiti credinciosi, am citit cândva, undeva, o istorisire despre un doctor, un doctor care a fost misionar prin Africa - Albert Schweitzer se numea. Acesta era doctor si africanii se bucurau de ajutorul pe carel dãdea el ca doctor. Întro împrejurare ca aceasta, cineva a spus: "Tu ai mâinile lui Dumnezeu!". Ce bine ar fi sã avem si noi mâinile lui Dumnezeu, sã facem ceva pentru aproapele nostru, sãl mângâiem, sãl ajutãm, sã intervenim cu puterile noastre spre ajutorarea lui! Siatunci am avea mâinile lui Dumnezeu si "Pe bolnavi mâinilesi vor pune si bine le va fi". Chiar dacã nu se vor face sãnãtosi, va fi un spor de bucurie, va fi un spor de ajutor, va fi un spor de liniste sufleteascã.

Iatã, iubiti credinciosi, cum mutã credinta noastrã muntii, muntii din noi si muntii din altii; îi mutã întrun fel, pentru cã dacã vrea cineva sã te angajeze la o ceartã si nu te angajezi la ceartã, fiind tu om credincios, el nu mai poate sãsi continue rãutatea siatunci poti sã zici cã si din altii muti muntele rãutãtii.

Iubiti credinciosi, sã ne cercetãm pe noi însine dacã avem aceastã credintã lucrãtoare, dacã credinta pe care o avem noi face ceva în viata noastrã si, dacã face, înseamnã cã e o credintã lucrãtoare. Dacã nu e o credintã lucrãtoare, nui nici mântuitoare! Stiti cã credinta trebuie sã fie lucrãtoare în iubire, trebuie sã înmultiascã iubirea, saducã iubire, sã înmultiascã binele. Credinta noastrã ne angajeazã si la rugãciune, credinta ne angajeazã si la post. Si dacã nu postim înseamnã cã nu avem destulã credintã, si dacã nu ne rugãm înseamnã cã nu avem credintã lucrãtoare. Deci, credinta noastrã trebuie sã ne angajeze în lucruri pe care le face omul credincios!

Sã ne ajute Dumnezeu sã avem atâta credinta încât sã putem face ceva cu ea, sã putem schimba ceva în viata noastrã, sã alungãm pe draci ca sã naibã putere asupra noastrã, sã alungãm lucrurile cele rele, sã înmultim cuvintele cele bune, sã avem limba nouã pe care no are necredinciosul, sã avem puterea de a scãpa de ispitele sarpelui, adicã de rãutãtile pe care le aduce vrãjmasul, sã scãpãm de otrãvile pe care le bagã el în sufletele noastre; si toate acestea avândule, sã fim apoi ajutãtori celor care au trebuintã de ajutorul nostru, ca sã fim si noi între cei ce mutã muntii - nu de piatrã, ci munti de rãutate, munti de nepãsare, munti de fãtãrnicie. Tot ceea ce ar aduce necredinta în viata noastrã sã fie înlãturat prin credintã. Iar dacã nu avem credintã destulã, sã ne rugãm Mântuitorului care a zis cãtre Sfântul Apostol Petru la Cina cea de Tainã: "Simone, Simone, iatã, satana va cerut pe voi ca sã vã cearnã ca pe grâu si Eu Mam rugat pentru tine ca sã nu scadã credinta ta. Si tu, întorcândute, sã întãresti pe fratii tãi" (**Luca** XXII, 3132). Sã ne gândim la credinta putinã a Apostolilor, care totusi, dândusi seama de aceasta, au cerut de la Domnul Hristos: "Dãne mai multã credintã!" (**Luca** XVII, 5).

Sã cerem de la Dumnezeu sã ne înmultiascã credinta, cã dacã ni se înmulteste credinta, ni se înmulteste iubirea, ni se înmulteste viata curatã, ni se înmulteste tot binele si darul lui Dumnezeu va fi cu noi, cei credinciosi, acum si pururea si în vecii vecilor, amin! Mãrire Tatãlui si Fiului si Sfântului Duh! Amin.

PROGRAM DE VIATA DUHOVNICEASCA
I.

Mânãstirea Brâncoveanu
2 septembrie 1997

Încã de când am auzit cã va fi o tabara studenteasca aici, neam propus sã facem un program de cântãri, pentru a se cunoaste cãi vorba de o tabãrã religioasã, de o tabãrã la mânãstire. Adicã, sã nu fie o simplã petrecere de timp în cadrul unei mânãstiri ori simpla participare la slujbele noastre, ci sã fie si un folos din punct de vedere spiritual, sã fie un folos în sensul de a ne îmbogãti sufleteste unii pe altii sau unii cu altii. De ce? Deoarece ceea "ce faci - te face" si cel dintâi beneficiar din toate acestea voi fi eu! Voi fi eu, pentru cã voi prezenta niste lucruri pe care chiar dacã leam spus si în altã parte, sunt binevenite, ne formeazã, ne dau o perspectivã - si asta e foarte important - sã ai o perspectivã când e vorba de viata spiritualã.

Sunt foarte multi oameni în lumea aceasta, multi crestini, care se declarã credinciosi - fãrã sã stie cã nu sunt credinciosi si fãrã sã stie cã au viatã de necredinciosi sau au viatã amestecatã - si de credinciosi si de necredinciosi.

De obicei, oamenii socotesc cã dacã nuL tãgãduiesc pe Dumnezeu cu cuvântul, dacã nu se declarã necredinciosi, dacã nu se declarã atei - sunt credinciosi.

De fapt nu e asa! În **Sfânta Evanghelie de la Ioan**, în Capitolul al XVIlea, este o consemnare care spune cã odatã, pe când Domnul Hristos le vorbea ucenicilor, acestia au fost entuziasmati si au zis: "Acum credem cã de la Dumnezeu ai iesit si nu trebuie sã Te întrebe nimeni ca sã Te învete". Si Domnul Hristos a întâmpinat aceastã afirmatie a ucenicilor cu o întrebare, am putea zice cu un fel de ironie chiar, si anume: "Acum credeti?" - adicã se mira Domnul Hristos cã ucenicii se declarã credinciosi. Era firesc sã se declare credinciosi, pentru cã erau împreunã cu Domnul Hristos de vreme îndelungatã, pentru cã au fãcut minuni în numele Domnului Hristos, pentru cã Iau ascultat cuvântul, pentru cã au stãruit în legãturã cu El; dar, de data aceasta, ucenicii siau exprimat credinta în Domnul Hristos. Siatunci Domnul Hristos, cumva mirat, lea zis: "Acum credeti? Iatã, soseste ceasul si a si sosit, ca toti sã vã duceti la ale voastre si pe Mine sã Mã lãsati singur".

Vrea Domnul Hristos sã spunã cu asta cã, dacã ar crede întradevãr, dacã nar avea doar pãrerea cã cred, în cazul acesta nu Lar lãsa singur, ar stãrui în legãturã cu El, în jurul Lui si în vremea Pãtimirilor. Poate sar angaja cumva sãL apere pe Domnul Hristos... Or, ei nau fãcut lucrul acesta si Domnul Hristos stia ceor sã facã... A stiut si de lepãdarea lui Petru, a stiut si de vânzarea lui Iuda, a stiut si de împrãstierea ucenicilor si de ce aceea a zis: "Acum credeti? Iatã, soseste ceasul, ba chiar a sosit, ca voi sã vã duceti la ale voastre si pe Mine sã Mã lãsati singur".

Ca sã nu ajungem la o pãrere cã suntem credinciosi, trebuie sã avem niste criterii dupã care sã stim când credem si când nu credem, cât credem si cât nu credem, si trebuie sã avem si niste mijloace de a ne întãri în credintã. Adicã sã

nu avem o simplã pãrere - da, sunt credincios, da, stiu de Dumnezeu, da, am credintã pentru cã nu Lam tãgãduit cu cuvântul pe Domnul Hristos.

Credinta trebuie sã aibã niste fapte ale ei, care izvorãsc din ea însãsi. Dacã ne gândim cã Sfântul Apostol Pavel, în **Epistola cãtre Efeseni** are cuvântul: "Hristos sã se sãlãsluiascã prin credintã în inimile voastre" (III, 17) ne dãm seama cã lucrul cel mai mare pe carel aduce credinta în viata omului este faptul cã omul se uneste cu Dumnezeu, cã Domnul Hristos în sufletul celor credinciosi Îsi face locuintã. Si mai ales Îsi face locuintã în suflet - când credinta este lucrãtoare în iubire.

În **Epistola cãtre Galateni** a Sfântului Apostol Pavel, în douã locuri se afirmã cã tãierea împrejur (care este un act de credintã) si netãierea împrejur (care poate fi act de credintã - de altfel de credintã!) sunt lucruri care nu sunt importante nici pentru unii, nici pentru altii; ceea ce ni se cere este "credinta lucrãtoare în iubire" - se spune întrun loc, si în alt loc se spune - "fãptura cea în duh". Deci tãierea sau netãierea împrejur nu folosesc la nimic, ci doar fãptura cea nouã; adicã omul realizat prin credintã foloseste credinta în Mântuitorul nostru Iisus Hristos drept temei al unei schimbãri spre bine, al unei vieti noi si al unei fãpturi noi. Credinta lucrãtoare în iubire realizeazã pe omul cel nou, omul care se pleacã cu mintea în fata Mântuitorului Hristos, careL are în primplanul vietii sale pe Domnul Hristos: ca Îndrumãtor, ca Învãtãtor, ca Mântuitor. Fãrã aceasta nu existã o lucrare a credintei în iubire.

Sfântul Apostol Pavel precizeazã - si e foarte important lucrul acesta - în **Epistola Ia cãtre Corinteni**: "Deas avea credintã atât de multã încât sã mut si muntii, dacã nu am dragoste, nimic numi foloseste" (XIII, 2). Deci credinta, cât ar fi de mare, fãrã iubire nu este ceea ce trebuie sã fie.

Domnul Hristos, în **Evanghelie,** a zis: "Cel ce iubeste pe tatãl sãu sau pe mama sa mai mult de cât pe Mine, nu este vrednic de Mine; cel ce iubeste pe fiu sau pe fiicã mai mult de cât pe Mine, nu este vrednic de Mine. Si cel ce nusi ia crucea ca sãMi urmeze, nu este vrednic de Mine!". Aceste cuvinte le-a spus Domnul Hristos dupã ce a vorbit mai întâi, cu putin înainte, despre importanta credintei; si anume, zice Domnul Hristos: "Cel ce Mã va mãrturisi pe Mine înaintea oamenilor, si Eu îl voi mãrturisi înaintea Tatãlui celui din ceruri (sau, cu altã ocazie "si Eu îl voi mãrturisi înaintea îngerilor din ceruri"). Iar de cel ce se va lepãda de Mine înaintea oamenilor, si Eu Mã voi lepãda de el înaintea Tatãlui din ceruri" (**Matei** X, 32-33).

Asadar, credinta trebuie sã fie mãrturisitoare si neapãrat generatoare de iubire, sã aducã iubirea, iubirea fatã de Dumnezeu si iubirea fatã de aproapele. Mântuitorul Hristos prezintã, ca semn al uceniciei fatã de El, în special iubirea: "Dupã aceasta vã vor cunoaste oamenii cã sunteti ucenicii mei, dacã veti avea dragoste între voi" (**Ioan** XIII, 35). Fãrã dragoste nu existã credintã

lucrãtoare si fãrã credintã lucrãtoare nu existã mijloc de îmbunãtãtire sufleteascã, mijloc de mântuire, mântuirea însemnând, pe deo parte, evitarea rãului si, pe de altã parte, împlinirea binelui.

Mãsura credintei este mãsura vietii. Dacã vrea cineva sã stie câtã credintã are si cum îi este credinta, cât îi este credinta de lucrãtoare, trebuie sã se cerceteze pe sine în privinta credintei si trebuie sã ia aminte la viata pe care o duce, pentru cã viata pe care o duce este mãrturisirea credintei. Deci atâta credintã avem, câtã manifestãm în viatã. Dacã nu manifestãm în viatã credinta noastrã - nu avem credintã, chiar dacã mãrturisim cã avem credintã.

La mine, de exemplu, mai ales când vin tineri si am timp sã mã ocup de ei, îi cercetez în latura credintei sii întreb: crezi în Dumnezeu? De obicei, rãspunsul este întotdeauna pozitiv. Poate cã omul se si mirã de multe ori cã i se pune o astfel întrebare, când el face un act de credintã - de exemplu, se spovedeste. Cineva care se spovedeste mãrturiseste o credintã, pentru cã oamenii care cred în Dumnezeu se spovedesc. Adicã, asta nu înseamnã cã cineva care nu crede în Dumnezeu nusi poate face o autocriticã, nu se poate cerceta pe sine, nu face niste investigatii în sufletul sãu în anumite privinte în legãturã cu îmbunãtãtirea sufleteascã. Dar, de spovedit, în general, se spovedeste omul care crede în Dumnezeu, care stie de pãcat, de pãcat ca realitate care priveste si pe om si pe Dumnezeu; cei cesi fac autocritica se gândesc la anumite defecte, la anumite insuficiente, la anumite deficiente, dar nu se gândesc la credinta propriuzisã si nu se gândesc la deficiente, la insuficiente ca pãcat, adicã nu privesc si raportarea faptei celei rele, a gândului celui rãu, la Dumnezeu.

Nu stie omul de pãcat decât dacã este încadrat în religie, dacã stie de Dumnezeu, dacã stie de responsabilitatea pe care o avem în fata lui Dumnezeu. Asadar, cel care se spovedeste face un act de credintã siatunci ai putea zice cã ai rãspunsul la întrebarea: "Crezi tu în Fiul lui Dumnezeu?". Ai acest rãspuns fãrã cuvinte, dat de faptul cã omul se prezintã fãcând un act de credintã; desi, câteodatã, sunt si cazuri când oamenii se spovedesc în virtutea unei traditii, în virtutea unei deprinderi.

Cei care se spovedesc o singurã datã pe an, de pildã, poti sã zici cã au credintã, cã se gândesc la pãcate, cã ar vrea sã fie mai buni, cã ar vrea sã li se ierte pãcatele, dacã ei un an de zile pot sã astepte momentul mãrturisirii? Poti zice *momentul*, pentru cã mãrturisirea acelora se face întrun moment, în câteva clipe, pe considerentul cã preotul nu are vreme de ei, deoarece sunt altii care asteaptã, senghesuie, poate chiar vociferează cã stau prea mult siatunci nu se poate zice cã e un act de credintã propriuzis sau un act de credintã propriuzisã.

Si, binenteles cã dacãmi rãspunde afirmativ, eu de obicei întreb si asta este foarte important: ce faci tu, ca om credincios? Spui cã crezi, bine, eu te cred

cã crezi cã crezi! Cred cã tu ai pãrerea cã crezi, cred cã tu te numeri la credinciosi, dar asta ar trebui sã însemne ceva în viata ta. Ce faci tu ca om credincios? Si de cele mai multe ori mi se rãspunde: as vrea sã fiu om de treabã! Eu mã bucur foarte mult de gândul acesta, al omului, de a fi om de treabã. Numai cã, ce se întâmplã: de multe ori omul nu stie ce înseamnã "om de treabã", iar chestiunea aceasta, de a dori sã fie om de treabã, sã fie om cumsecade, nu tine esentialmente de credintã; sunt oameni care, fãrã sã aibã credintã, duc o viatã corectã, bineînteles nu în intimitatea sufletului lor, sã zicem, dar, din punct de vedere social, priviti în raport cu societatea în care trãiesc, cu îndatoririle pe care le au si si le împlinesc, ai putea zice cã sunt oameni de treabã si cã, fiind oameni de treabã, nai probleme cu ei, cã îsi fac datoria în sfera actiunii lor si teai putea multumi dacã ar fi vorba numai de "sã fii om de treabã".

Or, Domnul Hristos ne cere mult mai mult, si anume, în **Sfânta Evanghelie** avem cuvântul: "Lasã acum, cã ni se cuvine nouã sã împlinim toatã dreptatea" (**Matei** III, 15). Domnul Hristos îi spune cuvântul acesta Sfântului Ioan Botezãtorul, care ezita sãL boteze. Or, Domnul Hristos stia cã Botezul este un lucru care trebuie împlinit si cã asta tine de dreptate, adicã de situatia de om drept, si a zis cã: "Lasã acum, cã ni se cuvine nouã sã împlinim toatã dreptatea".

Când zice cineva "sã împlinim toatã dreptatea", nu se gândeste numai la chestiuni care privesc, sã zicem asa, lãrgirea, viata pe orizontalã, cã trebuie sã le împlinim pe toate, ci are în vedere si felul cum trebuie sã le împlinim. Domnul Hristos are un cuvânt în **Sfânta Evanghelie de la Matei**: "Dacã nu va prisosi dreptatea voastrã mai mult decât a cãrturarilor si a fariseilor, nu veti intra în Împãrãtia cerurilor". Ca sã intri în Împãrãtia cerurilor trebuie sã ai o prezentã, o înfãtisare care sã te recomande pentru Împãrãtia cerurilor. Fariseii nu intrã în Împãrãtia cerurilor! De ce nu intrã în Împãrãtia cerurilor? Pentru cã se îngrijesc doar de o dreptate din afarã, de o dreptate socialã, de o dreptate la mãsura aceea cã o pot privi oamenii. Or, "Dumnezeu nu priveste la fatã" este scris undeva în **Scripturã**, ci priveste în inimã.

"Poporul acesta - scria Proorocul Isaia - Mã cinsteste cu buzele, dar cu inima este departe de Mine" (XXIX, 13). Sau, Domnul Hristos a spus cuvântul pe carel scrie Marcu, anume: "Nu oricine care zice Doamne, Doamne, va intra în Împãrãtia cerurilor, ci acela care face voia Celui care Ma trimis". Deci, nui destul sã zici "Doamne, Doamne", ci trebuie sã împlinesti voia lui Dumnezeu. Nui destul sãL cinstesti pe Dumnezeu cu buzele, ci trebuie sãL cinstesti si cu inima. Asta este dreptatea cea lãuntricã, mai mare ca dreptatea cãrturarilor si a fariseilor: "Vai vouã, cãrturari si farisei fãtarnici, cã spãlati partea din afarã a paharului si a blidului (deci vã interesati de lucrurile care se vãd), iar cele dinlãuntru sunt necurate (deci nu vã interesati de asezarea inimii, de ceea ce

vede Dumnezeu)". Si vine cu corectivul: "Fariseule orb, spalã mai întâi partea dinlãuntru a paharului si a blidului si toate celelalte sunt curate".

Sau îi mustrã pe farisei - citim asta în **Sfânta Evanghelie de la Matei,** Capitolul al XXIII-lea, care în întregime cuprinde mustrãri pe care Domnul Hristos lea adresat fariseilor fãtarnici, care fãceau niste lucruri pe care le socoteau ei esentiale si le neglijau pe acelea pe care le socoteau neesentiale, dar pe care Domnul Hristos le socotea esentiale. Sianume, îi mustrã pe cãrturari si pe farisei cã dau zeciuialã din mãrar, din chimen, din izmã si lasã neîmplinitã partea cea mai grea a Legii: dreptatea, mila si credinta. Si zice Domnul Hristos, venind cu corectivul: "Acelea trebuia sã le faceti, iar pe acestea sã nu le lãsati!"; adicã dacã dati zeciuialã de unde nu vi se cere zeciuialã (transformati în bani a zecea parte din toate veniturile voastre si o dati la Templu), în cazul acesta trebuie sã împliniti si pe cele pe care nu le împliniti. Deci "pe acelea sã le faceti", dati zeciuialã, dar "pe acestea sã nu le lãsati", sã împliniti si dreptatea, mila si credinta.

Asta înseamnã sã prisosească dreptatea crestinilor mai mult ca a cãrturarilor si a fariseilor si mai înseamnã cã cine se îngrijeste numai de cele din afarã si nu duce o viatã îngrijitã înãuntru, în fata lui Dumnezeu, în fata ochilor lui Dumnezeu, acela este asemenea mormintelor împodobite în afarã, dar pline de oase de morti si de necurãtie înãuntru. Lucruri pe care nai dori sã le vezi si pe care chiar ar fi bine sã nu le vezi! Sau te asemeni cu un perete care în afarã e frumos si care înãuntru, dacã dai varul jos, vezi cã nu e asa de frumos cum e în afarã.

Toate acestea sunt lucruri pe care credinta noastrã le are în vedere, si pe care si Domnul Hristos le are în vedere, siatunci se pune problema foarte simplu: ce facem noi ca oameni credinciosi, ce viatã ducem noi ca oameni credinciosi, ce angajare avem noi pentru o credintã lucrãtoare în iubire, pentru o credintã care schimbã înfãtisarea omului, în asa fel încât sã se poatã face o deosebire clarã si netã între credincios si necredincios.

În ceea ce priveste angajarea întro viatã religioasã autenticã, întro viatã crestinã, asa cum o vrea Dumnezeu, întro viatã ortodoxã, asa cum o vrea Biserica, eu de obicei dau un program care constã în cinci puncte.

Si anume, cel dintâi punct de angajare, cel dintâi lucru de prezentare în fata lui Dumnezeu, îl socotesc a fi *participarea credinciosului la slujbele Bisericii*. La mine vin oameni care nu merg la bisericã si eu le atrag atentia totdeauna ce înseamnã sã nu mergi duminica la bisericã. Si le lãmuresc chestiunea asa, ca sãsi dea seama censeamnã sã mergi si censeamnã sã nu mergi la bisericã.

Mai întâi de toate, duminica nui a noastrã, ci e a lui Dumnezeu! Nui o zi liberã, ci e o zi a lui Dumnezeu; nui o zi în care putem face ce vrem, nui o zi

de care dispunem, ci este o zi în care trebuie sã facem lucrul lui Dumnezeu. Iar lucrul lui Dumnezeu, între altele, este participarea la sfintele slujbe; *participare* zic, nu numai *asistare*. Credinciosii nostri toti trebuie sã stie cã la slujbe nu *asistãm*, ci la slujbe *participãm*.

Toti slujim la mãsurile noastre: preotii la mãsura de preot, episcopii la mãsura de episcop, diaconii la mãsura de diacon, cântãretii la mãsura de cântãreti, coristii la mãsura de coristi, credinciosii de rând la mãsura de credinciosi de rând, dar toti trebuie sã stie cã participã! Nu se duc sã vadã un spectacol, nu se duc sã facã niste aprecieri asupra felului cum se desfãsoarã slujba, ci se duc la bisericã sãI slujeascã lui Dumnezeu! Sã rãspundã cu "Amin!" la cele ce le spune preotul la ecfonise, sã rãspundã "Doamne, miluieste!", la ceea ce preotul îi îndeamnã sã se roage, sã rãspundã cu "Tie, Doamne!" la ceea ce cere acest rãspuns, sã rãspundã cu "Dã, Doamne!" la ceea ce înseamnã îndemn de a cere ceva de la Dumnezeu. Deci toate acestea se fac pentru a se sti clar de cãtre credinciosi cã participã realmente la slujbã.

Acum pot sã anticipez cã eu le spun clar oamenilor care nu merg la slujbã cã la pãgâni îi numãr, la necrestini, la necredinciosi, la neortodocsi în orice caz, îi numãr pe cei care nu participã la slujbele Bisericii, pe cei care calcã porunca de a sfinti duminica, pe cei care nu se împãrtãsesc de darurile Bisericii pentru cã nu au interes pentru asta. Spun oamenii: "Totusi, pãrinte, eu cred în Dumnezeu, eu mã rog la masã"... Eu nu zic cã nu se poate aceasta, sunt sigur cã se poate! Dar ce sentâmplã, ce faci acasã nu poti face la bisericã, ce plinesti la bisericã nu poti faceacasã. Poti sã te rogi acasã de câte ori vrei sã te rogi, de câte ori timpul îti permite, dar sã ai încredintarea cã altceva este sã mergi la bisericã si altceva este sã te rogi acasã. Si mai este ceva: slujbã la bisericã nu e totdeauna! Rugãciune poti sã faci mai des acasã, dar dacã neglijezi slujba la bisericã esti cãzut totusi de la rânduiala bisericii!

Al doilea punct de angajare, de program de angajare întro viatã religioasã autenticã, este *rugãciunea*. Rugãciunea, în special rugãciunile de dimineata si seara, rugãciunea de program si rugãciunea de la masã. Sunt niste rânduieli ale credintei noastre pe care le împlinim dintro datorie sau poate dintro necesitate (unora le este necesar sã se roage, nu pot sã nu se roage, altora le este greu sã se roage si atunci o fac din datorie). Datoria aceasta de a te ruga dimineata si seara trebuie împlinitã! Lipsa acestei rugãciuni înseamnã absentare de lamplinirea unei datorii. Dimineata, cât ai fi de grãbit, trebuie sãti gãsesti putin timp sã te rogi! Cinci-zece minute dimineata, cincizece minute seara, cu constiinta cã stai în fata lui Dumnezeu, este o chestiune care trebuie neapãrat împlinitã; apoi rugãciunea de la masã este o deprindere cu care unii dintre noi neam pomenit în viata aceasta si pe care omplinim cu bucurie si pe care ar trebui somplineascã toti credinciosii. Sa cam pãrãsit rânduiala aceasta de rugãciune! Unii se închinã si apoi se apucã de mâncare; nui destul! Mãcar

"Tatãl nostru", asa cum am pomenit noi în copilãrie, trebuie sãl spunem înainte de a ne apuca sã mâncãm.

Era un ritual când eram eu copil: sã spunem rugãciunea înainte de masã. Chiar mama zicea, dupã ce aseza mãmãliga pe cârpãtor sio punea pe masã: "Haideti, ziceti «Tatãl nostru» sã ne putem apuca sã mâncãm". Deci era o chestiune care trebuia împlinitã si omplineam cu bucurie, de multe ori din datorie, poate din obicei, navea importantã. Nu tentreba nimeni dacã tu participi sau nu participi la asta, trebuia sã te ridici în picioare si sã zici "Tatãl nostru" împreunã cu ceilalti. Unul zicea cu glas tare (de obicei copiii erau pusi sã zicã cu glas tare) sau dacã nu, ziceau toti în gând, dar nu se putea sã stai la masã fãrã sã te rogi. Asta este o rânduialã care trebuie tinutã, pentru cã dacã no tii, nu tii nici alte rânduieli.

Al treilea punct din programul de angajare întro viatã duhovniceascã este *citirea **Sfintei Scripturi,*** citirea din **Noul Testament.** Eu am zis cã ar fi bine ca toti credinciosii nostri care pot citi si care au **Noul Testament**, sã citeascã în fiecare zi douã capitole din el. Nu tine mai mult de cinci-zece minute treaba aceasta, hai sã zicem un sfert de orã cel mult, uneori, când capitolele sunt putin mai lungi, dar e o chestiune de mare importantã! De ce? Pentru cã prin aceasta ti se împodobeste mintea cu gândurile lui Dumnezeu.

Dumnezeu a adus în lumea aceasta Cuvântul Sãu, exprimând gânduri. Adicã, este vorba despre gânduri bune care generează alte gânduri bune. Pentru cã toate ale omului pornesc de la gândul omului siatunci este foarte important sã-ti agonisesti niste gânduri bune, pe care de unde le poti lua? De unde sunt! Unde sunt? Pãi, dacãi vorba de Cuvântul lui Dumnezeu din **Evanghelie**, fãrã îndoialã cã trebuie sã aduci Cuvântul lui Dumnezeu în constiinta ta.

Un pãrinte de aici de la mânãstire, Dumnezeu sãl odihneascã, pãrintele Serafim Popescu, ne spunea cã profesorul lor de tipic de la scoalã le spunea cã tipicul este în minte, în cãrti sau nicãieri. Dacã nu e în minte, pentru tine ai putea zicea cã e nicãieri. Dacã stii cã e în cãrti, îl înveti din cãrti, dacã nul înveti din cãrti si nul ai în minte, atunci pentru tine e nicãieri. Asa cã si chestiunea aceasta, a împodobirii mintii cu gânduri sfinte, este foarte importantã - o sã vorbim noi odatã despre asta.

Apoi, *rugãciunea de toatã vremea*, adicã rugãciunea cu care se mântuiesc cãlugãrii, acea rugãciune care astãzi a început sã fie luatã mai mult în seamã si de care stiu multi, dar pe care omplinesc mai putini asa cum trebuie: "Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiestemã pe mine, pãcãtosul". Este un mijloc de apropiere de Dumnezeu, un mijloc de cercetare de sine, un gând etalon pentru cunoasterea celorlalte gânduri, un mijloc de îmbunãtãtire sufleteascã prin disciplina de gând si, în sfârsit, un mijloc prin care se dã dar de la Dumnezeu.

Al cincilea punct din program este *postul*. În Biserica noastrã existã zile de post, existã zile *hotãrâte* pentru post. Omul trebuie sãsi rânduiascã viata dupã învãtãtura Bisericii, si anume, trebuie sã tinã zilele de post, zilele hotãrâte pentru post - cu mâncare de post.

Am fost în Moldova zilele trecute, vineri, sâmbãtã si duminicã; sâmbãtã am spovedit foarte multi credinciosi, mai ales femei, dintre cei care sau spovedit în Postul Sfintei Marii. Mai mult ca în pãrtile acestea sau spovedit oamenii acolo, se vede cã se tine rânduiala aceasta mai bine, si ma surprins faptul cã majoritatea miau spus (poate cu vreo câteva exceptii doar) cã au postit, cã postesc, cã tin postul. Mia spus cineva cã de 18 ani încoace niciodatã nu sa întâmplat sã nu tinã post; altcineva mia spus cã din copilãrie sa trezit împlinind porunca postului, sa trezit cu post. Au am spus cã tin postul de bucate, dar nu pot tine postul de curãtie, pentru cã fiind cãsãtoriti, nu pot sãsi facã programul de unul singur; dar hotãrârea aceasta de a posti si practicarea postului ma surprins si mia plãcut foarte mult; pot sã zic cã am venit îmbogãtit cu cunostinta aceasta si cu bucuria cã, totusi, acolo, oamenii tin mai mult la post ca oamenii din partea aceasta. E adevãrat cã si structura este altfel, dar sa creat o atmosferã.

Aici, la noi, se pare cã postul nui cine stie ce, cã lasã, cã doar nu ce intrã în gurã îl spurcã pe om, cã nai putere sã lucri... sunt niste motivãri ale oamenilor pe care dincolo nu leam întâlnit sau, cel putin, nu leam întâlnit la cei care au venit în fata mea si care au spus clar, de câte ori iam întrebat - tii postul? - da, tin, am tinut, am tinut post de mâncare, nam putut tine post deplin... Asta ma bucurat foarte mult si pot sã spun cã e un câstig pentru mine experienta aceasta; va trebui sã fiu mai hotãrât în ceea ce priveste disciplina postului pentru credinciosii din partea aceasta de tarã, unde lucrurile se privesc asa, cam superficial, din acest punct de vedere.

Acestea sunt cinci puncte de program pe care le pun în fata celor care doresc sãsi îmbunãtãteascã viata, doresc sã se apropie de Dumnezeu, doresc sã facã ceva pentru Dumnezeu. Bineînteles cã acestea trebuie sã fie secondate întotdeauna de o viatã îngrijitã, de ferirea de pãcat: "Ferestete de rãu si fã binele" (Psalmul 36, 27); "Nu te lãsa biruit de rãu, ci biruieste rãul cu binele", adicã grija de a limpezi viata, de a pune în fata lui Dumnezeu constiinta cã trebuie sã ne gândim la Dumnezeu, sãl avem pe Dumnezeu în primplanul gândirii noastre, în primplanul vietii noastre, sã ne raportãm real la Dumnezeu, sã nu fie pentru noi Dumnezeu o simplã idee, o simplã probabilitate, stiu eu... sã nu fie Dumnezeu pentru noi o teorie, ci sã fie o realitate la care sã ne raportãm.

Pe lângã acestea, eu mai cunosc un îndreptar de viatã - dat de pãrintele Arsenie Boca unui tânãr care a trecut pe aici si care se pregãtea pe atunci sã ajungã student la medicinã.. A fost pe la pãrintele Arsenie si a ajuns, dupã aceea, la mine. Lam întrebat ce ia spus si mia zis cã pãrintele ia spus asa: *oxigen, glicogen, somn, sãti pãstrezi hormonii si sã ai conceptie de viatã crestinã*. Miau plãcut tare mult cuvintele acestea si le prezint împreunã cu programul pe care îl dãdeam eu pânã atunci, pe care îl dau si acum, dar de data aceasta conjugat cu îndreptarul de viatã al pãrintelui Arsenie. De observat este cã pãrintele, ca unul care a fãcut medicina si ca unul care stia ce pondere are trupul în viata omului si ce însemnãtate are trupul pentru viata spiritualã, patru din cele cinci puncte din îndreptar le are în raport cu trupul.

Oxigen, întâi oxigen! Mi se pare curios cã se pune problema oxigenului în viata spiritualã. Si totusi are mare importantã, în sensul cã un creier oxigenat gândeste altfel decât un creier care trebuie sã suporte lipsã de oxigen sau împutinare de oxigen.

Glicogen - glicogenul fiind zahãrul din ficat este, bineînteles, o substantã alcãtuitã în organism prin lucrarea lui Dumnezeu, prin lucrarea organismului, asa cum la fãcut Dumnezeu. Pãrintele Arsenie nu a avut în vedere glicogenul ca substantã sau, dacã la avut în vedere ca substantã, atunci a mers mai departe cu gândul, si anume, a mers în sensul cã sa gândit cã glicogenul nu se poate realiza asa cum trebuie dacã omul nu insistã pentru un echilibru în ceea ce priveste hrana. Zicea pãrintele: "Nici prea mult nici prea putin; cele peste mãsurã sunt de la draci, zic Pãrintii cei duhovnicesti". Deci, nici mâncare prea multã, pentru cã sunt boli de trai bun, nici mâncare prea putinã, pentru existã si boli de trai rãu, ci o rânduialã de mijloc, pentru cã boli de trai de mijloc nu existã!

Somn - somnul fiind un dar de la Dumnezeu, pentru care noi ne rugãm seara (sã ne fie somnul limpede, sã ne fie somnul netulburat de vise care near putea aduce tulburare, sau near putea aduce spaimã, sau stiu eu ce near putea aduce) lui Dumnezeu sã ne dea somn linistit, somn cu pace. E foarte important sã dormi atât cât îti este necesar ca sã duci o viatã eficientã, o activitate eficientã. Când esti odihnit, poti sã te rogi (dimineata, când te scoli, esti mai bun pentru rugãciune, seara, când te culci, esti obosit).

Pãrintele a stiut si el cum stiu toti cei care se ocupã de viata spiritualã cã în **Pateric** e scris: "Cãlugãrul, de va fi nevoitor, îi ajunge un ceas de somn pe noapte". Stiu eu, poate cã a fost cineva în lumea aceasta cãruia sãi fi ajuns un ceas de somn , însã, în mod firesc, în mod normal, e prea putin un ceas de somn! Sfintii Varsanufie si Ioan, în **Filocalia**, volumul al-XI-lea, unde au ei scrierile, spun cã sunt necesare sase ore de somn în 24 de ore. Pãrintele Arsenie Boca ia spus unui preot care a trecut pe la el si care a pus problema

cât sã doarmã: *cel putin sase ore de somn continuu*. Miemi pare bine cã a zis *cel putin*, pentru cã mie numi ajung sase ore!

În sfârsit, pe lângã aceasta, pãrintele a mai pus o problemã foarte actualã si foarte importantã, si anume - problema sexualã, risipa de energie sexualã. Si a zis: *sãti pãstrezi hormonii*, adicã sã nu faci abuz de energie sexualã, sã nu te axezi pe plãcerea sexualã, *sã fii abstinent*, asta înseamnã. Poate unii dintre voi ati fost la yoga si ati avut niste îndrumãri în legãturã cu sexualitatea, în sensul de a avea legãturi sexuale, dar în asa fel încât sã nu se piardã energia, sã nu se ajungã la orgasm. E o chestiune care nu tine de rânduiala lui Dumnezeu si care nu tine de rânduiala firii si care, de fapt, nu aduce nimic spiritual. Ei pun cumva problema energiei, pe care dacã o pãstrezi o ai tu si no elimini. Or, se stie cã existã niste declansãri firesti, care nu sunt vinovate, si care, de fapt, nu pot fi considerate o pierdere de putere fizicã, ci cã pot fi considerate foarte firesti si foarte la locul lor.

Deci, pãrintele a avut în vedere abstinenta ca atare, iar actul sexual la avut în vedere asa cum e el, asa cum la lãsat Dumnezeu, cum lau stiut toti oamenii, cum îl stiu animalele sau cum îl realizeazã animalul, fãrã retineri când e vorba despre felul cum se declanseazã, dar cu retineri în felul de angajare; adicã sã fii cât mai abstinent, sãti rãmânã energia sexualã, dar sãti rãmânã energia nu în sensul cã nui dai drumul, ci în sensul cã nu te angajezi la acte în care e firesc sãi dai drumul.

În sfârsit, al cincilea punct este *sã ai conceptie de viatã crestinã*. Adicã sã nu te iei dupã idei, dupã conceptii, dupã teorii extracrestine, din Asia sau stiu eu de unde, de la pãgâni, în orice caz; ci sã ai în vedere învãtãtura Bisericii, credinta noastrã, conceptia crestinã, care ne ajutã, ne dã posibilitatea sã ne mântuim, ceea ce înseamnã sã ne îmbunãtãtim sufleteste, sã devenim mai buni, sã nu mai fim rãi, pentru cã pânã la urmã, mântuirea asta înseamnã, sã se evite negativele si sã se întãreascã pozitivele.

- Ati vorbit de post. În general, în familie se tine miercurea si vinerea, dar în multe cãrti am vãzut cã scrie sã se tinã lunea, miercurea si vinerea. Dumneavoastrã ce pãrere aveti?

- Dragã, eu am pãrerea cã miercurea si vinerea e obligatoriu postul, iar lunea e facultativ. De ce? E adevãrat cã rânduielile care privesc postul în general sunt pentru noi miercuri si vineri. Pãrintele Arsenie, în **Cãrarea Împãrãtiei** , spune cã si lunea e zi de post. Numai cã la canoanele care se dau pentru pãcatele pe care leau fãcut oamenii, existã si unul care are în vedere postul de lunea în sensul acesta: dacã cel care se spovedeste se angajeazã sã tinã ca zi de post si lunea, îi scazi un an din anii care ar trebui sã treacã pânã când se poate împãrtãsi. Or, asa ceva nu se spune despre postul de miercuri sau de vineri.

Deci, postul de miercuri si de vineri e obligatoriu, postul de luni e facultativ. Dacã aduce ceva, adicã dacã e socotit ca o jertfã personalã, ca o jertfã de bunãvoie, atunci postul de luni este bine sãl tinã omul, dar nu e obligat. Dacã cineva nu tine postul de lunea, nu poti sã zici cã nu se mântuieste sau cã încalcã o poruncã a Bisericii sau o poruncã a lui Dumnezeu.

- Tot în legãturã cu postul. Ati spus cã oamenii din Moldova tin post si va plãcut lucrul acesta. Dar tineau cu ulei sau fãrã ulei, miercurea si vinerea? Ce pãrere aveti despre chestiunea aceasta?

- Oricum! Nam insistat prea mult asupra acestui lucru. Eu mã gândesc cã în pãrtile noastre fiind altã climã, poate altã viatã, alte obligatii, se poate posti cu ulei si în zilele în care sar recomanda sã se postească fãrã ulei. Ce se întâmplã, sunt solicitãri... de exemplu, la mine au venit niste femei care au fost la Mânãstirea Sihãstria si au primit ca îndrumare, au primit canon, sã mãnânce lunea, miercurea si vinerea fãrã ulei. Si aceasta a dus la faptul de a nu putea sã facã fatã la munca pe care o desfãsurau. De exemplu, trebuiau sã sape cucuruzul si cu mâncare neconsistentã, numai de legume, si aceea fãrã ulei, n-au putut sã facã fatã. Si au venit la mine si miau spus: nu stim ce sã facem, cã uite, nea dat canonul acesta si nu ne putem împlini munca... Si leam zis: pãrintele acela care va dat canonul, stãtea la umbrã când vi la dat, si poate nu avea obligatii de felul acesta si poate era si deprins, si poate cã, mã rog, o fi putut sã le dea canon, dar nu stiu dacã putea sã primească el canon. Si el, dacã ar fi fost în situatia voastrã, ar fi cerut dezlegare sã mãnânce cu ulei. Si am zis cã pe mine nu mã interesează *cu ulei sau fãrã ulei,* pe mine mã interesează sã mâncati mâncare de post. Când e post, sã fie mâncare de post, cu ulei sau fãrã ulei, când e de dulce sã fie mâncare de dulce, nu lungiti postul când nui post, nu faceti zilele de post - de dulce, decât în sensul acesta, cã puteti sã mâncati cu ulei si când sunt zile în care nui dezlegare de ulei. Asta asa, de la mine putere!

- Pãrinte, pe lângã zilele de miercuri si vineri, în Ortodoxie se mai practicã si postul aspru. Am stat de vorbã cu preoti din Grecia si miau spus cã e bine ca aceastã practicã sã se înceapã dupã 20 sau 24 de ani, pentru cã ar fi dãunãtoare sãnãtãtii celor care o tin.

- Cred si eu tot asa! Adicã eu nu stiu cât îl tin de aspru. Postul, de fapt, nu este un mijloc în întelesul acesta, cã trebuie sã îl tii întrun anumit fel, cã dacã nul tii asa, nu te mântuiesti, si dacãl tii asa, te duci în rai. E o chestiune de disciplinã, e un mijloc. Dacãl tii aspru sau nul tii aspru, astai o chestiune a ta, personalã, dupã trebuintele personale, dupã organismul pe carel ai si dupã munca pe care o desfãsori... Bineînteles cã aici, în pãrtile acestea, unde

lucrează oamenii în mediu toxic, de exemplu, în fabricile de la Victoria si de la Făgăras, unde li se dă lapte anume ca să poată să facă fată la mediul acela, nu li se poate spune oamenilor să tină postul si să nu bea laptele care li se dă, pentru că ei au un regim pe care cei de demult nu lau avut si pe care nu lau prevăzut.

PROGRAM DE VIATĂ DUHOVNICEASCĂ
II.

-Participarea la sfintele slujbe ale Bisericii-

Mânăstirea Brâncoveanu
3 septembrie 1997

Cel dintâi punct de program pentru angajarea noastră în viata religioasă, în viata duhovnicească, cel dintâi punct de program pentru a intra în legătură cu Dumnezeu este *participarea la sfintele slujbe în duminici si sărbători*.

De ce am socotit că acest punct este cel dintâi din program? Pentru că aceasta se realizează, în general, o singură dată pe săptămână, deci duminica. Duminica si câteodată sin sărbători. Acum, cu sărbătorile, situatia e putin elastică, în sensul că, de multe ori, sărbătorile sunt socotite zile de lucru, asa că nu toti oamenii au posibilitatea să ia parte si în sărbători la sfintele slujbe si, mai ales, în sărbătorile care nu sunt declarate ca sărbători pentru toti credinciosii, asa cum sunt Crăciunul, de pildă, Pastile...

Am zis că cine vrea să intre în legătură cu Dumnezeu, cine vrea să facă ceva care săl apropie de Dumnezeu, trebuie să intre în obstea credinciosilor careI slujesc lui Dumnezeu. Chiar dacă nu de la început este câstigat pentru gândul acesta, chiar dacă nu de la început se poate angaja în slujirea lui Dumnezeu, trebuie să intre în obstea credinciosilor si să facă precum fac credinciosii. Sunt credinciosi dreptmăritori, credinciosi ortodocsi, care nu merg duminica la

bisericã, dar care merg în alte zile. De exemplu, la Maslu vinerea seara, miercurea la acatist.

Eu nu sunt multumit cu asta. Si nu sunt multumit nu pentru cã nas vrea sã meargã oamenii la bisericã si în alte zile, nu numai în duminici si la sãrbãtori, ci nu sunt multumit pentru cã mergând la Maslu, mergând la acatist, mergând la alte slujbe decât la Sfânta Liturghie, oamenii urmãresc niste interese personale, care nu totdeauna tin de angajarea religioasã, de angajarea lor în raport cu Dumnezeu, ci, de obicei, tin de urmãrirea unui lucru pe care sil doresc. De exemplu: fetele - pentru cãsãtorie, bolnavii - pentru sãnãtate, oamenii care nu au reusit în viatã - pentru reusita în viatã, cei care nu se înteleg bine în familie - pentru bunã întelegere în familie, cei care au examene de dat - pentru reusita la examene, adicã tot pentru niste lucruri care nu tin de viata spiritualã, ci tin de viata pãmânteascã, sub binecuvântarea lui Dumnezeu.

Nu la asa ceva mã gândesc, ci mã gândesc la participarea la sfintele slujbe ale Bisericii în nãdejdea apropierii de Dumnezeu. Adicã, sã niL facem pe Dumnezeu apropiat, sã ne simtim aproape de Dumnezeu, sã intrãm întro atmosferã care este proprie pentru aI sluji lui Dumnezeu. Sunt mai putini credinciosi care au în vedere apropierea de Dumnezeu si chiar dacã sunt multi credinciosi care merg duminica la bisericã, sunt si dintre aceia care nu merg, dar care merg totusi în alte zile, la slujbele care eventual se fac. La oras se fac aceste slujbe siatunci merg în zilele celelalte, iar duminica nu merg. Asta este foarte rãu! Adicã nu e rãu cã merg în zilele celelalte la bisericã, ci e foarte rãu cã nu merg duminica la bisericã! De ce? Pentru cã duminica este o zi a lui Dumnezeu, nui o zi a noastrã, dacã credem în Dumnezeu. Dacã nu credem în Dumnezeu, e o zi ca toate zilele, cu deosebirea cãi o zi liberã, în care nu trebuie sã mergi la serviciu, o zi în care ai mai mult timp pentru tine însuti, timp pe carel folosesti...

Or, noi nu asa privim duminica, ci o privim ca pe o zi rezervatã lui Dumnezeu, în care se face lucrul lui Dumnezeu. Ce lucru se face pentru Dumnezeu? Se face slujba, se face Sfânta Liturghie!

As vrea sã vã spun si sã retineti lucrul acesta, cã în limba francezã cuvântul *liturgie* nu înseamnã Liturghie, ci înseamnã toate slujbele bisericii rânduite pentru fiecare zi, deci cele sapte laude. Când zice cineva *liturgie,* zice ceea ce spunem noi cã avem în vedere pravila Bisericii, deci rugãciunile, slujbele hotãrâte pentru fiecare zi, cele sapte laude. Liturghia se numeste *liturgie eucharistique*, liturghie euharisticã. Deci tot Liturghie sunt si celelalte slujbe, nu numai Liturghia e Liturghie, ci toate slujbele sunt Liturghie. Asta spune foarte mult, dacã ne gândim ce conceptie înfãtiseazã cuvântul acesta.

Cuvântul Liturghie în limba noastrã vine din limba greacã si înseamnã o slujbã a Bisericii în care cinstitele daruri ce sunt puse înainte, pâinea si vinul, anume pregãtite, se prefac, prin venirea Duhului Sfânt la rugãciunea preotului, în Trupul si Sângele Mântuitorului nostru Iisus Hristos, cu care se împãrtãsesc credinciosii. Deci, aceasta este Liturghia: slujba cea mai însemnatã a Bisericii, slujba la care credinciosii pot sã se împãrtãseascã cu Trupul si Sângele Mântuitorului nostru Iisus Hristos.

Nu toti credinciosii care vin la Liturghie se împãrtãsesc, dar toti credinciosii care merg la Liturghie au dar de la Dumnezeu prin ceea ce primesc la mãsurile la care se gãsesc ei. De pildã - binecuvântãrile de la Sfânta Liturghie sunt foarte importante; la fiecare Sfântã Liturghie se spune de patru ori pentru toti credinciosii "Pace tuturor!"; la fiecare Sfântã Liturghie se spun cuvintele "Pe voi, pe toti, dreptmãritorilor crestini, sã vã pomeneascã Domnul Dumnezeu întru Împãrãtia Sa, totdeauna, acum si pururea si în vecii vecilor"; la fiecare Sfântã Liturghie se spune "Harul Domnului nostru Iisus Hristos si dragostea lui Dumnezeu Tatãl simpãrtãsirea Sfântului Duh sã fie cu voi, cu toti"; la fiecare Sfântã Liturghie se spune "Si sã fie milele Marelui Dumnezeu si Mântuitorului nostru Iisus Hristos cu voi, cu toti"; la fiecare Sfântã Liturghie se spune "Mântuieste, Dumnezeule, poporul Tãu si binecuvânteazã mostenirea Ta"; la fiecare Sfântã Liturghie se spune "Binecuvântarea Domnului peste voi, cual Sãu dar, cua Sa iubire de oameni, totdeauna, acum si pururea sin vecii vecilor". Asa cã aceia care se duc peste sãptãmânã la slujbe ca sã li semplineascã anumite dorinte, ar fi bine sã meargã si duminica, chiar cu gândul acesta, de a li semplini anumite dorinte, pentru cã e mai încãrcatã Sfânta Liturghie de binecuvântãri ca oricare altã slujbã.

Eu insist pentru participarea la Sfânta Liturghie! De altfel, e minimumul pe carel poate face omul când e vorba de a lua parte la sfintele slujbe. Ar trebui însã sã luãm parte si la alte slujbe, la slujbele pregãtitoare, pentru cã Sfânta Liturghie fiind cea de vârf, culmea slujbelor, se pregãteste, de cãtre cei care fac Sfânta Liturghie, prin celelalte sfinte slujbe. Liturghia nu este o slujbã care se face detasatã de celelalte slujbe. De aceea în limba francezã *liturgie* sunt si celelalte slujbe.

Noi, cum am zis, prin Liturghie întelegem un singur lucru; celelalte slujbe, ca si când ar fi detasate de Liturghie, le socotim ceva aparte. Or, în realitate nu sunt ceva aparte, ci sunt mijloace de a ne înfãtisa înaintea lui Dumnezeu, mijloace de a ne revãrsa sufletul prin cuvintele de la sfintele slujbe, mijloace de a ne ruga si de a învãta, pentru cã în cadrul sfintelor slujbe ne rugãm si învãtãm, învãtãm rugândune si ne rugãm învãtând; asa cã rugãciunile acestea de la sfintele slujbe sunt angajante.

Dacã te duci în bisericã si nui slujbã, poti sã te rogi cu rugãciunile tale sau cu cuvintele tale, dar nu esti angajat asa cum esti angajat prin gândurile de la

sfintele slujbe. De exemplu, la Sfânta Liturghie se spune "Sus sã avem inimile!", si noi zicem "Avem cãtre Domnul". Si zicem "Avem cãtre Domnul", chiar dacã nu le avem cãtre Domnul, pentru cã asa e ritualul, dar în realitate noi pentru scopul acesta suntem la slujbã, ca sãI oferim lui Dumnezeu inimile noastre si sã le avem sus, sã nu le avem pe pãmânt.

La Sfânta Liturghie se spune: "Toatã grija cea lumeascã de la noi sã o lepãdãm, ca pe Împãratul tuturor sã primim". De ce spunem lucrul acesta? Pentru cã rostul nostru la Sfânta Liturghie este de ai închipui pe heruvimi, de a face aici pe pãmânt ceea ce se face în cer; Sfânta Liturghie este Împãrãtia lui Dumnezeu aici, pe pãmânt. Noi, în rugãciunea "Tatãl nostru", cerem (desi nu totdeauna cerem, de multe ori rugãciunea o spunem ca pe o formulã) de la Dumnezeu sã vinã Împãrãtia Lui: "SfinteascãSe numele Tãu, vie Împãrãtia Ta, facãse voia Ta, precum în cer, asa si pe pãmânt". Aceste trei cereri se împlinesc în cuprinsul sfintelor slujbe si mai ales în cuprinsul Sfintei Liturghii. Ce cerem? "SfinteascãSe numele Tãu", adicã sã fie preamãrit numele lui Dumnezeu, sã fie recunoscut ca sfânt de cãtre noi si de cãtre altii.

Sfintele slujbe sunt în asa fel alcãtuite încât ne conduc la gândul de a aduce mãrire lui Dumnezeu: de exemplu "Mãrire Tie, Doamne, mãrire Tie!" dinainte de **Sfânta Evanghelie**; si dupã citirea **Sfintei Evanghelii** este o aducere de mãrire, când spunem "Cã sfânt esti Dumnezeul nostru si Tie mãrire înãltãm". Suntem îndemnati, ni se atrage atentia sã aducem mãrire lui Dumnezeu. Când mãrturisim cã lui Dumnezeu I se cuvine toatã mãrirea, cinstea si închinãciunea, e cazul sã ne gândim si câtã mãrire Îi aducem noi.

Sfintele slujbe ne dau prilejul sã ne orientãm sufleteste spre Dumnezeu, niL pun pe Dumnezeu în atentia noastrã, Îl aduc în constiinta noastrã. Sfintele slujbe ne dau posibilitatea sã facem ceva anume pentru Dumnezeu sau sã facem ceva anume în fata lui Dumnezeu. Îl scot pe Dumnezeu din gândirea comunã siL aduc în gândirea specialã a credinciosului.

Alcãtuirile de la sfintele slujbe sunt în asa fel fãcute încât omul învatã din ele. Eu abia la Teologie am aflat de comorile Ortodoxiei cuprinse în sfintele slujbe. Adicã în textele de slujire, pentru cã noi facem sfintele slujbe dupã o rânduialã, dupã niste texte gata pregãtite de Bisericã si oferite nouã. Textele acestea sunt cuprinzãtoare ale învãtãturilor de credintã si de moralã pe care le are în atentie Sfânta noastrã Bisericã. Asta înseamnã cã sfintele slujbe au darul de a ne angaja pentru Dumnezeu, în fata lui Dumnezeu si în folosul nostru, pentru progresul nostru sufletesc.

Cred cã e de la sine înteles de ce insist eu sã meargã oamenii la bisericã, sã meargã la sfintele slujbe, sã meargã la Sfânta Liturghie, dacã avem în vedere cã sfintele slujbe ne pun în fata lui Dumnezeu, niL aduc pe Dumnezeu în atentie, Îl fac pe Dumnezeu lucrãtor în viata noastrã, ne fac disponibili pentru

Dumnezeu, ne dau prilejul sã ne cercetãm pe noi însine, sã ne cunoastem preocupãrile sau lipsa de preocupãri în cea ce priveste înaintarea noastrã spiritualã.

Toatã biserica noastrã, consideratã ca locas de închinare, este pentru noi cerul cel de pe pãmânt. Existã un cer mai presus de lumea aceasta, dar existã si un cer pe pãmânt. Am putea zice cã existã mai multe ceruri pe pãmânt, pentru cã si sufletul omului poate deveni cer pe pãmânt. Biserica este cerul cel de pe pãmânt. Cine nu merge la bisericã evitã cerul, evitã posibilitatea de a fi în cer înainte de a ajunge în cer si nu poate avea nãdejde cineva cã ajunge în cer dacã nu merge în cerul cel de pe pãmânt.

Apoi, sfintele slujbe, Sfânta Liturghie, Sfintele Taine, în general, si Sfânta Liturghie în special, sunt Împãrãtia lui Dumnezeu de pe pãmânt. Chiar începe Sfânta Liturghie cu cuvintele "Binecuvântatã este Împãrãtia Tatãlui si a Fiului si a Sfântului Duh, acum si pururea si în vecii vecilor". Cuvintele acestea ne prezintã Sfânta Liturghie ca Împãrãtie a lui Dumnezeu, adicã noi nu binecuvântãm o Împãrãtie a lui Dumnezeu undeva, departe, departe în timp si departe în spatiu, ci binecuvântãm Împãrãtia lui Dumnezeu care se desfãsoarã în prezenta noastrã, se desfãsoarã în fata noastrã, se desfãsoarã în cuprinsul Sfintei Liturghii.

Cã Sfânta Liturghie este Împãrãtia lui Dumnezeu, o putem întelege si de acolo cã noi, stând la Sfânta Liturghie, închipuim pe heruvimi, când zicem "Noi, care pe heruvimi, cu tainã închipuim si fãcãtoarei de viatã Treimi, întreitã cântare aducem". Deci, facem aici, pe pãmânt, ceea ce fac cei din ceruri, ceea ce fac heruvimii, acestia fiind, dupã cum se mãrturiseste în **Scripturã**, fiinte cu ochi multi. Ce înseamnã "cu ochi multi"? Cu multã cunostintã, cu multã cunostintã de Dumnezeu, ochii fiind organele prin care omul ajunge la cunostintã.. Când zici "heruvimi cu ochi multi" nu trebuie sã te gândesti si cã mâinile heruvimilor sunt cu ochi, si cã fruntea e toatã cu ochi sau cã pieptul are ochi; nu, ci prin "ochi multi" întelegem simbolic - "cu multã cunostintã". Cu multã cunostintã care aduce preamãrire lui Dumnezeu.

Sfântul Isaac Sirul are cuvântul: "Cine nu se minuneazã de Dumnezeu, încã nu La cunoscut pe Dumnezeu". Dacã noi ne minunãm de Dumnezeu înseamnã cã Lam cunoscut pe Dumnezeu si, de fapt, asta trebuie sã urmãrim mai mult si mai mult, sã aducem mãrire lui Dumnezeu din constiinta mãretiei lui Dumnezeu, sã ne gândim la Dumnezeu ca la Cel ce este mare.

"Cât de minunate sunt lucrurile Tale, Doamne, toate cu întelepciune leai fãcut" spunea Psalmistul. "Mare esti, Doamne, si minunate sunt lucrurile Tale, si nici un cuvânt nu este de ajuns spre lauda minunilor Tale" este o zicere din slujbele noastre de la Sfintirea cea mare a apei. "SlãvescuTe cã sunt minunat întocmit" zicea Psalmistul, gândinduse la alcãtuirea umanã. "Doamne,

Dumnezeul nostru, cât de minunat este numele Tãu în tot pãmântul" e o izbucnire de suflet din Psalmul 8, prin care Psalmistul îsi revãrsa constiinta mãretiei lui Dumnezeu. Toate lucrurile acestea veneau dintro experientã a Psalmistului, dintro experientã a rugãtorului, experientã pe care de multe ori noi nu o avem si nu o facem si, pentru cã nu o facem, nu suntem nici destul de prezenti pentru a aduce mãrire lui Dumnezeu

Dar în Împãrãtia lui Dumnezeu noi credem cã omul e angajat în slujirea lui Dumnezeu din cunostinta mãririi lui Dumnezeu si trãirea în Împãrãtia lui Dumnezeu vine din aceastã constiintã, din aceastã revãrsare de suflet spre mãrirea lui Dumnezeu. "SfinteascãSe numele Tãu, vie Împãrãtia Ta, facãse voia Ta, precum în cer asa si pe pãmânt", adicã, noi, la Sfânta Liturghie, facem ceea ce fac îngerii în cer si facem pe pãmânt voia lui Dumnezeu, cum se face în cer. Bineînteles, la mãsurile noastre.

Sunt oameni care se plictisesc la slujbã! Si aceia trebuie sã meargã la slujbã, nu ca sã se plictiseascã, ci ca sã nu se mai plictiseascã! Si aceia trebuie sã meargã la slujbã, ca sã se obisnuiascã cu gândurile de la slujbã. Si aceia trebuie sã meargã la slujbã, ca sã facã act de prezentã, ca sã dea dovadã cã vor sã aibã ceea ce nu au si cã stiu cã nu pot avea altfel cele pe care le urmãresc decât în cadrul sfintelor slujbe, în cerul cel de pe pãmânt, în Împãrãtia lui Dumnezeu cea de pe pãmânt.

Asa cã toti aceia care nu merg la bisericã sunt în afarã de toate darurile Bisericii si nu se pot împãrtãsi de ceea ce se împãrtãsesc credinciosii care sunt de fatã, care participã la slujbele Bisericii, care participã la Sfânta Liturghie. De aceea, cel dintâi punct de program pe carel dau eu spre angajarea în viata duhovniceascã este acesta: *duminica sã meargã la Sfânta Liturghie!*

Parcã nundrãznesc sã le cer sã meargã la toate slujbele, dar mãcar la Sfânta Liturghie tin; si dacã nu merge cineva la Sfânta Liturghie, nici nu stau de vorbã cu el, cã nici nam ce vorbi. El renuntã la tot ceea ce poate avea pentru lucruri minore, pentru lucruri fãrã importantã. De exemplu, cineva mia spus, când lam întrebat ce face în timpul când ar trebui sã fie la bisericã, duminica: "Mã uit la televizor!". Si atunci iam spus: "Fii atent, asta înseamnã cã ai televizorul în fatã si pe Dumnezeu în spate. Schimbã acum, dute la bisericã, sãL ai pe Dumnezeu în fatã si televizorul în spate".

Oamenii, de multe ori, fac niste lucruri de care nusi dau seama. Dacã întrebi pe cineva de ce nu merge la bisericã, cu greu spune cã nare credintã si de aceea nu merge. Or, în realitate, cine nu merge la bisericã, nu are atâta credintã câtã îi trebuie ca meargã la bisericã, nu are atâta credintã cât îi trebuie sã rãmânã în bisericã, nu are atâta credintã cât îi trebuie sã stea la slujbele Bisericii.

Nu se poate înainta în viata spiritualã detasat de faptele credintei. Credinta se înmulteste prin faptele ei. Dacã cei credinciosi postesc, atunci si cei cu putinã credintã trebuie sã posteascã, pentru a avea fapta credintei carei întãreste în credintã. Dacã cei credinciosi merg la bisericã, si cel care are mai putinã credintã trebuie sã se ducã la bisericã, pentru a face act de prezentã. Cineva îmi spunea: "Pãrinte, dumneavoastrã îmi spuneti sã mã duc la bisericã, dar nici nu vã puteti închipui câte gânduri rele duc eu acolo, câte spurcãciuni port eu în minte". Eu stiu cã oamenii sunt foarte diferiti, dar stiu si aceea cã fãrã a te duce acolo unde e darul lui Dumnezeu, nu poti sã primesti dar de la Dumnezeu. Si atunci te duci asa cum esti, cu gândurile cât ar fi de întinate, cât ar fi de joase, cât ar fi de inferioare, te duci acolo, cã numai asa poti ajunge cu vremea sãti limpezesti mintea si sã nu mai ai gândurile inferioare pe care le ai deocamdatã.

Participarea la sfintele slujbe este si un prilej de învãtãturã, un prilej de scoalã. Vã spuneam cã numai la Teologie am aflat de comorile Ortodoxiei cuprinse în sfintele slujbe. Înainte de a face Teologia nu mam ocupat în mod special de textele de la sfintele slujbe, de textele liturgice; mergeam la slujbã, stiam o multime de texte pe de rost, le spuneam, puteam sã le recit, puteam sã mã gândesc la ele, dar mã gândeam mai putin la ele, le învãtasem ca pe o poezie (am avut memorie bunã si am prins repede), fãrã sã mã gândesc cã uite, totusi, ce profunzimi de gând se aflã aici.

La Teologie, pãrintele care era profesor de muzicã si de tipic mia atras atentia, el, cel dintâi, în privinta continutului textelor liturgice. Eu am luat aminte, m-am convins de adevãrul cuprins în aceastã afirmatie si mam ocupat apoi de acestea. Acum, cãtre sfârsitul vietii mele, mãrturisesc cãmi pare rãu cã nu m-am ocupat si mai mult de sfintele slujbe! Trebuia sã mã ocup mai mult, dar, în sfârsit, mam ocupat de multe, buneau fost si acelea; dar ca textele liturgice nui nimic!

Am ajuns la concluzia cã sfintele slujbe sunt *vuietul Duhului*. Vuietul Duhului Sfânt. În **Sfânta Scripturã** sunt trei locuri în care se vorbeste despre vuietul Duhului. Si anume, în **Sfânta Evanghelie de la Ioan**, în Capitolul al III-lea, unde e înfãtisatã convorbirea între Domnul Hristos si Nicodim, unde se spune între altele cuvântul Domnului Hristos: "Vântul suflã unde vrea si tu auzi vuietul lui si nu stii de unde vine si încotro se duce"(adicã nu stii punctul de plecare si punctul de sosire al vântului, dar auzi vuietul). Chiar dacã nu esti în vânt, chiar dacã esti undeva, întro casã, auzi vântul de afarã si zici: uite, bate vântul. Deci auzi vuietul vântului.

În altã parte se vorbeste despre vuiet de ape. Sianume, avem tot în **Sfânta Evanghelie de la Ioan**, în Capitolul al VIIlea, relatarea cã Domnul Hristos a zis: "De este cineva însetat, sã vinã la Mine si sã bea" si: "Din pântecele celui ce crede vor izvorî râuri de apã vie". Râul este totdeauna cu vuiet. Nu se

pomeneste vuietul aici, dar dacã e vorba de râu, nuti poti închipui un râu care nare vuiet.

Si, în sfârsit, în **Faptele Sfintilor Apostoli**, acolo unde se istoriseste despre Pogorârea Duhului Sfânt peste Sfintii Apostoli, se afirmã: "Sa auzit o vijelie ca o suflare de vânt care vine repede". Iarãsi este vorba de un vuiet. Vuietul acesta, de fapt, îl facem noi sã se simtã prin sfintele slujbe. Si anume, textele liturgice inspirate de Duhul Sfânt le aducem la arãtare, le aducem la actiune, prin cuvintele noastre de la sfintele slujbe, fie rostite, fie cântate. La sfintele slujbe, stim sau nu stim, credem sau nu credem, suntem în vuietul Duhului, în vuietul vântului care nu stim de unde vine si nu stim unde ajunge, ci simtim doar vântul si directia si stim cã trebuie sã ne ducã spre Dumnezeu; suntem în vuietul apelor caresi fac simtitã prezenta si prin vuiet, noi însine aducem la arãtare vuietul, prin cuvintele pe care le spunem sau le cântãm si, în sfârsit, unde este Duhul Sfânt prezent e si vijelia care sa auzit la Pogorârea Duhului Sfânt, iarãsi un vuiet, vuiet preamãritor de Dumnezeu.

De ce? Pentru cã acolo unde se istoriseste despre Pogorârea Duhului Sfânt, se spune cã aceia care erau de fatã când vorbeau Apostolii în limbi cunoscute de ei, mãrturiseau: "Îi auzim vorbind în limbile noastre despre mãririle lui Dumnezeu"sau "despre lucrurile cele minunate ale lui Dumnezeu" (**Fapte** II, 11). Asta este foarte important, pentru cã stim ce continut a avut revãrsarea de suflet în limbi necunoscute pânã atunci Apostolilor, dar cunoscute de cei care le auzeau (se spune cã ei vorbesc ceva despre mãririle lui Dumnezeu, despre mãretiile lui Dumnezeu, despre lucrurile minunate ale lui Dumnezeu).

E ceea ce facem si noi la slujbe când zicem: "Sfânt, Sfânt, Sfânt e Domnul Savaot, plin e cerul si pãmântul de mãrirea Lui", cuvinte preamãritoare, care sunt din darul Duhului si în actiunea omului. Facem noi lucrãtoare textele acestea liturgice; nu mã gândesc numai la Sfânta Liturghie, mã gândesc si la celelalte slujbe în care, de asemenea, mãrturisim niste lucruri; de exemplu, la Schimbarea la Fatã, vorbim cu Domnul Hristos si zicem: "SchimbatuTeai la fatã în muntele Taborului, Hristoase Dumnezeule, arãtând ucenicilor Tãi slava Ta pe cât li se putea. Strãlucească si nouã, pãcãtosilor, lumina Ta cea pururea fiitoare; pentru rugãciunile Nãscãtoarei de Dumnezeu, Dãtãtorule de luminã, mãrire Tie!". Aducem mãrire!

Aceasta este foarte important la sfintele slujbe, cã ele ne pun în fata lui Dumnezeu, ne dau posibilitatea sã vorbim cu Dumnezeu, ne dau posibilitatea sã vorbim cu Maica Domnului, ne dau posibilitatea sã vorbim cu Sfintii. De exemplu: "În Iordan, botezânduTe Tu, Doamne, închinarea Treimii sa arãtat. Cã glasul Pãrintelui a mãrturisit Tie, Fiu iubit pe Tine numinduTe. Si Duhul în chip de porumbel a adeverit întãrirea cuvântului. Cel ce Teai arãtat, Hristoase, Dumnezeule, si lumea ai luminat, mãrire Tie". Vorbim cu Domnul Hristos despre cele ce sau întâmplat la Botez. Despre Sfânta Treime care sa

arãtat, despre glasul Tatãlui, care a zis "Acesta este Fiul Meu iubit", despre Duhul Sfânt, care sa pogorât în chip de porumbel.

Toate acestea le punem înainte nu ca sã ne informãm, ci ca sã le trãim, ca sã trãim ceea ce sãrbãtorim, pentru cã sãrbãtorile nu sunt simple aduceri aminte, ci sunt aduceri aminte ca sã le trãim noi în actualitatea noastrã, poate mult mai bine decât leau trãit contemporanii Mântuitorului nostru Iisus Hristos.

De la Botezul Domnului Hristos noi nu avem nici o mãrturie despre felul cum au reactionat cei care au fost de fatã la evenimentul respectiv. Or, noi participãm, noi actualizãm, noi trãim evenimentul: "ArãtatuTeai astãzi lumii, si lumina Ta, Doamne, sa însemnat peste noi, care cu cunostintã Te lãudãm. Venitai si Teai arãtat, Lumina cea neapropiatã". Iatã, sunt niste gânduri care ar putea sã ne dea mai multã dorintã, mai multã râvnã de a folosi învãtãturile, de a folosi prilejurile, de a folosi sfintele slujbe ca prilej de învãtãturã, de trãire duhovniceascã, de îndoctrinare în acelasi timp, si apoi de revãrsare a sufletului în preamãrirea lui Dumnezeu.

Eu gândesc asa: dacã cineva doreste sã ducã o viatã spiritualã autenticã, e absolut necesar so ducã în raport cu rânduielile noastre de slujbã. Gânditivã cã noi, românii, suntem singurii, în toatã Ortodoxia, care vorbim cu Dumnezeu în limba în care vorbim zilnic. Rusii, bulgarii, sârbii. polonezii, vorbesc cu Dumnezeu întro limbã demodatã, care nu mai este în actualitate; a fost odatã o limbã slavonã veche pe care ei trebuie so învete ca sonteleagã. Chiar dacã nu e foarte depãrtatã, e ca si cum am vorbi noi, românii, dacam face slujbã în limba latinã, cã doar limba latinã a fost limba strãmosilor nostri. E departe limba latinã de ceea ce întelegem.

La fel grecii, ei nu slujesc în limba greacã actualã, în limba greacã modernã, ci în limba greacã veche, pe care trebuie si ei sonvete ca sonteleagã destul de bine. Or noi, românii, avem bucuria aceasta si avem avantajul acesta, cã putem sã vorbim cu Dumnezeu în limba în care vorbim între noi. Nu trebuie sãnvãtãm o limbã anume ca sã vorbim cu Dumnezeu.

Asa cã, având aceastã bucurie si, mai ales, având constiinta cã sfintele slujbe ne ajutã, e necesar ca duminica sã luãm parte la ele, sã luãm parte la Liturghie si sã tinem la lucrul acesta cât putem, sã nu preferãm altceva decât slujba, pentru cã dacã crezi în Dumnezeu, douã ceasuri pentru Dumnezeu pe sãptãmânã, si anume întro zi care este a lui Dumnezeu, nu e prea mult! Iar dacã nu crezi în Dumnezeu, poate si cinci minute e mult! Sunt oameni care nu intrã în bisericã nici cinci minute si intrã poate vreodatã sã vadã cum este un interior de bisericã. Asta nu înseamnã o angajare si, mai ales, nu înseamnã o înaintare întro viatã spiritualã autenticã.

- Ati afirmat cã si atunci când avem ispite sã mergem la bisericã. Dacã simtim cã avem ispite, cã avem altfel de gânduri, dacã simtim cã nu ne putem concentra, sã rãmânem în continuare la slujbã sau sã iesim?

- Solutia nu este sã pleci, solutia nu este sãti gãsesti altceva de fãcut, ci solutia este sãti schimbi gândurile. Mintea e rãtãcitoare si toti avem prilejul acesta de a surprinde mintea în actiuni pe care nu le dorim sin gânduri pe care nu leam putea arãta oriunde si oricând, însã important este sã aducem mintea unde trebuie, sã înlãturãm gândurile cele rele cu gânduri bune.

- Dacã ne e somn?

- Dacã ne e somn sã dormim acasã mai bine ca sã nu ne mai fie somn. Ce se întâmplã: somn îmi vine si mie câteodatã, ce sã fac... Nas vrea sãmi vinã somnul, dar îmi vine, pentru cã dacã nu sunt odihnit, nu se poate sã numi vinã. Pe mine ma întrebat pãrintele Ioanichie Bãlan, Dumnezeu sãi ajute, în **Convorbiri duhovnicesti**, ce fac eu ca sãmi alung somnul, si iam spus cã mã culc. Cred cã asta este cea mai eficientã lucrare pe care o poate face cineva când e vorba de a înlãtura somnul.

Când am venit eu aici, la mânãstire, ziceau pãrintii care erau atunci, cã vine vrãjmasul siti aduce somnul seara, ca sã nu te poti ruga. Bineînteles cã nam fost niciodatã de acord cu afirmatia aceasta, pentru cã ziceam cã dacã vine vrãjmasul seara, ar trebui sã vinã si dimineata, pentru cã si dimineata ne rugãm, cã doar nici dimineata nui place cã ne rugãm. Atunci, dimineata de ce nu vine? Înseamnã cã nui vrãjmasul, ci e altceva, e oboseala! Nu trebuie acum sã le punem toate pe socoteala diavolului.

La noi în sat era o femeie cãreiai cam venea somn seara la sezãtoare si zicea: "Îmi vine somnul - aducãl Domnul!". Somnul e o binecuvântare de la Dumnezeu, atunci de ce sã nu nil aducã? Câteodatã, eu si din picioare dorm, simi zic, când mã trezesc: "undes aici?". Da, pentru cã e o neputintã. Bineînteles cã nu o sã mã condamne Dumnezeu cã am dormit. Poate sã mã condamne cã nam dormit destul acasã, dar nici asta nu se poate realiza totdeauna; suntem limitati, suntem solicitati, cu una cu alta...

Eu mas bucura foarte mult sã fie slujba dimineata, pentru cã dimineata numi vine somn. Sã facem slujba pe care o facem seara, Utrenia, so facem dimineata, siatunci as fi mai prezent. Am fost la Posaga în trei rânduri, când s-au organizat tabere pentru studenti si mia plãcut foarte mult; mã duceam dimineata odihnit, puteam sã particip cu toatã bucuria si cu toatã simtirea la slujbe. Dacã nui asa, atunci nu pot sã particip, pentru cã e neputinta aceasta care te împiedicã.

Cel mai mult îmi place slujba la cares cel mai odihnit, pentru cã atunci pot sã urmãresc, pot sã mã urmãresc, pot sã mã raportez si asta este foarte important. Dar la voi nu se pune problema, voi dormiti pânã vã sãturati, mai ales acum, în vacantã... Dar sã nu dormiti când trebuie sã fiti la bisericã, duminica! Vã sculati mai devreme, ca sã fiti la bisericã, iar dacã dormiti sin timpul slujbei, sã vã uitati aici, undei pictura cu iadul, ce sentâmplã cu cei care dorm în timpul slujbei!

- Spuneati cã este foarte importantã participarea la Sfânta Liturghie. Însã eu cred cã centrul sau punctul culminant al Sfintei Liturghii este Împãrtãsania. Cu toate acestea, multi credinciosi participã fãrã a se împãrtãsi. Este adevãrat cã nu te poti împãrtãsi oricum, este nevoie de o anumitã pregãtire. Credeti cã oamenii care sunt în lume pot fi opriti chiar pentru gânduri sau pentru greseli mici de la Sfânta Împãrtãsanie, pentru o perioadã lungã de ani de zile? Credeti cã este o practicã bunã?

- Nu! Sunt pãcate pe care oamenii le fac întrun sistem de pãcãtuire: de exemplu, cei care nu sunt cununati la bisericã si trãiesc totusi viatã ca si când ar fi cununati, aceia nu pot sã se împãrtãseascã. Dupã aceea sunt oameni care fac anumite lucruri: au dusmãnii, însealã si fac niste lucruri care nui pot apropia de Dumnezeu. Sfântul Apostol Pavel spune clar: "Sã se cerceteze omul pe sine si numai asa sã mãnânce din aceastã pâine si sã bea din pahar; cine mãnâncã si bea cu nevrednicie, mãnâncã sisi bea siesi osândã. De aceea sunt între voi multi slabi si bolnavi si o bunã parte mor". Cititi în **Epistola Ia cãtre Corinteni** a Sfântului Apostol Pavel, Capitolul al XIlea, la sfârsit.

Sunt lucruri pe care nu le poti neglija si pe care trebuie sã le ai în vedere, însã cred cã sar putea împãrtãsi mult mai multi si mult mai des oamenii, mai ales oamenii în vârstã, care nu mai sunt angajati în atâtea pãcate, oamenii care tin post. Noi nu trebuie sã bagatelizãm Sfânta Împãrtãsanie, dar nici nu trebuie sã socotim cã este o recompensã pentru cei care duc o viatã exceptionalã, pentru cã Împãrtãsirea se dã, spunem noi însine -Biserica nenvatã sã spunem - "spre iertarea pãcatelor si spre viata de veci". Nu pentru cã ti sau iertat pãcatele si pentru cã ai ajuns la viata de veci, ci pentru ca sã ti se ierte pãcatele si ca sã primesti viata de veci; deci Sfânta Împãrtãsanie este un ajutor, nu o recompensã, asa, o rãsplatã, cã omul acesta a trãit fain, îi dãm Sfânta Împãrtãsanie, ci este si un ajutor. Însã oamenii trebuie sã considere acest dar si sã nu sempãrtãseascã numai asa, cã a venit vremea sã sempãrtãseascã si - hai sã nempãrtãsim!

Sã stiti cã eu, în general, nu trag de oameni sã sempãrtãseascã, trag de oameni sã se spovedeascã. Si nu se spovedesc! Siatunci, dacã nu se spovedesc, înseamnã cã nui interesează nici Împãrtãsirea. Oamenii nu sunt dispusi, nu

sunt interesati în general pentru treaba aceasta, siatunci de ce sã le dau aceastã sansã, aceastã posibilitate? Numai asa, pentru cã îmi convine mie?

IN FATA VIITORULUI

Mânãstirea Brâncoveanu
28 martie1998

Miam propus sã vã vorbesc astãzi despre viitor si despre pregãtirea pentru viitor si am formulat tema "În fata viitorului". Deci, cum stãm noi în fata viitorului, cum ne putem pregãti viitorul. Cred cã e o temã care merge pentru tineri în special, pentru cã ei au în fatã viitorul, spre deosebire de bãtrâni, care au în spate trecutul. O deosebire existã, în sensul cã oamenii în vârstã siau realizat întrun fel viitorul, iar viitorul în aceastã lume începe sã se scurteze pentru ei, deci, în general oamenii în vârstã, bãtrânii, nu mai au preocupãri de viitor, asa cum au copiii si în special tinerii.

Orice om vine pe lumea aceasta cu fata spre viitor. În limba greacã cuvântul om se exprimã prin cuvântul *antropos* care înseamnã "privitor în sus", de la *ano atrin,* adicã o fiintã care priveste în sus, spre deosebire de animale, care privesc în jos. Ceea cel caracterizeazã pe om este faptul cã are în vedere altceva decât pãmântul sau nu numai pãmântul. Deci, omul este fiinta care priveste în sus. Poate sã priveascã si în jos, dar pozitia lui fireascã este de privitor în sus.

Poate cã sar potrivi foarte bine ca definitie a omului si "privitor spre viitor". De ce? Pentru cã dupã ce trecem de viata neconstientã, dupã ce intrãm în viata constientã, dupã ce începem sã ne angajãm la ceva pentru existenta noastrã, pentru noi, suntem preocupati cu vremea, si în mod deosebit - de viitor. Cãutãm sã ne formãm un viitor. Ne gândim la viitor, ne pregãtim pentru viitor. Important este de stiut cum anume ne putem pregãti pentru viitor, cum trebuie sã gândim viitorul, ce trebuie sã facem ca sã avem un viitor asa cum nil dorim. Toate lucrurile acestea ni le prezintã în primul rând **Evanghelia** si apoi învãtãtura Bisericii noastre, rânduielile de slujbe ale Bisericii noastre. Aceasta din punct de vedere religiosmoral; iar din punct de vedere al cunostintei, ne pregãteste scoala. Cei mai multi oameni au în vedere viitorul aici, pe pãmânt, se angajeazã în fata viitorului sau se angajeazã pentru viitorul lor - prin scoalã, prin culturã. Bineînteles cã si cei care se angajeazã din punct de vedere moral nu pot sã facã abstractie de culturã, nu pot sã nu facã scoalã

sau pot si sã nu facã scoalã dar, în cazul acesta, pregãtirea lor nu este o pregãtire pentru un viitor cu tentã intelectualã.

Neam pomenit în lumea aceasta trãind. Nimeni nu stie de ce a venit în lumea aceasta. Sau fãcut anumite afirmatii, se pot face afirmatii diferite, dar pe viatã nu este scris nimic. Asa cã am putea zice pur si simplu: trãim pentru cã neam pomenit trãind si nu stim cum ar fi dacã nam trãi. Fiecare dintre noi, cei care am venit în lumea aceasta, am venit din nefiintã la fiintã, din neexistentã la existentã. Suntem o existentã, o existentã umanã. O existentã în care am adus împreunã cu existenta fizicã, biologicã, si o existentã de altã naturã, si anume, zicem noi, o existentã spiritualã.

Cei care credem în Dumnezeu, cei care tinem seama de Dumnezeu, cei care am fost educati în lumina cunostintei de Dumnezeu, stim si auzim la sfintele slujbe cã am fost adusi din nefiintã la fiintã de Dumnezeu. "Cela ce cu mâna Ta dintru nefiintã mai zidit si cu Chipul Tãu cel dumnezeiesc mai cinstit", spunem noi, vorbind cu Dumnezeu. "Cela ce cu mâna Ta dintru nefiintã mai zidit". Nam fost si sunt; sunt, pentru cã din ceea ce nam fost mai adus Tu, Doamne, sã fiu. Miai dat fiintã, miai dat existentã. Nu numai existentã miai dat, ci miai dat si Chipul Tãu cel dumnezeiesc. "Cela ce cu mâna Ta dintru nefiintã la fiintã mai zidit si cu Chipul Tãu cel dumnezeiesc mai cinstit. Dar pentru cãlcarea poruncii iarãsi mai întors în pãmânt, din care am fost luat. La cer dupã asemãnare mã ridicã, cu frumusetea cea dintâi iarãsi împodobindumã". Aceastã alcãtuire ne pune deodatã în fata trecutului, a prezentului si a viitorului.

Am învãtat cu totii la scoalã cã verbul are trei timpuri principale: prezentul, trecutul si viitorul. Prezentul este timpul nostru real, timpul în care ne pregãtim pentru viitor, timpul în care neam trãit cele dinaintea prezentului de fatã, timpul în care, ca prezent, neam alcãtuit trecutul. "Cela ce cu mâna Ta dintru nefiintã mai zidit". Exist, pentru cã mai creat Tu, Doamne. Miai dãruit Chipul Tãu, mai cinstit pe mine, care exist cu Chipul Tãu cel dumnezeiesc. Numai cã santâmplat ceva neprevãzut de mine si stiut de Tine - am cãlcat porunca; si pentru cã am cãlcat porunca "iarãsi mai întors în pãmântul din care am fost luat". Destinatia pentru partea fizicã, pentru partea biologicã a omului - întoarcerea în pãmânt.

"La cer dupã asemãnare mã ridicã" - adicã, Doamne, miai dat fiintã, miai dat Chipul Tãu, vreau sã ajung la asemãnarea cu Tine prin Chipul pe care mi lai dat - "cu frumusetea cea dintâi iarãsi împodobindumã". "Cu frumusetea cea dintâi!" Am avut o frumusete neîntinatã, o frumusete nepãtatã dar, prin cãlcarea poruncii, am ajuns sã întunec Chipul cu care mai cinstit, Chipul Tãu din mine. Dacã Tu, Doamne, privesti la ceea ce sunt eu, vezi cã nu sunt ceea ce ai vrut Tu sã fiu, ci ceea ce am vrut eu sã fiu; sau poate nu ceea ce am vrut eu sã fiu, ci am ajuns sã fiu ceea ce pot sã fiu dupã ce nam ascultat de Tine,

după ce am călcat porunca. Am însă o nădejde - pentru prezent si pentru viitor. Nădejdea că mă poti duce la frumusetea cea dintâi.

Mai este o alcătuire prin care vorbim cu Dumnezeu, când pomenim de Chipul lui Dumnezeu în om: "Chipul măririi Tale celei negrăite sunt, măcar că port ranele păcatelor". Mărturisind aceasta, Îi spunem lui Dumnezeu că purtăm în noi Chipul Lui, si anume Chipul măririi lui Dumnezeu. Dumnezeu are o mărire, Dumnezeu fără mărire nu poate fi, omul fără mărire poate să fie. Poate fi întunecat, poate fi depărtat de Dumnezeu, poate să nu mai reprezinte pe Dumnezeu, siatunci nu mai este Chipul măririi, dar totusi zicem noi: "Chipul măririi Tale celei negrăite sunt, măcar că port ranele păcatelor". Am păcate pe suflet, am întinări pe chip, am pete pe Chipul pe care mi lai dăruit, cu care mai cinstit, sunt Chipul măririi Tale celei negrăite, dar nu reprezint mărirea Ta cea neexprimată si inexprimabilă. Deci, "Chipul măririi Tale celei negrăite sunt, măcar că port ranele păcatelor. Miluieste zidirea Ta, Stăpâne, si o curăteste cu îndurarea Ta si mostenirea cea doritã dăruiestei, făcândumă pe mine iarăsi cetătean raiului". Prin aceste cuvinte mărturisim că nu suntem ceea ce am fost destinati să fim si că, în fata viitorului stând, ar trebui să fim preocupati de revenirea la chipul cel dintâi, la Chipul măririi celei negrăite a lui Dumnezeu. Dar aceasta nu se poate realiza decât dacă ajungem să fim curati, dacă devenim curati. "Miluieste zidirea Ta, Stăpâne, si o curăteste cu îndurarea Ta si mostenirea cea doritã (de mine si de Tine) dăruiestemi, făcândumă pe mine iarăsi cetătean raiului". E o privire mai departe decât spre viitor, e o privire spre vesnicie.

Stimati ascultători, cu asa ceva putem porni la drum în fata viitorului. Cu constiinta că suntem creati de Dumnezeu si că din situatia în care ne găsim, preocuparea noastră ar trebui să fie îmbunătătirea sufletească realizată prin înlăturarea a ceea ce este negativ în viata noastră si prin realizarea a ceea ce poate fi pozitiv în fata viitorului si în vesnicie. Am zis că timpul nostru real, timpul în care actionăm, timpul în care ne informăm, timpul în care ne realizăm, este timpul prezent.

Niciodată si nici un om nu se poate detasa din prezent ca să trăiască în viitor sau să trăiască în trecut. Trecutul ni lam realizat prin prezentul de altădată, la prezent am ajuns prin prezentul de odinioară care pentru noi acum este trecutul nostru si, *în fiecare clipă din viata noastră, suntem rezumatul întregii noastre vieti*. Iar la bătrânete suntem ultima formă a rezumatului întregii noastre vieti.

Am spus că deosebirea dintre tânăr si omul în vârstă este că omul în vârstă sa realizat, sau a putut ajunge să se realizeze, sau este cum este, după o viată întreagă; pe când tânărul - având în spate doar copilăria, care, în general, este consideratã vârsta la care din punct de vedere moral ar trebui să rămânem în toate fazele existentei noastre, pentru că în Împărătia lui Dumnezeu intră cei

ce sunt ca si copiii: "De nu veti fi cum sunt copiii, nu veti intra în Împãrãtia lui Dumnezeu" (**Matei** XVIII, 3) - e preocupat realmente de viitor.

Copilul, în general, nu duce o viatã dirijatã, ci duce o viatã spontanã. În copilãrie, fiecare dintre noi iam reprezentat mai mult pe pãrintii nostri decât pe noi însine. La tinerete începe sã urmeze un fel de detasare de antecesorii nostri, de pãrintii nostri, de bunicii nostri. Începem sã ne conturãm ca existente, ca entitãti individuale, cu specific personal, la aceasta, bineînteles, ajutând si educatia pe care o primim si pe care o folosim, educatie dirijatã prin scoalã sau prin familie. Educatie formatoare sau deformatoare, datã de societatea din jurul nostru, cu ideile care circulã, cu manifestãrile care sunt, cu atitudinile pe care le au cei din jurul nostru si pe care de multe ori ni le imprimã si nouã. Asa încât omul, pânã la urmã, este un produs, un produs al înaintasilor sãi, un produs al propriei sale existente si un produs al societãtii în care trãieste.

Sã luãm numai un caz: limba, de pildã. Vorbim limba pe care au vorbito pãrintii nostri. Am învãtat de la ei sã vorbim. Iatã, deci, cã suntem un produs al societãtii din jurul nostru si nu cunoastem altceva decât ceea ce ni se comunicã, decât ceea ce ni se dã din punct de vedere al influentei pe care o are societatea prin limba pe care o vorbim.

Mai departe, suntem produsul biologic si psihic al celor care neau adus la existentã sau al celor prin care Dumnezeu nea adus la existentã ("Cela ce cu mâna Ta dintru nefiintã mai zidit"). Deci, Dumnezeu nea adus la existentã prin pãrintii nostri, pe care noi îi reprezentãm. Biologic, ca figurã, semãnãm cu pãrintii nostri, semãnãm cu unul din bunicii nostri, de obicei se si spune - seamãnã cu tatãsãu, seamãnã cu mamãsa - acesta este un punct de vedere fizic; dar si din punct de vedere sufletesc e acelasi lucru. Noi aducem din strãfundurile existentei (Dumnezeu stie de unde pânã unde se întind rãdãcinile existentei noaste), însumãm din înaintasii nostri ceva si devenim o fiintã cum alta na mai existat, o fiintã umanã care nu nea precedat, dar care, precedându-ne totusi, dintrun anumit punct de vedere sia pus pecetea pe existenta noastrã.

Din punct de vedere spiritual avem înclinãrile celor prin care am venit la fiintã. De obicei se crede si de fapt asa si este, cã începutul omului este conceperea lui; însã conceperea are niste antecedente. Cum anume? Noi nu începem de undeva, dintro situatie pe care na anticipato nimeni, ci, în existenta noastrã au venit cei dinaintea noastrã. Cineva mia spus mie odatã (o femeie care era cam guralivã si care sãrea mereu la hartã): "Pãrinte, sã stiti cã eu am inimã bunã - ca tata si gurã rea - ca mama!". Vedea în ea, fãrã sãi fi spus cineva, prezenta pãrintilor. Asa cum era alcãtuit fiecare dintre ei, cu mutatiile respective. Inimã bunã ca tata, un om blajin, linistit, si o gurã rea ca mama; si ea se prezenta în aceastã sintezã, adicã era foarte bunã, miloasã,

binevoitoare, se implica atunci când era cazul, dar se si certa...de toatã lumea stia cãi certãreatã. De unde ia venit asta? Din antecedentele existentei ei.

Existã un spectru vital, asa cum existã un spectru al luminii; asa cum ati învãtat la scoalã, stiti cã spectrul luminii se compune din anumite culori: rosu, portocaliu, albastru, galben, verde, indigo si violet... sunt culorile care formeazã lumina soarelui. Trecând printro prismã triunghiularã lumina soarelui vezi culorile curcubeului sau cum zic francezii *arc en ciel*, arc pe cer. Asa este si omul, are un spectru vital din care se compune existenta lui si cu existenta lui biopsihicã stã în fata viitorului.

Sã stiti cã foarte, foarte mult conteazã în existenta omului ereditatea lui. Si-apoi se fac niste mutatii. Eu, de exemplu, spun despre mine cã sunt o editie masculinã a mamei mele. Astai realitatea, adicã mama mea, dacã ar fi fost bãrbat, era cam cum sunt eu, si cu calitãti feminine, nu numai cu calitãti bãrbãtesti. Cu o sensibilitate eventual, cu o impresionabilitate, cu niste lucruri pe care eu le am de la mama, bãrbat fiind, iar de la tata am robustetea fizicã si mai ales faptul cã nu mã îmbolnãvesc, faptul cã sunt imun la boli, am o tãrie, am trecut prin viatã asa, cu multã crutare din partea influentelor acestora care pe multi îi doboarã. Cu asta stãm în fata viitorului. Si astai copilãria, de fapt. Si, mai ales în copilãrie, când omul nu este definitivat, când copilul este si bãrbat si femeie întrun fel, în întelesul cã are voce de femeie, în întelesul cã nu existã diferentierea aceasta care existã mai târziu, este un fel de prezentã conturatã a ambilor pãrinti.

Merge mai departe apoi, conturânduse altfel decât în copilãrie, în tinerete, si dupã aceea merge cu tineretea (tineretea, de fapt, e definitivarea fiintei umane), trece cu tineretea prin viata de om matur si ajunge la bãtrânete. Acum, când oricum tânãr nu mai este, chiar dacã ar vrea el sã fie tânãr, nu numai în întelesul cã nu mai are energia tânãrului, dar nu mai are nici vederile tânãrului, nu mai are nici entuziasmul tânãrului, nu mai are nici dorinta de a realiza ceva cum realizeazã un tânãr, nu mai are puterea de angajare, e mai calculat, nui spontan; un tânãr e mai spontan - de exemplu, se cãsãtoreste, de multe ori la întâmplare. Zice odatã cãtre mine un fost coleg de liceu: "Mã, sã stii cã parcam fost nebun când mam cãsãtorit!". Sia fãcuto sii fãcutã, pânã tine! Dar realitatea asta este.

Tineretea are ceva al ei, ceva ceti place, ceva ce te odihneste. Mie dintotdeauna miau plãcut tinerii, si la tinerete si la bãtrânete, simi plac si-acuma. Da, sã stiti, eu spun asa cu toatã inima! De ce? Pentru cã tânãrul e modelabil, bãtrânui tapãn, nu mai ai ce face cu el, a ajuns cea ajuns, este ce este si, Doamneajutã! Stai de vorbã cu el, cã tot aia tio spune si prima oarã si a zecea oarã! Pe când un tânãr zice: "Domnule, dacã o avea dreptate, ia sã vãd eu, mã mai gândesc eu". Îi spui: "Mãi frate, uite, nare nici un rost sã te duci la

discotecã, numai tentuneci acolo, te pãtezi cu tot felul de pãcate, te agiti si te exciti... Ce rost are sã te duci acolo si sã aduci în bisericã ceai vãzut acolo", pentru cã realitatea asta este, omul duce în el ce a acumulat. Asai omul produsul societãtii în care trãieste. Si mai ales dacãsi alege el niste lucruri negative si trãieste negativ.

Zice unul cãtre mine: "Pãrinte, dumneavoastrã ziceti sã mã duc la bisericã, dar dumneavoastrã nu vã puteti închipui ce duc eu în bisericã în mintea mea". Si eu am zis sã se ducã; cu alea cu tot sã se ducã în bisericã. De ce? Pentru cã prin bisericã e rezolvare. Fãrã bisericã nu existã rezolvare. Fãrã Domnul Hristos nu existã mântuirea, mântuirea nu neo realizãm noi, cã zicem: "no, lasã, cã mã silesc eu" sau "mã silesc eu mai târziu, sioi faceo". Mântuirea este un lucru pe care îl realizeazã omul împreunã cu Domnul Hristos; fãrã Domnul Hristos nu existã mântuirea! Asa cã e de foarte mare importantã ca omul sã se lase modelat. Omul la tinerete e în asa fel fãcut încât sã se lase modelat. Nu opune atâta rezistentã ca un om care e format pe niste idei, pe niste convingeri, pentru cã ideile îl structureazã pe om. Adicã nui numai asa, cã, lasã cã mia trecut o idee prin minte si lasã, cã vine alta - nu! Ci o idee care se statorniceste primeste în constiintã aprobare, se creeazã sentimente pentru ideea respectivã si se ajunge la niste structuri.

De multe ori nu avem dea face, când e vorba sã stãm în fata unui om, cu niste idei pe care le putem schimba noi cu alte idei. Câtã vreme omul sa format prin ele, sa structurat prin ele, a devenit ceva prin ele - nu mai poti sãl schimbi cu o idee. La tinerete, însã, lucrurile acestea nu se realizeazã foarte profund, pentru cã tineretea e de curând, adicã adolescenta si ce tine de tinerete este ceva ce nu datează de mult. A început odatã cu copilãria, sa conturat cum sa conturat, a mers înainte, cu încãrcãtura negativã, cu partea pozitivã, cu toate câte sunt în constiinta omului prin care sa structurat.

Tineretea omului începe cu un fel de tendintã de independentã, iar când începe sã se contureze cumva altfel, se fac niste schimbãri în existenta omului; numai cã schimbãrile acestea sunt de putin timp, nu sau statornicit în timp îndelungat ca în cazul bãtrânetii. De ce? Un om în vârstã nu mai poate fi schimbat si nu se mai poate schimba nici el însusi. De ce? Pentru cã el a devenit si devenirea aceasta sa fãcut timp îndelungat si omul a ajuns sã fie format asa si nu mai poti sã scoti din el unul nou.

Pãrintele Arsenie Boca, un pãrinte cu viatã deosebitã, cu înzestrare exceptionalã, cu culturã bine pusã la punct, le spunea oamenilor despre copil cã este *oglinda pãrintilor*. Eu am stiut de asta de multã vreme si, stiind lucrul acesta, mam raportat la pãrintii mei. Mam raportat la pãrintii mei asa cum iam cunoscut eu si miam dat seama cã în mine merg mai departe niste calitãti si niste defecte ale pãrintilor mei. Norocul meu de la Dumnezeu (unii zic cã norocui de la dracul, dar sã stiti cã nu e asa) a fost cã am stiut lucrurile acestea

si cã mam putut raporta si am stiut si metode de schimbare, de îmbunãtãtire sufleteascã, pe care, bineînteles, vi le voi prezenta si vouã, pentru cã e vorba cum ne pregãtim viitorul, cum stãm în fata viitorului.

Ideea principalã este aceasta: în fata viitorului si în fata vesniciei noi stãm cu ceea ce suntem noi ca naturã umanã, cu ceea ce avem noi în noi comun cu ceilalti oameni, pentru cã suntem oameni, si cu ceea ce avem noi în noi special ca persoana cutare. Cu asta stãm în fata viitorului, cu asta stãm în fata vietii, cu asta trãim, cu asta ne sfârsim viata pãmânteascã, cu asta intrãm în vesnicie.

Sã stiti cã eu mam convins cã pe om nul poti schimba din ceea ce este el ca înzestrare nativã. Poti sãl ajuti, poti sã intervii, dar e prea putin ceea ce se adaugã, ceea ce poti schimba intervenind fatã de ceea ce este fondul biologic si fondul psihic pe care îl are omul.

În fata viitorului stãm cu noi însine. Cu noi însine cum nea lãsat Dumnezeu si cu noi însine cum neam format noi. Pentru cã, în timp, omul adaugã câte ceva la ceea ce este el ca entitate biopsihicã lãsatã de Dumnezeu, pusã de Dumnezeu în om, pentru cã Dumnezeu când la creat pe fiecare dintre noi, la creat dintrun material creat tot de Dumnezeu si devenit ceea ce au fost pãrintii nostri; eventual cu talente, în orice caz si cu negative, si acestea le ducem fiecare dintre noi mai departe si pe acest fond se realizeazã apoi ceea ce acumulãm. Ceea ce acumulãm din ce ni se oferã în jurul nostru, de exemplu, din scoala pe care am fãcuto - am învãtat sã scriem, sã citim. Sunt oameni care nu ajung sãnvete sã scrie si sã citeascã; eu am avut pe bunicii din partea tatãlui meu, analfabeti. Nu stiau nici sãsi scrie numele, dar au avut o tinutã moralã care îmi impune mie si astãzi, dupã atâta vreme. E un cuvânt în **Pateric**: Avva Arsenie la întrebat pe un tãran ceva privitor la mântuire, la viata moralã. Cineva, fiind mirat de faptul cã el, cu carte latineascã si grecească, cu cultura pe care o avea, îl întreabã pe un tãran, Cuviosul Arsenie a rãspuns: "Da, carte elineascã si latineascã am, dar nam ajuns la alfabetul acestui tãran".

Sã stiti cã mie miau impus, de când am început sã pricep în lume, acei doi bãtrâni care se rugau seara, care stiau de Legea lui Dumnezeu, care stiau de o rânduialã, care stiau sã postească, care stiau sã se supunã disciplinei postului, desi nu stiau nimic despre rostul postului din punct de vedere moral, rostul postului din punct de vedere religios. Noi stim despre acestea si totusi de multe ori nu postim, pentru cã nu stim de o lege, nu stim de o supunere, nu stim de o disciplinã si în cazul acesta nam ajuns la *alfabetul analfabetului*, n-am ajuns la alfabetul acelui tãran.

Vedeti, stimati ascultãtori, niste gânduri pe care e bine sã le avem în vedere pentru viata noastrã si mai ales voi, ca tineri, pentru viata voastrã de tineri, sã le aveti ca jaloane pentru toatã existenta voastrã. Eu mas fi bucurat foarte mult

dacã la tinerete as fi avut pe cineva sãmi spunã ceea ce pot eu spune tinerilor si ceea ce, de fapt, spun eu tinerilor. Sunt niste experiente, niste idei pe care nu leam învãtat din cãrti sau, dacã leam învãtat din cãrti, leam trecut si prin experienta mea si am ajuns la niste concluzii la care altii nu au ajuns, sau la care altii nu ajung, sau la care nu se gândesc multi, pentru cã nu sunt orientati sã se gândeascã.

În fata viitorului stãm cu toate acumulãrile noastre, deci nu numai cu ceea ce suntem prin existenta noastrã conturatã de Dumnezeu din materialul pe care la folosit pentru existenta noastrã. E un fel de a zice "materialul lui Dumnezeu", pentru cã, gânditivã, începuturile omului sunt în niste celule care nu se vãd cu ochiul liber. De aceea se poate zice cã si omul e creat din nimic, cum a creat Dumnezeu lumea, desi nimicul acela nui chiar nimic, pentru cã e totusi un punct de plecare. Gânditivã cã în celula din care porneste omul, în celulele acelea din care porneste omul, douã - una femininã si una masculinã - din acele celule care sunt invizibile si care nu stiu cât le vãd cei care au instrumente de mãrire, e cuprins tot omul, cu tot ce are el. E o minune, e extraordinar sã te gândesti ce poate fi în lucrarea lui Dumnezeu un început uman care, de fapt, cuprinde si alte începuturi, din altii pornite!

Cu cât înaintează omul în viata duhovniceascã, cu atât îsi dã seama mai mult de mãretiile lui Dumnezeu. Nu ne gândim la mãretia lui Dumnezeu asa, în abstract; da, da, e mare Dumnezeu, a fãcut Dumnezeu lumea aceasta... Dar când te gândesti cum a fãcut Dumnezeu lumea aceasta, cât e lumea aceasta de complicatã! Gânditivã la un grãunte de polen, despre care înveti la scoalã cã are o structurã! Un grãunte de polen are o structurã! Ce înseamnã asta? Înseamnã cã lumea e complicatã, cã nui ca un fir de nisip; si chiar si un fir de nisip are o structurã a lui, din punct de vedere fizic. Sunt niste lucruri extraordinare, suntem înconjurati de taine! Dacã nu trãim cu gândurile acestea în fata viitorului, nu putem avea un viitor care sã ne dea mai multã luminã.

De obicei, oamenii când se pregãtesc pentru viitor, se pregãtesc profesional - sii bine! Cineva care face o facultate se pregãteste profesional. Poate sã aibã cunostinte pe care noi, ceilalti, nu le avem, suntem fãrã culturã din punctul acesta de vedere, suntem profani pur si simplu, nu stim! Nu stim si poate nici nu trebuie sã stim, cã dacã am sti, tot degeaba am sti, cã nu neam gândi la lucrurile acestea. Dar pregãtirea intelectualã în general e ceva mai mult decât pregãtirea profesionalã (mã gândesc la pregãtirea profesionalã în facultate, nu la o pregãtire din asta, în meserie, cã esti tâmplar sau esti fierar, ci mã gândesc la o pregãtire din asta, în care intrã gândirea). Dacã din punct de vedere profesional existã o pecete a profesiunii pusã pe existenta umanã, pe existenta sufletului, pânã la urmã, ceea ce este mai important si mai important este preocuparea de a fi *mai om!* De a ajunge la o frumusete, la frumusetea aceea pe care am pomenito la început, când am zis: "La Cel dupã asemãnare mã ridicã, cu frumusetea cea dintâi împodobindumã".

Stimati ascultãtori, având în vedere lucrurile acestea, putem sã ne gândim putin si la mijloacele prin care ne putem pregãti pentru viitor. Deci, pornim de la ceea ce suntem, de la capacitatea noastrã psihofizicã, pornim de la ceea ce a pus Dumnezeu în existenta noastrã. Purtãm în noi niste lucruri pe care nu le stim, dar pe care le putem descoperi. De ce? Pentru cã viata omului nu e numai în constient, e si în subconstient si e si în inconstient! Or, noi putem sã cunoastem lucrurile din noi numai dacã scormonim în noi, dacã facem o investigatie în noi însine. Se duceau oamenii din antichitate la Oracolul de la Delfi, ca sã le spunã acesta ce urmeazã în viata lor, cum va fi viitorul, dacã se vor întoarce din rãzboi si, mã rog, alte si alte lucruri de felul acesta. Si acolo se întâlneau cu o îndrumare scrisã: "Cunoastete pe tine însuti!".

Cum ajungem sã ne cunoastem pe noi însine? Poate cã altii ar vrea si ei sã scormoneascã cumva în existenta noastrã si sã cunoascã si lucruri pe care noi nam vrea sã fie cunoscute.

Când am venit eu pentru prima datã aici, la mânãstire, în 1942, am vorbit cu pãrintele Arsenie Boca. Pãrintele avea atunci 32 de ani. Avea terminatã Teologia, avea terminatã Facultatea de Bele-arte (fãcuse picturã si sculpturã) si avea cunostinte de medicinã (în special, cunostinte de geneticã) si cu astea a venit la mânãstire. Am vorbit cu pãrintele si mi sa pãrut ceva curios atunci si ceva de înteles dupã aceea. Anume, la spovedanie, pãrintele ma întrebat: "Tia venit vreodatã în gând sã omori un om?". Unui copil de 13 ani si jumãtate sãi pui o astfel de întrebare, bineînteles cã îl surprinde si te reprezintã pe tine, cel care pui întrebarea. Mi sa pãrut curios cã a întrebat, mia pãrut bine cã am putut rãspunde fãrã sã improvizez un rãspuns - cã nu mia venit niciodatã în gând sã omor un om!

De ce a pus pãrintele aceastã întrebare? Pentru cã voia sã treacã dincolo de mine, sã ajungã pânã la ai mei, la pãrintii mei, la bunicii mei eventual, sã stie din ce tâlhari am venit în lumea aceasta, pentru cã dacã as fi avut astfel de porniri si dacã as fi avut astfel de gânduri, fãrã îndoialã ar fi trebuit sã le aduc de undeva si leas fi adus de la pãrintii mei, de la bunicii mei. Eu nu pot zice ca Sfânta Tereza de Lisieux: "Sã stiti cã am avut pãrinti sfinti!". Pãrintii mei au fost ca toti oamenii. Stiau de Dumnezeu, stiau de bisericã, stiau de rugãciune cât stiau, nu fãceau rugãciuni multe, nu citeau; mama, sãraca, când punea mâna pe carte îi si venea somnul! Si chiar zicea: "Batãl somn, cã nu poci pune mâna pe carte; cum pui mâna pe carte, cum îmi vine somnul!" si bineînteles cã si pe carte de rugãciuni dacã punea mâna, îi venea somn. De ce? Pentru cã era ostenitã!

A venit pe aici o femeie din Moldova si mia spus câte acatiste citeste ea pe zi, si altele, si iam zis: "Sã stii cã acatistele pãrintilor mei au fost eu si fratii mei!". Cã neau crescut pe noi... Torcea mama. navea vreme de acatiste! Navea vreme sã stea în picioare sau în genunchi la acatist, cã trebuia sã stea jos si sã

toarcã. Asta în vremea de iarnã. Apoi în vremea de varã la sapã si la fân si la toate câte sunt în agriculturã. na avut ea vreme sã citeascã acatiste si paraclise. Si sa petrecut asa. Si eu cred cã Dumnezeu ia primit ostenelile si gândurile, ca avut gândul la Dumnezeu, atât cât se stia pe vremea aceea, cã nici nu se stia, eu abia la Teologie am aflat ce rugãciuni sunt pe care trebuie sã le citeascã omul, sapte laude sau nustiuce. Asa a fost viata si asa este viata. Nu pot zice cã nu sa pregãtit pentru viitor. Sa pregãtit pentru viitorul pe care la avut si, la sfârsitul vietii, a murit cu cinste, cu sfârsit crestinesc si Dumnezeu so odihneascã!

Acum, cum putem noi sã ne cunoastem pe noi însine? Putem face niste teste ca sã stim cum suntem? Putem, dar nu le întelegem sau le întelege numai cel care ni le face. Nu asa! Dacã vrem sã stim cine suntem trebuie sã stim ce facem. Trebuie sã stim ce gândim. Trebuie sã stim ceam fãcut. Trebuie sã stim de ce suntem capabili. Si lucrurile acestea le putem sti si poate cã de multe ori nu le putem sti, le mai uitãm, le mai trecem cu vederea, nu au în constiinta noastrã ponderea pe care ar aveao în alte constiinte si în fata viitorului în cazul acesta. trebuie sã stãm cu altceva, si anume: *cu strãfundurile sufletului nostru*.

Dar cum ajungem acolo? Când am venit eu aici la mânãstire, voiam sã mã fac cãlugãr. Era în 1942, iar eu cãlugãr mam fãcut în 1953, deci dupã 11 ani! Acum, dacã vin unii la mânãstire, le spun sã mai stea un an de zile sã se cerceteze, cã eu am stat 11. La nici unul nu iam spus sã stea 11 ani! Da' la mine asa a fost cazul siI multumesc lui Dumnezeu ca fost asa! Si pãrintele Arsenie Boca, stiind cã eu vreau sã mã fac cãlugãr, pentru cã era un om de sintezã, de intuitie, de investigatie si pentru cãsi dãdea seama ce este esential în orice chestiune, din cãlugãrie mia pus la îndemânã lucrul esential, lucrul pe carel poate face si cel care nui cãlugãr. Un lucru cu care sunt datori cãlugãrii si cu cares sfãtuiti necãlugãrii. Era vorba, zicea pãrintele, de "rugãciunea cu care se mântuiesc cãlugãrii".

Ce este rugãciunea cu care se mântuiesc cãlugãrii? Este rugãciunea pe care unii o numesc Rugãciunea lui Iisus, altii Rugãciunea mintii, altii Rugãciunea inimii, altii Rugãciunea de toatã vremea. E vorba de rugãciunea "Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiestemã pe mine, pãcãtosul". Când se face cineva cãlugãr, primeste un obiect care poartã numele de mãtãnii. Si când i se dau candidatului la cãlugãrie mãtãniile, se spune (în cadrul slujbei solemne de cãlugãrie): "Fratele nostru - i se spune numele - primeste sabia Duhului, care este Cuvântul lui Dumnezeu, spre rugãciunea din tot ceasul cãtre Hristos". Si apoi, vorbind cu candidatul la cãlugãrie, i se spune: "Cã esti dator în toatã vremea a avea în minte, în inimã, în cuget si în gura ta numele Domnului Iisus, si a zice «Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiestemã pe mine, pãcãtosul»". Astai rugãciunea cu care se mântuiesc cãlugãrii.

Pãrintele Arsenie mia zis: "Uite, sã zici «Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiestemã pe mine, pãcãtosul», so zici cu gândul, so zici lipitã de respiratie; între respiratii zici «Doamne», trãgând aer în piept, odatã cu aceasta zici «Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu» si dând aerul afarã, odatã cu aceasta zici «miluiestemã pe mine, pãcãtosul»". Siatât!

Cu gândul acesta am plecat de la Sâmbãta si mam dus si miam vãzut de treabã. Am fãcut scoala mai departe, am fãcut liceul, am fãcut Teologia. Pãrintele nu mia spus: "Fii atent, sã nu cumva sã faci asa, de capul tãu, mãi, sã nu cumva sã nu întrebi pe cei competenti, fii atent, cautã, gãseste un duhovnic bun.". Nu mia spus nimic! Si eu am constiinta acum, dupã 45 de ani de viatã mânãstireascã si dupã 56 de ani, aproape, de când mam întâlnit cu pãrintele Arsenie, în '42, am constiinta cã nas fi putut întâlni pe nimeni care sã mã îndrume, cã nu era de circulatie rugãciunea (o stiau cãlugãrii si poate cei care fãceau Teologia), deci nu am avut pe cine sã întreb. Dar pãrintele nu mia spus nici asta: mãcar dupã un an de zile sã te întâlnesti cu mine sãti spun ce mai ai de fãcut. Nu mam mai întâlnit cu pãrintele Arsenie din '42 pânã în '65; 23 de ani nu mam mai întâlnit cu pãrintele. De altfel, pãrintele zicea cã de douã ori trebuia sã se întâlneascã omul cu el: o datã când îi spune si a doua oarã la moarte, sãi spunã dacã a fãcut ce ia spus. Foarte corect! Ce rost are sã meargã cum merg unii cã sãi spunã unul, cã sãi spunã altul, cã un cuvânt de folos, cã nu stiu ce. siapoi adunã la cuvinte de folos si nu împlineste nimic!

Deci, pãrintele mia spus ce am de fãcut, eu am plecat, miam vãzut de treabã, miam vãzut de scoalã si eu, sã stiti, de câte ori am posibilitatea le spun oamenilor, mai ales celor care au preocupãri intelectuale: "Facetivã datoria, nu vã gânditi cã trebuie sã faceti altceva decât datoria". Întâi e datoria si înteleg prin datorie - datoria profesionalã, la care te angajeazã situatia ta. Esti student - apoi fii student! Uite, sunteti de la ASCOR. Sã stiti cã eu doresc ca tinerii de la ASCOR sã fie cei mai buni studenti! Multi îsi pierd vremea pe la ASCOR prin sedinte, prin întâlniri. E pierdere de vreme, nui voie! Întâi trebuie sã fii un student bun, cel mai bun dintre studenti sau, în orice caz, printre cei mai buni, siapoi poti sã reprezinti studentia în ASCOR. Dacã nu esti student cum trebuie, nai cum sã reprezinti nici crestinismul, nici ortodoxia!

Când eram elev de liceu în Timisoara, ziceam rugãciunea când îmi aduceam aminte - nam avut niciodatã un program anume de rugãciune în sensul acesta cã, "no, acum zic «Doamne Iisuse.» timp de cinci ceasuri". Niciodatã nu mam gândit cã "uite, zic un sfert de orã, o jumãtate de orã". Dar miam fãcut, totusi, un fel de program, în sensul cã pe drumul de la internatul unde locuiam si pânã la scoalã - o jumãtate de orã tinea drumul - ziceam întruna "Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiestemã pe mine, pãcãtosul" cum manvãtat pãrintele Arsenie. Dar mai ziceam asa si spontan, când mã trezeam noaptea din somn sau când mergeam undeva departe, când asteptam... Nam numãrat niciodatã, sã fie o sutã, sã fie trei mii, sã fie 12 mii, ca pelerinul rus,

nici nu mia dat cineva în cap treburi din astea (bine a fãcut cã nu mia dat, cã nici eu nu le bag în cap la altii asa ceva).

Când mam dus la Teologie, au început sãmi spunã colegii, când am vorbit despre asta: "Mãi frate, poate fi cu primejdie treaba asta, pãi trebuie sã te îndrume cineva, trebuie sã cunosti, trebuie sã citesti.". Eu am rãmas asa, uimit: cum poate sã fie cu primejdie o rugãciune?. Bineînteles cã poate sã fie cu primejdie când aduce dereglãri, si dereglãri poate sã facã omul, dar mie nu mia venit niciodatã în cap sã exagerez. Totdeauna mia venit în cap sã fac lucrurile cum se fac.

Dacã respiratia e cum e respiratia, apoi nam fãcut altfel de respiratie decât cum a lãsato Dumnezeu. Nam umblat niciodatã dupã încordãri. Lucrurile sã meargã natural. Dacã respiratia a lãsato Dumnezeu sã meargã natural, asa sã o ai si tu! Deci, *nu trebuie sã faci din respiratie un mijloc de apropiere de Dumnezeu. Dumnezeu nu se descoperã unei tehnici. Dumnezeu se descoperã inimii curate*: "Fericiti cei curati cu inima, cã aceia vor vedea pe Dumnezeu" (**Matei** V, 8). Ce mult uitãm noi lucrul acesta! Vrem sãL gãsim pe Dumnezeu în cãrti, vrem sãl gãsim pe Dumnezeu la oameni duhovnicesti, vrem sãL gãsim pe Dumnezeu undeva si, când colo, uitãm cã Dumnezeu ni sar descoperi în inima curatã!

Iatã, stimati ascultãtori, niste lucruri pe care e bine sã le avem în vedere. Sã stiti cã eu totdeauna am fost pentru echilibru, pentru o viatã asa cum se desfãsoarã viata în naturã, fãrã zgomot, chiar dacã existã si un zgomot pe care nul auzim, dar noi nu stim de zgomotul acela decât în împrejurãri unice. De pildã, se spune undeva cã Sfânta Ecaterina de Sienna odatã, întro vedenie, sia pus urechea la picioarele Domnului Hristos, unde au fost rãnile de la cuie, si a întrebato Domnul Hristos ce aude. Si ea a zis: "Aud o cãldare, o cãldare care fierbe" si a tras Sfânta Ecaterina concluzia cã ar fi iubirea care pulseazã înãuntru. Zicã cineva ce va vrea sã zicã, în realitate, circulatia sanguinã se desfãsoarã cu un fel de zgomot. Eu am auzit în douã cazuri, la oameni care fac dializã, un zgomot, ca si cum ar curge un râu. Acum, viata e fãrã zgomot, pentru cã noi nu auzim aceste lucruri decât în cazuri speciale. Deci cum nui viata cu zgomot, asa nu trebuie sã fie nici rugãciunea cu zgomot, ci trebuie sã fie naturalã, asa cum e si respiratia, naturalã. Deci fãrã crispãri si fãrã altceva de felul acesta...

Dacã duci lucrul asa si trãiesti asa, trebuie sã te miluiascã Dumnezeu. Se zice cã unii au ajuns nebuni, cã nu sau orientat, nu sau lãsat ajutati. Sã stiti cã ãia care au ajuns nebuni, ajungeau nebuni si fãrã asta! Dacã e pornealã din asta, o structurã care favorizeazã nebunia, nebun ajungi! Nam putea zice cãi în planul lui Dumnezeu lucrul acesta, noi nu stim, dar realitãtile astea sunt. Noi cunoastem realitãtile cum sunt în jurul nostru, cum se desfãsoarã în lumea în care trãim.

Rezultatul de cãpetenie pe care îl urmãrim prin rugãciunea isihastã e isihia. Ce e isihia? Isihia este linistea sufletului. Sã ajungem la liniste. La linistire. Sã nu fii asuprit de patimi, sã nu fii chinuit de dorinte rele neîmplinite, sã fii limpezit în toate. Or, pânã sã ajungi la limpezire, întâi tentâlnesti cu mizeria din sufletul tãu. Nu se poate sã te ocupi de tine însuti si sã scormonesti cu rugãciunea în constiinta ta fãrã sã ajungi sã tentâlnesti cu mizeria din tine! Acestai primul lucru, de aceea unii se si sperie, si sã stiti cã si eu mam speriat. Dacã era pãrintele Arsenie de fatã îl întrebam: "Pãrinte, ce se întâmplã, cã zic rugãciunea si, când colo, se rãscolesc relele". Ar fi zis pãrintele: "Se rãscoleste ce ai acolo, în tine, alea se scot la ivealã". Si asta e realitatea!

Când eram copil, eram foarte rãu. Si aveam un vecin care zicea: "nãnasã (îi zicea nãnasã mamii, dar nui era mama nãnasã), ãsta nu e botezat bine. Ãsta sãl duci la popa sãi mai citeascã ceva, cã la ãsta nu i lea zis toate!". Nu ma mai dus la nici un pãrinte sã mi le citeascã toate, miam mai citit eu ceam mai putut!

Lucrurile astea sau rãscolit întâi. Si asta se întâmplã cu orice credincios care se ocupã de el însusi. Esentialul este sã te ocupi de tine însuti, sã scormonesti în tine, sãti vezi negativele ca sã le poti limpezi, sã înlãturi gândurile cele rele cu gânduri bune sau mãcar cu gândul acesta "Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiestemã pe mine, pãcãtosul" spus cu statornicie. Sã stiti cã gresesc aceia caresi propun ca totdeauna, neapãrat totdeauna, sã aibã rugãciunea aceasta. Pentru cã sunt multe lucruri pe care le faci cu mintea si nu poti sã faci douã lucruri bine deodatã.

Sau scris foarte multe lucruri despre rugãciunea aceasta, nici nu trebuie sã le stii. Eu, sã stiti, nam citit nici **Zbornicul**, nici alte cãrti ca sã mã orientez, am fãcut cea mia spus pãrintele si am mers înainte cu asta; si timp de 11 ani, cât am întrebat eu oameni socotiti cã stiu de rugãciunea asta, miau spus ce scrie în cãrti. Ce scrie în cãrti pot sã citesc si eu! Pe mine mã interesează lucruri din experientã. Din experienta mea eu vã pot spune atât: am zis cât am zis si rugãciunea aceasta pe mine ma ajutat în întelesul cã mam întâlnit cu mine însumi, cã mam întâlnit cu mizeria din mine, cã am cãutat sã rezolv aceastã mizerie, so înlãtur, cã mia trebuit vreme îndelungatã.

Au fost si alternante, si anume, alternante cu bucurie. De multe ori când mã duceam la scoalã spunând aceastã rugãciune, parcã mã ridica cineva pe sus, asa eram de bucuros, de plin de bucurie! Bineînteles cã nu ma ridicat nimeni, si nu zicea nimeni cã "uite, acum trece unu care nu le are pe toate", ci eram ca toti oamenii.

Eu, sã stiti, recomand rugãciunea aceasta din toate puterile mele si, deas avea mai multe puteri, mai mult as recomandao, pentru efectele acestea de îmbunãtãtire, de limpezire sufleteascã. Pentru cã pânã la urmã, ultimul

rezultat, ultimul scop al rugãciunii, dacã se numeste rugãciunea isihastã, este acesta: sã ajungi la isihie, sã ajungi la liniste. Ai ajuns la liniste, nu mai trebuie sã te mai gândesti la altceva, pentru cã lucrurile merg de la sine.

Zic unii cã trebuie sã bagi mintea în inimã. Ca si când mintea na puso Dumnezeu unde trebuie, trebuie so iei tu din cap si so bagi în inimã! Nu e asa. Ce vrea sã spunã asta: "sã bagi mintea în inimã"? Vrea sã spunã cã trebuie *sã unesti gândurile cu simtãmintele*, rugãciunea sã fie o rugãciune deplinã. Important este sã spui rugãciunea, cã mintea se aseazã ea la locul ei. Noi o simtim uneori în cap, uneori în piept, uneori si în cap si în piept. Nu asta este important, important este sã simti prezenta lui Dumnezeu în tine, sã simti cã înviazã Dumnezeu si se risipesc vrãsmasii Lui, sã simti cã a venit la tine Lumina Mântuitorului, nu în înteles de luminã fizicã, ci de o luminare, de o constiintã luminatã, de o limpezire sufleteascã si astai tot, pânã la urmã. Astai isihia, ãstai viitorul, pentru cã viitorul nu începe peste ani si ani, viitorul începe în fiecare clipã!. Numai cã viitorul noi nul trãim ca viitor si no sãl trãim niciodatã ca viitor, ci totdeauna o sãl trãim ca prezent.

Si acum as vrea sã mai adaug douã lucruri. Din **Evanghelia de la Matei** - gândurile despre Judecata de Apoi, unde se spune cã va despãrti Fiul Omului pe cei buni de cei rãi, cum desparte pãstorul oile de capre, si le va zice celor dea dreapta: "Veniti, binecuvântatii Tatãlui Meu, cã flãmând am fost si Miati dat sã mãnânc, însetat am fost si Miati dat sã beau, gol am fost si Mati adãpat, strãin am fost si Mati primit, bolnav am fost si Mati cercetat, în temnitã am fost si ati venit la Mine" (**Matei** XXV, 34-36). Stiti cuvintele acestea si rãspunsul oamenilor care au aflat cã ei au fãcut asa ceva fãrã sã stie si Domnul Hristos lea spus cã "Oricât ati fãcut unuia dintre acestia mai mici ai Mei, Mie Miati fãcut" (**Matei** XXV, 40). Si apoi, cãtre cei dea stânga, cãtre cei necredinciosi, care nau fãcut astfel de lucruri, le spune Domnul Hristos: "Ducetivã de la Mine, blestematilor, în focul cel vesnic, cã flãmând am fost si nu Miati dat sã mãnânc" si celelalte (**Matei** XXV, 41-42). Si ei vor întreba: "Doamne, când ai fost asa cum zici, si nu Tiam slujit Tie?", iar Domnul Hristos le zice: "Oricât nati fãcut unele din acestea acestora mai mici ai Mei, Mie nu Miati fãcut!". Ce vreau sã spun cu asta? Cã, dacã în viitor vom fi întrebati despre astfel de lucruri, trebuie sã ne implicãm spre binele oamenilor din jurul nostru, ca sã ne lucrãm viitorul fericit. Si vesnicia fericitã, bineînteles! Asta este una.

În al doilea rând, as vrea sã vã atrag atentia asupra unei rugãciuni de la Cununie. De ce de la Cununie? Pentru cã, în general, Cununia se face pentru tineri. Se mai face câte o Cununie si pentru câte un bãtrân, dar nui firesc. Doar nui normal sã mai zicem "ca sã se veseleascã ei la vederea fiilor si a fiicelor lor" si ei sunt de 70 de ani! Nu mai merge! Oamenii fac ei niste lucruri, trãiesc o viatã întreagã necununati, siapoi sau socotit cã leau spus preotii cã trebuie sã se cunune, siapoi se duc sã audã: "Dãle lor bucuria nasterii de prunci buni" si

asa mai departe! Nu mai merge, nu se mai potriveste! Asta este pentru tinerii care au capacitatea de a se angaja în maternitate, în paternitate.

La Cununie este ceva în legãturã cu viitorul; toatã Cununia, de fapt, este cu deschidere spre viitor, dar în cuprinsul ei este o rugãciune care spune: "Binevoieste (se vorbeste cu Domnul Hristos despre cei doi care se cãsãtoresc) sãsi trãiascã viata lor fãrã prihanã si sã ajungã bãtrâneti fericite cu inimã curatã, împlinind poruncile Tale!".

Fratilor, eu vã spun, cu cât sunt mai bãtrân, cu atâta mã bucur mai tare de lucrurile acestea! De ce? Simt mai mult valoarea lor, mam sensibilizat pentru ele. Deci: "Binevoieste sãsi trãiascã viata lor fãrã prihanã". Ce înseamnã "fãrã prihanã"? - fãrã patã - în chip ireprosabil, sã ducã o viatã de care sã nu le fie rusine nici înaintea oamenilor, nici înaintea lui Dumnezeu, deci fãrã prihanã. Si "sã ajungã bãtrâneti fericite". Cine ajunge bãtrâneti fericite? - cine are *tinereti cinstite*, cine stã sub oblãduirea lui Dumnezeu, cine trãieste întro viatã paralelã cu viata lui Dumnezeu sau întro viatã în care intrã viata lui Dumnezeu. Deci, sã "ajungã bãtrâneti fericite" si spune cum: "Cu inimã curatã, împlinind poruncile Tale".

Fãrã împlinirea poruncilor lui Dumnezeu sã stiti cã nimeni nu se pregãteste real si în chip fericit pentru un viitor bun. Cine tine seama de Dumnezeu, cine stie Legea lui Dumnezeu, cine stie poruncile lui Dumnezeu, cine se angajeazã la poruncile lui Dumnezeu, cine desfiinteazã în el toate negativele câte le stie si câte le aflã, acela, cu ajutorul lui Dumnezeu, ajunge la isihie, la limpezime, la limpezimea din lumea aceasta. Si cu limpezimea aceasta, pe care a realizato în prezent, respectiv în trecut pentru prezentul de fatã si în prezent pentru prezentul de mâine, care astãzi e viitor si mâine va fi prezent, cine se angajeazã în felul acesta, acela trãieste în prezentul de fatã viitorul de ieri si de alaltãieri, si îsi pregãteste tot mai mult linistea si bucuria în viitor.

Sunt niste sugestii; poate cã voi stiti mai multe sau vã vin în minte alte gânduri în legãturã cu aceasta. Dumnezeu sã vã ajute sã înmultiti gândurile bune si sã aveti folos si din ce vam spus eu si din ce veti mai descoperi voi si veti împlini în viata voastrã.

Sã stiti cã sunt foarte bucuros sãmi desfãsor gândurile cu prilejul întâlnirii cu voi, cã dacã nu erati voi, nu mã asezam eu undeva în picioare sã zic o cuvântare din asta! Dar asa, a fost un prilej prin care am scormonit în strãfundurile existentei mele, în strãfundurile agoniselilor mele, în strãfundurile cunostintelor mele, în strãfundurile atitudinilor mele si am tras niste concluzii si pentru mine si pentru voi.

Se spune cã cel dintâi beneficiar al faptului de a unge pe altii cu miresme este chiar cel carei unge. Deci eu vam oferit aceste gânduri si, chiar dacã voi le

uitati, miemi rãmân. De cemi rãmân? (Sã nu fac ca ãla care nu se mai putea opri!). Stiti de ce? Nu pentru cã le uitati voi, ci pentru cã ele intrã în componenta mea! Nu existã nimic din ce facem, nimic din ce spunem, nimic din ce gândim, ca sã nu se scrie în constiinta noastrã. Si constiinta noastrã, fiinta noastrã, este cartea vietii noastre.

Se spune cã se scrie în cartea vesniciei, se scrie în cartea vietii ceea ce am fãcut noi. Fiecare dintre noi suntem si cartea vietii noastre, pe care o putem citi noi însine, dacã luãm aminte la noi însine, si, cu ajutorul lui Dumnezeu lucrurile se înscriu în noi. Si dacã în noi se înscriu numai lucruri bune - si de asta trebuie sã avem grijã - atunci cartea vietii noastre va fi plãcutã si pentru noi, si pentru altii, si pentru Dumnezeu. Iar dacã bãgãm în sufletul nostru lucruri necuviincioase, nefiresti, neconforme cu voia lui Dumnezeu, atunci sigur vom avea plata pãcatelor noastre!

Unii se uitã la televizor si vãd spurcãciuni si apoi, când se roagã, în loc sã se gândeascã la Dumnezeu, se gândesc la spurcãciunile pe care si leau bãgat în suflet. De aceea sã stiti cã sunt foarte mult pornit împotriva celor care se uitã la televizor la lucruri necuviincioase. De ce? Pentru cã îsi bagã în suflet gunoaie; astea se înscriu în cartea vietii lor si le duc mai departe; filmul sa terminat, dar gândurile în legãturã cu imaginile necuviincioase nu se terminã, ci atunci ar mai putea face ãla care le poartã în suflet un film asemãnãtor.

Vã doresc în continuare folos din postul care urmeazã si dupã aceea sã ajungem cu totii la bucuria Sfintei Învieri.

DESPRE TINERETE

- Dialog cu tineri din Arad -

Mãnãstirea Brîncoveanu
2 aprilie 1995

- Stim cã în incursiunile dumneavoastrã prin tarã ati luat contacte deseori cu tineretul. Am dori, în câteva cuvinte, sã caracterizati tineretul român al zilelor noastre.

- Dragã, mie foarte greu sã caracterizez tineretul, pentru cã eu, de fapt, nui cunosc foarte bine pe tineri; îi stiu pe cei care mã cheamã, îi stiu pe cei cu care

vin în legãturã, dar nu as putea sã caracterizez tineretul zilelor noastre. Ceea ce îl deosebeste, poate, de tineretul dinainte este cã are mai multe preocupãri pentru viata spiritualã, este mai deschis pentru niste lucruri pe care în trecut cei mai multi tineri le neglijau, dacã nu chiar le negau. Dar asta nas putea sã spun cã este caracteristica tineretului din zilele noastre; nu stim cum sar fi prezentat tinerii dinainte dacã ar fi avut conditiile pe care le au tinerii din zilele noastre.

- Care ar trebui sã fie relatiile dintre un tânãr si o tânãrã în perioada adolescentei?

- Între un tânãr si o tânãrã se pot realiza mai multe feluri de relatii: relatii de colegialitate, relatii de prietenie, relatii de membrii ai unei societãti, relatii obisnuite între tineri, mã rog, poate si alte relatii. Important este ca tinerii, mai ales când sunt în pregãtire pentru viatã, ca prieteni, sã se mentinã în marginile prieteniei, adicã sã nu cuprindã prietenia lor apropieri care nu sunt admise între prieteni; Biserica considerã prietenia ca bunã, numai în mãsura în care nu are implicatii de cãsãtorie si dacã se face în vederea cãsãtoriei. Nu se poate zice cã nu existã si posibilitatea de a fi apropiati ca prieteni cu iubire si respect reciproc, chiar dacã nu au neapãrat în vedere cãsãtoria, dar, în orice caz, sã nu aibã implicatiile cãsãtoriei.

- Cum priviti sãrutul între doi adolescenti?

- Sãrutul între doi adolescenti e o manifestare, o revãrsare de suflet, poate fi o revãrsare de suflet si se poate realiza pãtimas si nepãtimas. În cazul când e nepãtimas - e admis; totusi e bine sã se gãseascã altã modalitate de apropiere, pentru cã, de multe ori, manifestãrile acestea au si implicatii care nu tin de prietenie; în componenta sãrutului pot intra - si intrã adeseori - implicatii sexuale.

- Stim cã anul acesta a fost declarat "anul international al tolerantei". Nu considerati cã aceastã propovãduire a unei tolerante lipsite de principiul iubirii crestine e periculoasã, deoarece indiferenta si pasivitatea sunt si ele tolerante, dar sunt nocive.

- Dragã, depinde ce tolerezi! Dacã tolerezi rãul nui bine! De exemplu, Psalmul 100 vorbeste despre niste mãsuri radicale; adicã zice cã "pe cel rãu nu voiesc sãl cunosc. Pe cel ce cleveteste în ascuns pe vecinul sãu, pe acela îl voi pierde. Pe cel ce are ochi mândru si inimã semeatã, pe acela nul voi suferi. În dimineti

am ucis pe toti pãcãtosii pãmântului, ca sã stârpesc din cetatea Domnului pe toti cei ce fac fãrãdelegi". Rãul nu trebuie tolerat! Trebuie sã avem întelegere fatã de neputinta omeneascã, însã rãul trebuie smuls din rãdãcinã. Când e vorba de tolerantã, poti sã tolerezi niste neputinte, sã îngãdui niste situatii care nu pot fi schimbate, dar cât priveste rãul în sine, trebuie smuls din rãdãcinã, nu trebuie tolerat!

- Este crestinismul în adâncul lui, egocentric?

- Nu e egocentric, e hristocentric! Mântuirea vine prin Hristos, mântuirea înseamnã eliberare de pãcate, de patimi, de tot ce este negativ în sufletul omului. Mântuirea înseamnã realizarea unor stãri pozitive care fac cu putintã înlãturarea si schimbarea tuturor relelor spre bine; e vorba de virtuti care sunt potrivnice patimilor; bineînteles cã nu poate fi vorba de un egocentrism, câtã vreme apartenenta noastrã este la Domnul Hristos, numai cã nu se poate nega nici persoana, pentru cã persoana se mântuieste. Noi, fiecare, ca om ne mântuim, si atunci nu putem face abstractie de noi însine. Domnul Hristos a avut în vedere întotdeauna pe om în ceea ce este el. De pildã, iubirea fatã de aproapele a legato de iubirea fatã de tine însuti: "Iubeste pe aproapele tãu ca pe tine însuti", e porunca datã de Domnul Hristos si Sfântul Apostol Pavel spune clar, si are dreptate: "Nimeni nu sia urât vreodatã trupul sãu" (**Efeseni** V, 29) si zice cã "Sotul sãsi iubeascã sotia cum se iubeste pe sine însusi" (**Efeseni** V, 28), sã se îngrijeascã de ea cum se îngrijeste de sine însusi. Nimeni nu sia urât vreodatã trupul sãu, cil încãlzeste sil hrãneste; asa trebuie sã iubim si pe cei din jurul nostru.

E, de fapt, cred eu, o mare gresealã sã socotesti cã nu trebuie sã ai în vedere urmãrirea binelui personal; important este sã urmãresti binele personal, fãrã sã stingheresti pe cineva din apropierea ta, adicã sã nu cauti mai mult binele tãu decât binele altuia, dar, în orice caz, sã urmezi si binele tãu. Vasile Militaru are o zicere, o vorbã cu tâlc, care are urmãtorul cuprins: "Barba fratelui vreodatã, de saprinde, sãri si-l scapã,/ Însã mai întâi de toate, barba ta so uzi cu apã" - adicã nu poti sã faci abstractie de tine însuti, chiar dacã se pune si problema, în anumite împrejurãri, a lepãdãrii de sine ca sã poti împlini binele pentru altul sau ca sã poti împlini porunca lui Dumnezeu.

- "Ignoranta este un mare dusman al mintii" - din cartea ***Rãzboiul nevãzut*** **a Sfântului Nicodim Aghioritul. De ce si cum se manifestã ea în viata crestinului?**

- Ignoranta în sensul cã dacã nu cunosti - nu împlinesti. Domnul Hristos a venit si a propovãduit. De ce a propovãduit? Ca sã se stie ce avem de fãcut

Ignoranta e condamnabilã în mãsura în care poti sã cunosti si nu cunosti, pentru cã, necunoscând, nu împlinesti. Sfântul Apostol Pavel spune cã trebuie sã învãtãm cã Domnul Hristos nea trimis la propovãduire si cã numai prin propovãduire poate cineva sã cunoascã adevãrul **Evangheliei**. De aceea zice el despre sine, ca trimis al Mântuitorului la propovãduire: "Vai mie de nu voi propovãdui, de nu voi binevesti" (**Epistola Ia cãtre Corinteni,** Capitolul al IX-lea).

Sfântul Marcu Ascetul spune cã înaintea tuturor pãcatelor merg trei uriasi: nestiinta, uitarea si nepãsarea, asa încât ignoranta este vinovatã atunci când nu vrei sã cunosti, când nu cauti sã cunosti ceea ce ai putea sã cunosti.

*- La Capitolul al XV-lea, versetul 13 din **Evanghelia lui Ioan**, Mântuitorul zice: "Dragoste mai mare ca aceasta nimeni nu are ca sufletul lui sã si-l punã pentru prietenii sãi". Cãlugãrii, mai mult ca oricine, acced spre înãltare spiritualã, adicã spre cât mai multã dragoste. În acest context, cum se situeazã monahul fatã de porunca iubirii aproapelui? Nu în sens social, adicã dacã monahul are datoria sãsi iubeascã fratii de mãnãstire?*

- Are datoria, cum sã nu! Un cãlugãr trebuie sã aibã virtutile pe care le au toti credinciosii, poate mai mult decât ceilalti, dacã se poate, însã cãlugãrul, fiind un om singuratic si neavând raporturi destul de precise si destul de reale în viata socialã, nu totdeauna poate avea virtuti sociale. E lipsit de virtuti sociale. Ceilalti, din societate, care au familie, sunt mai proprii pentru virtutile sociale.

- Alesii lui Dumnezeu sunt alesi de Dumnezeu dinainte de nastere?

- Asta nu stim! Sfântul Apostol Pavel, de exemplu, spune despre sine cã a fost ales dinainte de nastere, a fost ales din pântecele maicii lui (**Galateni** I, 15). Sfântul Prooroc Ieremia spune la fel, dar nu stim dacã fiecare ar putea sau ar trebui sã spunã la fel. Sunt si niste taine ale vietii, noi nu avem pretentia cã tot ce gândim cã ar trebui sã stim, stim de fapt si putem sti de fapt. Pot fi diferite opinii în aceeasi chestiune. Important este ca eu personal sã stiu cã sunt ales de Dumnezeu sau cã Lam ales pe Dumnezeu. Adicã eu trebuie sã am o încredintare în privinta asta, dar nu trebuie neapãrat sã spun cã am fost ales din vesnicie, cam fost ales dinainte dea mã naste, cam fost ales din pântecele maicii mele. Acestea sunt deja lucruri, cred eu, spuse cu afirmare prea exageratã. Important este sã stiu cã asta mie calea si pe asta merg, cã Dumnezeu asa mã vrea, cã si eu asa vreau. Nu trebuie neapãrat sã mã gândesc cã asa trebuia sã fie.

*- Sfântul Apostol Pavel, la Capitolul al VII-lea, în **Epistola I cãtre Corinteni**, pledeazã pentru monahism, sustinând superioritatea acestuia în fata cãsãtoriei. De aici, desãvârsirea sau sfintenia se poate atinge prin cãsãtorie?*

- Se poate, se poate si prin cãsãtorie foarte bine. Au fost atâtia sfinti, mai ales martiri, care au avut viatã de familie si au fost în rândul sfintilor si proprii pentru sfintenie. Sfântul Apostol Pavel are în vedere un fel de libertate mai mare, un fel de actiune sau un fel de desprindere de viata aceasta, însã nu se poate zice cã unul care are familie, are copii si îi creste în fricã de Dumnezeu si îi formeazã pentru o societate binecuvântatã de Dumnezeu, nu are parte de bine si de sfintenie.

- Care va fi starea de dupã moarte a doi soti care sau iubit foarte mult si care amândoi sau mântuit?

- Noi nu credem cã în viata de dincolo relatiile sunt aceleasi care au fost în viata de familie, sã zicem, ci vor fi relatii mai presus de lumea aceasta.

- Cum comentati fericirea: "Fericiti cei sãraci cu duhul, cã a acelora este Împãrãtia cerului"?

- Fericiti sunt cei neîndestulati cu ei însisi, cei smeriti, cei ce doresc mai mult si tot mai mult binele, aceia vor fi proprii pentru Împãrãtia cerului.

- Sfântul Ioan Scãrarul ne vorbeste despre darul lacrimilor ca fiind mai mare decât botezul, deoarece curãtã pãcatele sãvârsite dupã acesta. În cazul dobândirii lacrimilor, ce rol joacã Sfânta Tainã a Spovedaniei?

- Dragã, Sfântul Ioan Scãrarul a putut avea o pãrere a lui. A avut si el un punct de vedere, pe care noi putem sãl primim sau sã nul primim, sau putem sã gândim altceva. Spovedania are rostul de ai da omului posibilitatea sã se smereascã înaintea lui Dumnezeu si înaintea duhovnicului si de a putea primi o îndrumare, de a putea fi verificatã constiinta lui cu o constiintã superioarã. Nui vorba numai de pocãintã, de spãlare, ci e vorba si de îndrumare, de iertarea pe care o dã Dumnezeu prin mijlocire preoteascã.

*- În **Evanghelia dupã Luca**, Capitolul al XXII-lea, versetul 36, Mântuitorul Iisus Hristos îsi sfãtuieste discipolii sã se înarmeze cu sãbii. Cum tâlcuiti aceasta?*

- Dragã, e o realitate pe care noi o stim, chiar dacã no putem tâlcui. Domnul Hristos, în clipa aceea, El, care a zis "as putea sã cer de la Tatãl saducã mai multe legiuni de îngeri în apãrarea mea", ia îndemnat pe ucenicii Sãi, nu atât ca sãi învete, ci întro situatie specialã fiind, El care a zis "cel ce scoate sabia de sabie va muri", a întrebat: "aveti aici sãbii?" si au zis: "da, avem douã", si Domnul Hristos a zis: "e destul"; aceasta, oamenii încearcã so tâlcuiascã într-un fel sau altul, dar adevãrul este cã lucrurile se înteleg literar, în primul rând. De ce a gândit Domnul Hristos asa, de ce sa pus problema aceasta sau de ce Sfântul Evanghelist Luca a avut în vedere si latura aceasta, navem de unde sã stim; duhovniceste se tâlcuieste asa, cã zice Domnul Hristos: "Cel ce nare sabie, sãsi vândã haina, sãsi cumpere sabie", în întelesul cã acela care are odihnã trupeascã sã renunte la ea si sã se înarmeze împotriva rãului.

- Credeti cã în acest sfârsit de veac e posibilã o renastere a monahismului românesc, care sã se ridice la gradul de înduhovnicire al monahilor si al credinciosilor, datorit isihasmului paisian care sa practicat la noi în secolul al XVIIIlea?

- Preocupãri de isihasm sunt si acum, însã Dumnezeu stie în ce mãsurã se va putea realiza ceea ce gândesc unii sau altii despre monahism.

Monahismul este o societate a Bisericii si are rol si rost de avangardã când e vorba de înaintarea în virtute, în sfintenie, în desãvârsire. Eu constat o mare scãdere a monahismului. Sunt putini dintre aceia care se angajeazã în monahism care sã se angajeze si în isihasm, se lucreazã cu foarte multi improvizati, se promoveazã oameni neverificati, se acceptã compromisuri. Sunt foarte multi dintre cãlugãri, întrun fel, am zice chiar ratati, pentru cã nefiind verificati, nefiind hotãrâti destul, nu pot sã ducã o viatã de exceptie; intervine compromisul, intervine superficialitatea, nedesãvârsirea, intervin lucruri care mentin monahismul, dar nu la cotele trebuitoare si nu la cotele dorite.

- Trebuie crestinul sã aibã constiinta evolutiei sale în plan religios?

- Sigur cã da, de ce sã no aibã?

- Te ispiteste la mândrie.

- Chiar dacãl ispiteste la mândrie trebuie sã aibã o intuitie realã a ceea ce este. E exact asa cum e vorba de boalã si de sãnãtate; dacã esti bolnav, te simti bolnav, nu poti sã zici cã esti sãnãtos. Dacã esti sãnãtos, nu poti sã zici cã esti bolnav. Noi nu trebuie sã uzãm de niste artificialitãti ca sã najungem la mândrie. Dacã am realiza ceva, am realiza cu ajutorul lui Dumnezeu. Sfântul Apostol Pavel spune: "Am lucrat mai mult decât ei toti (decât ceilalti Apostoli), însã nu eu, ci harul lui Dumnezeu care este în mine". Nu trebuie sã ajungem la niste artificialitãti, cã numai în felul acesta dobândim smerenia.

Smerenia este o realitate care se dobândeste la mãsurile la care se gãseste omul. Dacã crezi cã Dumnezeu tea chemat sã faci un lucru bun si lai fãcut, nu înseamnã sãl negi sau sã zici cã tu, de fapt, esti cel mai rãu si esti dedesubtul tuturor. Acestea sunt niste artificialitãti si eu nu cred cã trebuie sã facem uz de artificialitãti, ca sã dobândim niste calitãti.

- Îi este bine crestinului sã aibã încredere în sine, în capacitãtile sale?

- Da, sigur! Vai de omul care nare încredere în capacitãtile sale, cã atunci nu se angajeazã la nimic! Dacã zici: "Eu nu pot nimic, eu sunt cel mai rãu, eu n-am realizat nimic", atunci înseamnã cã ajungi la un fel de nelucrare tocmai pentru cã nu ai încredere în tine însuti. Încrederea asta pe care o ai în tine trebuie verificatã din anumite puncte de vedere si cu oameni mai buni decât tine, oameni mai virtuosi. E o calitate faptul dea avea încredere în tine, în propriile tale forte.

- Raiul în care vor merge cei mântuiti în Hristos este identic cu raiul lui Adam si al Evei?

- Nu stiu, nam de unde sã stiu. Cred cã e mai presus de raiul lui Adam si al Evei, pentru cã e vorba de o prezentã a lui Dumnezeu, o prezentã simtitã. Raiul în care au fost Adam si Eva poate cã a fost mai mult un loc de multumire, un loc de desfãtare, însã în care prezenta lui Dumnezeu na fost asa de realã cum gândim noi cã va fi în raiul nostru, în sensul cã Adam si Eva au putut vorbi cu sarpele fãrã sã tinã seama de prezenta lui Dumnezeu. Sau atunci când li sa reprosat faptul cã au mâncat din pomul oprit, Dumnezeu ia chemat, a întrebat de ei, ia strigat, ceea ce înseamnã cã nu era întro comuniune realã si totalã cu ei.

- În fata unor expuneri ateiste sustinute de unii profesori având ca suport texte din diferite manuale, care trebuie sã fie atitudinea tinerilor crestini ortodocsi: pasivitate sau luptã pentru afirmarea dreptei credinte a adevãrului?

- Dragã, dacã e vorba de studiu, nu se pune problema luptei pentru adevãr. Se studiazã ceea ce sa spus în lectiile respective si, apoi, cât priveste ce credem noi, astai altceva. Dar nu se poate învãta, de exemplu, darwinismul, fãrã sã se stie cei darwinismul. Care e pãrerea noastrã în raport cu darwinismul, astai altã chestiune. De exemplu, darwinismul sustine cã evolutia a adus viata pe pãmânt, respectiv sa dezvoltat viata pe pãmânt, sau dezvoltat speciile. Pentru noi, asta nui o chestiune care near deranja, dacã sar accepta pe lângã sustinerea evolutionismului si faptul cã lucrurile nu sau petrecut de la sine, ci cu interventia lui Dumnezeu; adicã, de fiecare datã când a apãrut o nouã specie, aceasta a apãrut nu datoritã antecedentelor, ci datoritã faptului cã Dumnezeu, din ceea ce a fost, a fãcut ceea ce este. Dar nu trebuie neapãrat, când se sustine un lucru, sã ne spunem noi punctul nostru de vedere. Îl spunem numai atunci când ni se cere sau când credem noi de cuviintã. Însã studiul trebuie fãcut dupã programa care este la scoalã. Dacã se studiazã materialismul, noi studiem materialismul si dupã aceea spunem "da, dar eu nu sunt materialist, ci sunt idealist".

DESPRE CASATORIE SI CALUGARIE

- Despre cei ce se retin de la carne: pãrintii sunt lezati deoarece copiii refuzã efortul lor de a le oferi mâncare bunã. Este o necinstire a pãrintilor de cãtre copii? Sã nu mai tinã tinerii post dacã nus de acord pãrintii?

- Dragã, nu se poate spune cã îi necinstesti pe pãrinti când nui asculti în chestiuni care sunt mai presus de pãrinti. Cinstirea pãrintilor nu înseamnã totalã supunere. Domnul Hristos are cuvântul: "Cel ce iubeste pe tatãl sãu si pe mama sa mai mult decât pe Mine, nu este vrednic de Mine" (**Matei** X, 37) si "Cel ce nusi ia crucea ca sãMi urmeze, nu este vrednic de Mine" (**Matei** X, 38). Sunt si situatii în care pãrintii trebuie sã înteleagã o atitudine a copiilor lor. Ar putea si copiii sã fie mai maleabili, dar nu renuntând la post.

În ceea ce priveste nemâncarea de carne, aceasta este o chestiune facultativã. Totusi, dacã cineva îsi propune sã aibã si aceastã înfrânare, poate sã o aibã si trebuie sã gãseascã modalitatea sãi convingã si trebuie ca si ei (pãrintii) sã înteleagã. La drept vorbind, nu copiii îi chinuiesc pe pãrinti, ci pãrintii se chinuiesc, pentru cã nu stiu sã se raporteze la copii, cares mai buni decât ei.

- În acelasi sens, pãrinte, în ce mãsurã încalcã cineva mãsura cinstirii pãrintilor dacã se cãlugãreste fãrã voia acestora?

- Cãlugãria, în general, nu este înteleasã de oamenii care nu au o înclinare religioasã deosebitã. Sunt putini pãrintii caresi doresc sã fie copiii lor cãlugãri. Nu sar putea zice cã numai atunci poti sã te faci cãlugãr, când pãrintii sunt de acord cu asta, pentru cã pãrintii nu sunt de acord. Pânã la urmã acceptã o situatie, dar nu o doresc si, în cazul acesta, urmând lui Dumnezeu, ai putea zice cã esti pe o treaptã superioarã, nu se mai pune problema cinstirii pãrintilor, pentru cã îi cinstesti prin faptul cã esti cãlugãr. A fi cãlugãr este o cinste ce se rãsfrânge si asupra pãrintilor. Si chiar dacã nu înteleg lucrul acesta, ei sunt cinstiti ca pãrinti ai unui cãlugãr. Nu se face dintro rãzvrãtire pornirea la cãlugãrie, nu se face dintro oponentã fatã de pãrinti, ci se face dintro apropiere fatã de Dumnezeu, dintro râvnã pentru Dumnezeu si, în cazul acesta, pãrintii nu mai trebuie sã fie implicati, nu mai trebuie sã fie ca o piedicã.

Undeva, se spune în psalm: "Ascultã, fiicã, si vezi si uitã pe poporul tãu si casa pãrintelui tãu". Acesta pare un cuvânt care nu sar potrivi cu ceea ce vrea Dumnezeu când spune: "Cinsteste pe tatãl tãu si pe mama ta", însã, când e vorba de lucruri superioare relatiilor pãrinticopii, în sensul cã sunt relatii Dumnezeu - om, acolo, cred cã nu mai e cazul sã se aibã în vedere relatia a doua, în loc de relatia primã. Pânã la urma îi va linisti Dumnezeu si pe pãrinti si dacã nu, îsi vor duce greutatea pe care leo dã - nu copilul care se duce la cãlugãrie, ci lipsa lor de întelegere pentru cãlugãrie.

- Pãrinte, cum poate fi privit regretul cãlugãrului cã nu sia îngrijit pãrintii pe patul de moarte, de exemplu? Ce poate cauza un astfel de regret: neîmplinirea desãvârsirii, urmãritã în monahism, sau cerinta obiectivã a cinstirii pãrintilor?

- Dragã, sunt atâtia oameni care, fãrã sã fie cãlugãri nu sunt în situatia de ai îngriji pe pãrinti pe patul de moarte. Sunt atâtia oameni care nu pot sãi îngrijeascã pe pãrinti la bãtrânete, fãrã sã fie cãlugãri. Asa încât, nu se pune problema aceasta. Dumnezeu trebuie sã gãseascã modalitatea de a fi îngrijiti si pãrintii celor care au copii cãlugãri si care nu se mai pot îngriji de ei.

- Poate fi regretul acesta asemãnãtor cu o "vale a plângerii" de care vorbeste basmul "Tinerete fãrã bãtrânete"?

- Nu cred cã poate sã fie asemãnat, dacã esti hotãrât pentru Dumnezeu. Dumnezeu nu dã nemultumire, ci Dumnezeu gãseste totdeauna modalitatea sã se împlineascã toate, numai cã noi nu avem destulã încredere în Dumnezeu, când ne hotãrâm pentru Dumnezeu. Sunt multi cãlugãri care, de fapt, sunt improvizatii si atunci sigur cã aceia pot avea si nemultumiri, reprosuri, frãmântãri, nu numai pentru pãrãsirea pãrintilor, ci pentru pãrãsirea lumii, chiar si pentru o viatã care nu este conformã cu ceea ce se cere cãlugãriei. Când sigur esti hotãrât pentru Dumnezeu si esti coplesit de Dumnezeu, când te uimesti de Dumnezeu, ajungi sã te uimesti si de purtarea de grijã pe care o are Dumnezeu fatã de cei lãsati de tine în urmã. Pentru cã la cârma vietii nui omul, ci Dumnezeu, si dacã credem în Dumnezeu, atunci credem si în interventia lui Dumnezeu acolo unde trebuie sã se intervinã - si moral si material.

- Pãrinte, multi tineri sunt chinuiti de întrebãri în legãturã cu drumul pe care îl au de ales si de multe ori consultã diferiti duhovnici, care le explicã faptul cã importantã este apropierea de Dumnezeu, privitor la cãlugãrie sau cãsãtorie. Ei le recomandã rugãciunea, zicând: lasã sã se facã voia lui Dumnezeu. Deci, am putea deduce cã existã o voie a lui Dumnezeu ca unii, cãsãtorinduse, sã facã copii, iar altii sã se facã monahi?

- Da, sar putea sã fie, pentru cã Dumnezeu are nevoie si de oameni cãsãtoriti, are nevoie si de oameni dezlipiti de lumea aceasta. Important este sãti gãsesti tu locul, sã simti tu ce vrea Dumnezeu cu tine. În momentul în care teai hotãrât pentru o cale, sã nu mai consideri cã mai existã pentru tine si o altã cale, iar calea pe care tio alegi, sã o alegi cu entuziasmul cuvenit, adicã sã nu te cãsãtoresti cu probabilitate, nici sã te faci cãlugãr cu probabilitate, ci sã fii sigur cã asta tie calea si atunci nu se mai discutã posibilitatea unei alte cãi sau cã Dumnezeu ar fi avut un alt plan pentru tine. Noi nu stim sigur ce vrea Dumnezeu cu noi, dar stim ce putem face noi întro conditie sau alta.

- Si dacã facem invers, nu se va repercuta asta...?

- Nu, nu se va repercuta, pentru cã Dumnezeu nu e o cantitate neglijabilã, Dumnezeu nu e absent din viata noastrã, ci e prezent, si fiind prezent, Îsi face datoria, sã zicem asa, când e vorba de un om care pentru Dumnezeu sia ales una sau alta din cãile pe care lea avut în fatã.

- Pãrinte, pentru o persoanã care se hotãrãste sincer sã facã voia lui Dumnezeu, apare necesarã cunoasterea acestei voi. Deci, aflânduse în lume,

el trebuie sã discearnã între ispite de tot felul si pãrelnice lucruri bune si, în dorinta de a cunoaste dintre atâtea lucruri, voia mântuitoare a lui Dumnezeu, mai întâi va trebui sã se debaraseze de patimi. Adicã sã se supunã, printre altele, unei lucrãri pe care Pãrintii Bisericii o recomandã în special monahilor. Deci, practic, drumul ar trece prin cãlugãrie...

- Da, eu asa si zic. Cineva care vrea sã devinã cãlugãr este bine sã trãiascã acolo unde se gãseste, cãlugãria, pânã când ajunge sã se ducã la mãnãstire, adicã sã fie cãlugãr. Dacã esti student, sã fii cum ar fi un cãlugãr - student, dacã esti muncitor, sã fii cum ar fi un cãlugãr - muncitor, adicã sãti faci datoria în conditiile cãlugãriei, iar dacã va fi sã ajungi la cãlugãrie, tiai pregãtit cãlugãria, iar dacã va fi sã ajungi la cãsãtorie, tiai pregãtit si cãsãtoria - prin viata superioarã pe care ai duso înainte de cãsãtorie. Important este sã ajungi tu personal sã simti careti este rostul, adicã pânã nu esti hotãrât ce ai de fãcut, faci ce poti în conditiile tale.

- Pãrinte, este verosimil ca Dumnezeu, luminând pe omul curãtit de patimi, acesta sã ocroteascã în inima lui dorinta de a se cãsãtori?

- Da. De ce nu? Cãsãtoria, de fapt, este o chestiune a firii si omul nu se leapãdã de fire nici când se face cãlugãr, ci are posibilitatea sã depãseascã firea. Dar firea rãmâne fire si atunci poti sã doresti sã te cãsãtoresti si sã alegi între cãsãtorie si cãlugãrie. Poti sã ai numai o directie, sã alegi cãlugãria pentru cã nu poti alege cãsãtoria, asta depinde de om. Nu se stie niciodatã ce anume are în sine omul care se hotãrãste pentru una sau alta. Important este - când ai de ales, sã alegi - si când ai ales, sã stii de ce ai ales si sã nu mai alegi altceva.

- Pãrinte, cum se poate ca Dumnezeu, fiind un Dumnezeu gelos, sã vrea sã împartã pe robul sãu cu o femeie?

- Nu se pune problema aceasta, pentru ca nu se împarte cu o femeie, ci cei doi se unesc ca sã fie una în slujirea lui Dumnezeu. Nu se poate zice cã cineva care se cãsãtoreste împarte ceva, ci îsi alege o altã directie.

- În legãturã cu cuvântul pe care Domnul Hristos îl spune tânãrului bogat si pe care Sfântul Ioan Scãrarul îl analizeazã si deduce cã fecioria este un dar adus lui Dumnezeu (Mântuitorul spune: "Dacã vrei sã fii desãvârsit, vinde tot ce ai si urmeazãMi Mie"). În ultimã instantã, se poate spune cã tot omul decide. Cum rãmâne, deci, sã se facã voia lui Dumnezeu atunci?

- Dumnezeu nu desfiinteazã voia omului. Dacã vrei sã fii desãvârsit, îti vinzi tot ce ai; dacã vrei sã intri în viatã, trãiesti în conditiile în care trãiesc toti cei care slujesc lui Dumnezeu. Mântuitorul nostru nu a venit ca sãi facã pe toti cãlugãri, ci a venit sãi mântuiascã; or, mântuirea se realizeazã si în cãlugãrie si în afara cãlugãriei.

Când am venit eu prima oarã aici, la mãnãstire, iam spus pãrintelui Arsenie cã am venit si cã vreau sã mã fac cãlugãr; si pãrintele zice: "Sã stii cã nu toti cei din lume se prãpãdesc, nici toti cei din mãnãstire se mântuiesc".

- Dar nu putem privi alegerea cãsãtoriei cu bunã stiintã cã ar fi o osândire la nedesãvârsire?

- Nu, nu este, pentru cã existã si o desãvârsire în cãsãtorie, nu existã o exclusivitate când e vorba de desãvârsire. Se desãvârsesc si cãlugãrii si mirenii, fiecare în calea lui, numai cã unii au mai multe obstacole si altii au o cale mai linã în urcusul duhovnicesc. Dar adevãrat este cã în viata cãlugãreascã existã foarte multi improvizati. De ce? Pentru cã multi nici nu stiu ce fac atunci când se fac cãlugãri, ci încearcã un amestec între cãlugãrie si mirenie. Ei cred cã pot sãsi completeze lipsurile duhovnicesti - cu împliniri materiale, cã pot sã gãseascã modalitatea - fiind în mãnãstire - sã mai caute si ceva din lumea asta si, în cazul acesta, este o improvizatie, iar improvizatiile nu duc unde trebuie, asa cã rãmân improvizati toatã viata si numai Dumnezeu stie cum, în cele din urmã, va hotãrî asupra unora ca acestia.

În afarã de asta, sunt oameni care se duc de la cãsãtorie la mãnãstire pe motivul cã nu sau împlinit în cãsãtorie, cã siau pierdut linistea prin cãsãtorie, cãsãtorinduse cu persoane care nu iau odihnit, care nu iau ridicat, ci iau scãzut. Sunt cazuri în care elementele sot si sotie nu reusesc sã ajungã la un numitor comun, se ceartã, se bruschează, se bat si atunci zice: Dãoncolo de lume, mã duc la mãnãstire si vã las pe toti. Unul ca acesta a realizat ceva pentru Dumnezeu? Nu a realizat nimic pentru Dumnezeu, a realizat ceva pentru sine. Aici, la noi la mãnãstire, au fost cazuri din acestea si sunt si acum cazuri de oameni care sau plictisit de lumea aceasta si au venit la mãnãstire. Ei, ce ia dat unul ca acela lui Dumnezeu?

- Sfântul Ioan Scãrarul spune cã nici nu poate avea un om cãsãtorit încredintarea mântuirii, decât pe patul de moarte.

- Bine, asta este o pãrere. Sã stii cã si Sfintii pot avea pãreri. Nu se poate zice cã pe patul de moarte esti mântuit si dacã nu esti pe patul de moarte nu esti mântuit. Nu se stie niciodatã. Femeia se mântuieste prin nastere de prunci, nu

prin moarte. Când este nasterea - când mori? Sunt niste lucruri care trebuiesc gândite, nu înseamnã cã gata, dacã a zis Sfântul Ioan Scãrarul, astai si fãrã asta nu se poate. Uite, si un Sfânt poate avea o pãrere care nui exactã, privitã obiectiv. Pãi asa si cãlugãrul, numai pe patul de moarte poate sã fie sigur de mântuire, de aceea se spune cã "moartea pentru Sfinti este nastere la viata vesnicã".

În realitate, nasterea este un moment pregãtit de un proces, nu se poate naste un copil în momentul zãmislirii. Toatã viata trãieste în vederea mântuirii, a desãvârsirii. Important este sã fim pe calea cea bunã, sã avem constiinta cã stãm în fata lui Dumnezeu, cã nu noi ne mântuim, ci Dumnezeu ne mântuieste si sã cãutãm o împlinire prin Dumnezeu. În cazul acesta ai încredintarea cã Dumnezeu te mântuieste nu în clipa mortii, ci în toate clipele în care te angajezi pentru Dumnezeu.

- Pãrinte, în ce mãsurã îi scade pe soti sau nu îi scade relatia intimã, în scopul nasterii de copii, dacã toti zicem "în fãrãdelegi mam zãmislit si în pãcate ma nãscut maica mea"?

- Bine, asta este o raportare la pãcatul strãmosesc. Noi nu putem duce lucrurile la extrem. Asa au fãcut gnosticii, care au spus cã materia trebuie distrusã, nu trebuie înmultitã, pentru cã materia este rea, deci cãsãtoria e rea, pentru ca înmulteste materia. Astea nu sunt conceptii ale Bisericii. Noi zicem cã la temelia existentei noastre este ceva care nu ne favorizeazã. Dar nu putem zice totusi lucrul acesta, pentru cã actul acesta sexual, care este pânã la urma un act fizic, de ce îl foloseste Dumnezeu atunci pentru concepere dacã e scãzut ca act? Nu putem sustine lucrul acesta decât întro anumitã perspectivã, dar perspectiva asta nu este una realã. Putem spune însã altceva, si anume, cã actele sexuale care nu urmãresc si nasterea de fii ar fi cu scãdere, dar nici în acest caz nu poti sã te mentii pe pozitia aceasta mult, pentru cã e întradevãr o insuficientã a omului. Cei care au fãcut rânduielile acestea cu martea, joia si nu la sãrbãtori, au vrut sãl ridice pe om mai presus de sine însusi. Ei, în realitate, ca oameni necãsãtoriti, au fãcut program oamenilor cãsãtoriti! Or, lucrul acesta nu se poate realiza. Nici ei, poate, cãsãtoriti fiind, nu puteau realiza lucrul acesta, pe care ei nu lau experimentat. Poate sã nu fie scãdere, poate sã fie o ridicare faptul acesta cã te angajezi la aducerea în lume a unui copil. Lucrul acesta te face colaborator cu Dumnezeu, si dacã te face colaborator cu Dumnezeu, îl mai poti socoti inferior?

*- Nil Ascetul, în **Filocalia**, volumul I, citând din **Deuteronom**, Capitolul al XXV-lea, deduce cã atingerea pãrtilor rusinoase sau cugetarea la ele, întineazã, si completeazã cã cele ce ajutã la nastere aratã creatura.*

Întrebarea ar fi tot în ceea ce priveste gnosticii, dacã ar fi întradevãr o cãdere?

- Nu este o scãdere. Nu existã nimic în trupul omenesc care sã fie întinat, sã fie prin sine scãzut; si organul sexual si ochiul sunt pe acelasi plan, din punct de vedere creatural. Nu se poate spune cã astai spurcat si astai curat. În momentul în care "Câti în Hristos vati botezat, în Hristos vati si îmbrãcat", nu mai e vorba de spurcãciune. Este vorba de întinare prin gândirea pe care o poti avea; de exemplu, se recomandã cãlugãrilor sã nusi priveascã trupul si mai ales pãrtile ascunse ale trupului, ca sã nu se excite, adicã sã aibã un mijloc de înlãturare a unor porniri care, la ei, sunt vinovate. Asta nu înseamnã însã cã sotul si sotia nu se pot bucura chiar si de ceea ce pare a fi scãzut, pentru cã nu e nimic scãzut. Citeam undeva, întro carte de sexologie, cã aceia care se rusineazã când au un act sexual, sting lumina si asa mai departe, gresesc. Era o pãrere a unui laic în chestiunea aceasta, dar omul trebuie sã se reverse, în fond, în actele sexuale, nu sã se jeneze si sã zicã "vai, de mine, cã iar am fãcut pãcat si vai de mine, cã nar mai fi trebuit...". Astea sunt lucruri care trebuie sã ridice fiinta omeneascã, nu trebuie sã o scadã.

Animalele, de exemplu, care se împreunã, nu au o jenã, o pudoare, o fac oriunde, nu? Oamenii au o jenã nu pentru cã e jenã, ci pentru cã este o intimitate. Dar unul care sa fãgãduit la cãlugãrie si trãieste viatã cãlugãreascã, sigur cã nu trebuie sã aibã relatii intime, sau homosexualii, sã se desfãteze unul de celãlalt, sau cei care au porniri nefiresti...

-Problema sar fi pus nu în sensul cã ar fi necurat, ci dacã nar fi fost mai bine - în viziunea Sfântului Ioan Scãrarul - sã se aibã grijã de desãvârsirea proprie...

- Lasãmã, mãi, cu Sfântul Ioan Scãrarul! Sfântul Ioan Scãrarul a scris pentru cãlugãri, nu a scris pentru oameni de rând. Adevãrul este cã **Scara** este pentru cãlugãri, nu este pentru mireni. Este scrisã de un cãlugãr si sigur cã tot ce e scris în ea e valabil pentru cãlugãri, nu si pentru ceilalti. Nu se poate orienta cineva dupã **Scara**, de exemplu, în chestiuni de sexualitate, dacã el este cãsãtorit.

*- Chiar spune în **Scara**, în Cuvântul 11, Capitolul 5: "Se pot privi cu nepãsare cei din lume, din mândrie, si se pot defãima când nu sunt de fatã, pentru a scãpa de deznãdejde si a dobândi nãdejdea". Cum adicã?*

- Nu stiu. Numi dau seama. Mie mi se pare confuzã treaba. Ia, sã o mai zicem o datã.

- *Deci, "pot privi cu mândrie"...*

- Bine, sã priveascã cu mândrie ei, unii pe altii, sau cum? Cãlugãrii sãi priveascã pe mireni? Da, cã ei sunt mai presus de ãia... dar nu sunt mai presus de ei, au altã cale.

- *"Si se pot defãima pentru a scãpa de deznãdejde si a dobândi nãdejdea"...*

- Adicã, tu, cãlugãr fiind, sãi defaimi. Nu, mãi, nu e o perspectivã realã. Indiferent cum ar fi, noi nu avem voie sãi defãimãm, pentru cã au o altã viatã, pe care, de fapt, Biserica o binecuvântează. Dumnezeu o binecuvântează. Dumnezeu a binecuvântat sexualitatea prin însãsi crearea omului, asa cum este, bãrbat si femeie. Dupã aceea, dacãi vorba sã aducem argumente, Biserica binecuvântează cãsãtoria cu sexualitate cu tot, nu o binecuvântează ca si când ar fi vorba despre doi care acum se fac cãlugãri si care vor trãi în viata comunã de cãsãtorie. Nu e asa! O cãsãtorie cu tendinte din acestea, de necãsãtorie, e de fapt o caricaturã de cãsãtorie si de cãlugãrie. Nu e nici cãlugãrie, nici cãsãtorie. Biserica zice: "Sã se veseleascã ei la vederea fiilor si a fiicelor lor". Este o datorie a celor care se cãsãtoresc sã aibã familie si nu un singur copil si sã se uite la el ca la stiu eu ce. Dacã poti avea mai multi copiii si ai numai unul, ai un idol, nu un copil!

- *Revenind la alt subiect, pãrinte, spuneti cã în cãlugãrie sunt cei mai multi ratati si cã în cãlugãrie trebuie sã intre oameni de exceptie. Ce înseamnã om de exceptie?*

-Înseamnã un om care nu se joacã cu viata lui, un om care stie cei cãlugãria, stie cea lãsat si cea gãsit si care nu mai poate fi clintit din calea cãlugãriei. Adicã, nu oameni cu lipsuri, pentru cã în mãnãstiri sunt foarte multi oameni cu lipsuri, lipsuri fizice, psihice, oameni fãrã culturã, oameni care nu sar fi descurcat în viata comunã. Or, acestia niciodatã nu vor fi niste cãlugãri buni, vor fi niste domiciliati si niste improvizati la mânãstire. Dacã te duci prin mânãstiri si cercetezi, poti constata multi din acestia, care nu sunt nici de cãsãtorie, nici de cãlugãrie. Acestia nu înaintează, nu fac parte din rândul oamenilor de exceptie. Un om de exceptie este un om care ar fi putut face fatã si în cãsãtorie si care nu e refugiat la mânãstire.

- Poate sã creadã cineva despre sine cã este om de exceptie?

- Poate! Dacã este, poate. Pentru cã smerenia nu înseamnã sã negi niste lucruri pe care esti sigur cã le ai. Adicã, în general, omul când se duce la mânãstire, nu se gândeste cãi de exceptie sau nui de exceptie. Dar numai oamenii de exceptie pot duce o viatã mai presus de obisnuit.

- Va cerut vreodatã cineva, vreun ucenic, pãrerea dacã e de exceptie sau nu?

- Nu. Nu mia ceruto. Poate cã nici nas fi putut sãi spun, pentru cã el trebuie sã stie mai bine decât mine dacã e sau nu e de exceptie. Dar, în orice caz, un om care poate sã facã niste lucruri care sãl recomande, care a fãcut o facultate, deja e nãdejde cã nu e unul de rând. Dupã aceea, faptul cã poate sã renunte la anumite lucruri - poate sã tinã post - aratã cã nu e un om oarecare, ci e un om care se evidentiazã prin ceva. Si atunci poti sã spui cã e un om de exceptie. Sunt unii oameni care, de exemplu, fac niste lucruri obisnuite, dar dacã le ceri mai mult de cât fac, atunci nu mai pot face, si în cãlugãrie trebuie sã faci si niste lucruri cares mai presus de tine.

- Deci, pãrinte, ca o concluzie, existã vocatie monahalã?

- Existã, sigur cã da! Asa cum existã vocatie pentru cãsãtorie, pentru studiu, asa existã si o vocatie monahalã.

- Cum sar putea descoperi?

- Mai întâi de toate o poti descoperi în faptul cã te simti bine în preajma cãlugãrilor, te simti bine pe la mãnãstiri, te simti bine acolo unde se duce o viatã superioarã, ai o înclinatie spre asta. Eu, de exemplu, din copilãrie am simtit cã asta mie calea mea, miam dorit totdeauna, mã bucuram de un cãlugãr; când mã întâlneam cu un cãlugãr era o chestiune exceptionalã pentru mine, o bucurie. Asta înseamnã cã am avut o vocatie monahalã.

- Pãrinte, în legãturã cu motivele care lar duce pe om la cãlugãrie. Poti veni la cãlugãrie din dorinta de a fi desãvârsit?

- Poti, dacã stii cei desãvârsirea. Unii zic cã vin la cãlugãrie pentru a se mântui, ca si când mântuirea nu ar fi si în altã parte. Unul a zis aici, la

mãnãstire, când a fost întrebat, "de ceai venit sã te faci cãlugãr?", cã el vrea sã ducã viatã curatã, iar celãlalt la întrebat: "dar ce, eu duc viatã spurcatã?".

E adevãrat, fiecare are motivele lui. Poate cã unii vin la cãlugãrie fãrã sã stie de ce vin, dar dupã aceea se valideazã, dacã se valideazã. La mânãstire e nevoie de oameni. Sunt unii care vin la mânãstire si cares primiti pentru a fi oameni la mânãstire. Si atunci, dacãti vine unul la mãnãstire, zici: "hai sãl încercãm, poate rãmâne la noi". Cei mai multi, de fapt, dacã sunt oameni simpli si fãrã o inteligentã deosebitã, nu stiu ce fac - atunci când se fac cãlugãri. As putea zice cã, întrun fel, nici eu nam stiut ce fac atunci când mam fãcut cãlugãr, desi eram absolvent de Teologie.

- E corect sã te cãlugãresti din dorinta de a urma exemplul Sfintilor, având în vedere ce spune Sfântul Apostol Pavel, "urmati exemplul mai marilor vostri "?

- Da, numai cã mai marii vostri pot fi si oameni cu familie!

- Poate cineva sã fie cãlugãr adevãrat dacã se cãlugãreste urmând exemplul unui prieten, sau al unei prietene? De exemplu, dacã prietena cu care urma sã se cãsãtoreascã merge la mânãstire, sã meargã si el la mânãstire?

- Nu cred ca e un motiv de cãlugãrie. Un motiv real de cãlugãrie este sãi slujesti lui Dumnezeu pe calea cãlugãriei. Toate celelalte sunt improvizatii. Poate cã este motivul tãu, dar nui corect. Corect este sã te faci cãlugãr pentru cã doresti si pentru cã vrei sã fii cãlugãr.

- Pãrinte, dacã pentru un motiv neprevãzut întârziem seara încât nu ne putem face canonul obisnuit de rugãciune pânã la ora la care ne culcãm de obicei, ce trebuie sã facem?

- Sã vã culcati!

- Bun, dar sã ne culcãm renuntând la unele rugãciuni?

- Da, sigur cã da!

- ... sau sã ne prelungim rugãciunea, iar dimineata, la ce orã ne sculãm, în cazul acesta?

- Dragã, nu se pune problema asa, pentru cã viata nu înseamnã anumite tipare. Odatã esti obosit, odatã nu esti obosit si atunci când nu esti obosit, poti face mult mai mult. Eu, de exemplu, seara mã rog foarte putin. E adevãrat cã mã duc la slujbã si stau acolo trei ceasuri, dar asta nu înseamnã cã mã rog trei ceasuri. Când vin aici si sunt obosit, nu mã mai rog atât. Acestea sunt niste lucruri cu care ne ajutãm, nu ni le numãrã nimeni. No sã zicã Dumnezeu "da, dar în câte seri nu teai rugat" sau "da, dar în câte duminici ai plecat zicând numai «Doamne miluiestemã» si nu ai stat la rugãciune?". Asta e o chestiune a noastrã. Nui oferim noi ceva lui Dumnezeu si Dumnezeu ne reprosează cã nu iam oferit destul sau cã lam neglijat, ci este o chestiune a noastrã, de sensibilizare, de îmbunãtãtire a noastrã.

Eu, când mã culc fãrã rugãciunea obisnuitã, nul nedreptãtesc pe Dumnezeu, eventual mã nedreptãtesc pe mine. Dar poate nici pe mine nu mã nedreptãtesc pânã la urmã, pentru cã asta e situatia mea realã, din seara aceea. Un exemplu: vin de la înmormântare, sunt obosit si nu mã mai duc la bisericã în seara aceea. Numi fac probleme de felul "dar ce fac acum în loc de asta". Nu mai fac nimic în loc de asta. Mam culcat, în timp ce ceilalti sau rugat si nu cã nam vrut si eu sã mã rog, ci pentru cã nu am fost în situatia sã mã rog si eu.

- Pãrinte, dar dacã neprevãzutul se repetã?

- Si dacã se repetã neprevãzutul, te gândesti cã nu tiai împlinit o datorie, dar nu mai poti face ceva în loc de datoria aceea. Eventual, poti, rugãciunile de searã, pe care nu leai împlinit si care se potrivesc si dimineata, sã le faci dimineata. De exemplu, ai avut în program sã citesti o Catismã din **Psaltire** si, eventual, dimineata ai putea so citesti, dar nu o citesti pentru cã nai citito, o citesti pentru cã o poti citi. Dar dacã e o rugãciune cum sunt rugãciunile celor ce merg spre somn, nare rost sãi ceri aceasta lui Dumnezeu, dimineata. Asteas asa, lucruri de oameni scrupulosi ... nu cred cãi cazul!

- Dar în cãlãtorii lungi sau când ne aflãm în altã casã, se întâmplã la fel?

- Sigur cã da! Dacã te duci în altã casã si esti singur, poti sãti împlinesti pravila ca acasã. Dacã esti în altã casã si nu se poate, zici câteva rugãciuni si te culci linistit, ca si când ai împlinit toatã pravilã. Noi nu trebuie sã ne chinuim pe noi însine pentru niste întrelãsãri. Noi trebuie sã avem cu Dumnezeu niste relatii de fii cu tatãl. Eu vãd altfel viata si nici nu cer foarte multe de la oameni. Pe mine mã interesează cel mai mult ca omul sã aibã

constiinta cã depinde de Dumnezeu.

- În acelasi sens, dacã se întâmplã sã venim de la serviciu sau sã mergem undeva, pe drum putem sã zicem rânduiala în minte, dacã o stim?

-Da, dar nu e necesar! Pentru cã, în general, rânduiala nu o poti zice cum se cade. Cel mai bine poti sã zici "Doamne Iisuse...", dacãi vorba, în loc de rânduialã. Eu, de exemplu, constat cã dacã merg undeva, nici lucrurile pe care le stiu foarte bine la mãnãstire si pe care le zic, nu le mai pot zice foarte bine în altã parte. Poate si din cauza impresiilor foarte multe pe care le acumulez în suflet si care nãvãlesc dupã aceea.

- În Apoftegma 11, dupã Avva Matoi, acesta, dupã ce dã sfaturi generale, zice: "Si de va grãi cineva ceva, pentru orice fel de lucruri, nu te certa cu el, ci de va grãi bine, zii «asa cu adevãrat», iar de va grãi rãu «tu stii ce vorbesti», si nu te prigoni cu dânsul, pentru ce a grãit". Ce înseamnã, "tu stii ce vorbesti"?

- Adicã, întrun fel îti dai acordul, dar nu esti de acord.

Tu stii! Cum zicea pãrintele Serafim Popescu aici la noi: "Mãi, tu stii mai bine!". Bine, asta este o regulã în chestiuni care nu au o foarte mare importantã, în chestiuni personale, pentru cã sunt si chestiuni care, importante fiind, nu pot fi neglijate.

*- În **Pateric** se spune despre avva Macarie cã sa fãcut "Dumnezeu pãmântesc", deoarece trecea cu vederea toate greselile si neregulile celorlalti. Cum se împacã acest lucru cu necesitatea de a anatemiza pe incestuos, cum zice Sfântul Apostol Pavel în **Corinteni**, sau pe ereticii care sunt exclusi din Bisericã?*

- Foarte bine se împacã! Sfântul Macarie avea în vedere niste lucruri pe care le trãia el în pustie sau care nu aveau consecinte în afarã. De exemplu, ai vãzut pe unul cã a furat. Tu nu te gândesti la asta, la faptul ca furat, si îi acoperi cumva pãcatul, nu te interesează consecintele lui. E altceva sã auzi pe cineva cã spune lucruri neadevãrate, care pot avea consecinte în societatea în care trãiesti. Mai nou, au fost niste nereguli prin Dobrogea, la Mânãstirea Cocosul unde se zicea despre unul dintre cãlugãri cãi întruparea lui Dumnezeu Tatãl,

altul cãi întruparea lui Dumnezeu Fiul, altul cãi întruparea lui Dumnezeu Duhul Sfânt, cãi Sfânta Treime coborâtã acolo. Fatã de astfel de lucruri nu poti sã fii fãrã siguranta de a mãrturisi adevãrul si sã le lasi asa, pentru cã dacã le lasi asa, se înmultesc relele. Si atunci trebuie intervenit cu responsabilitatea pe care o are un conducãtor bisericesc sau pe care o are un staret de mânãstire.

Or, ce a fãcut avva Macarie, putem face si noi în chestiuni care nu lezeazã, în general, bunul mers al vietii sociale. Dar în chestiuni care aduc urmãri dezastruoase, nu poti sã fii ca avva Macarie, acolo trebuie sã fii ca Sfântul Apostol Pavel. Chestiunea aceasta, cu avva Macarie, este foarte bine venitã când e vorba de oameni rãscolitori de rele. Sunt unii oameni cares pusi sã scoatã în evidentã pãcatele altora, de a cãuta, de a rãscoli, de a scormoni, sã cunoascã pãcatele si dupã aceea sã le foloseascã. Chiar aici la noi, la mânãstire, au fost cazuri de oameni din ãstia, care au umblat cu casetofoane dupã ei sã prindã anumite informatii, anumite situatii, si dupã aceea au fãcut caz de ele. Asta nu seamãnã cu avva Macarie si nici cu Sfântul Apostol Pavel, ci seamãnã cu dracii!

- Pãrinte, noi, ca oameni obisnuiti din lume, ca oameni neslujitori ai Bisericii, dacã observãm un pãcat grav la un slujitor al Bisericii, dacã observãm un pãcat chiar strigãtor la cer sau cã a cãzut întrun pãcat ce ar putea avea consecinte, si lumea se sminteste de lucrul acesta, putem sã atentionãm Episcopul locului în scopul anatemizãrii?

- Pãi, pe noi nu ne interesează ce urmează, dar putem sã punem în atentie lucruri care sunt spre smintealã.

- Dar sã nu insistãm?

- Nu. Nicidecum.

- În legãturã cu scãderile prin ispitele desfrânãrii, pãrinte; în ***Pateric*** *se vorbeste de tot felul de cãderi, dar se ocoleste cãderea prin homosexualitate. Sã întelegem cã acesta este un pãcat de care nu te poti pocãi, cum zice Sfântul Apostol Pavel, cã sunt unii care, dupã ce cad, nu se mai pot ridicã?*

- Cred cã la Sfântul Apostol Pavel nu este vorba de un pãcat anume, ci de o stare de pãcãtuire. Nu stiu, eu nu miam pus problema cã homosexualitatea este trecutã cu vederea, cã nu e pusã în evidentã. Sar putea întâmpla ca aceia care au scris **Patericul** sã fi avut în vedere ceea ce spune Sfântul Apostol

Pavel: "Sunt lucruri de care este rusine a le si grãi" (**Efeseni** V, 12). Sar putea întâmpla sã nu fi vrut sã punã în evidentã niste pãcate reale, pentru a nu scãdea prestigiul cãlugãrilor. Gândestete, dacã sar crea o opinie cã în mânãstiri sunt homosexuali, ar fi o treabã care nu iar avantaja nici pe cei ce nu sunt homosexuali. Dar noi trebuie sã fim realisti si asa trebuie sã stãm si în fata realitãtilor; cum sunt ele de fapt. Noi nu zicem cã nu sunt astfel de pãcate, nici nu zicem cã sunt astfel de pãcate, dar realitatea este cã si de cãlugãr poate tine orice tine de un om.

- Nu existã Sfânt care sã se fi luptat cu astfel de ispite? Stim despre Cuvioasa Maria Egipteanca, despre care se spune cã a avut o viatã anterioarã asa de...

- Da, dar nu se spune cã ar fi fost si lesbianã!

- Deci nu existã asa ceva mentionat?

- Nu existã si noi nu stim de ce nu existã, dar Sfântul Apostol Pavel mentioneazã, în **Epistola cãtre Romani**, homosexualitatea.

- Pãrinte, canonul spune cã dacã staretul e eretic, cãlugãrul poate sã plece. Ce înseamnã asta? Oare câti laici si slujitori sfintiti nu sar afla eretici dacã ar fi luati la bani mãrunti?

- Dacã staretul este eretic, evident cã este eretic pentru cã învatã o erezie.

- ...pentru cã se întreabã cineva: câti pãtrund finetea hotãrârilor Sinodului al IV-lea Ecumenic, de exemplu, si mai spune cã, dacã si unii din Sfintii Pãrinti au avut scãpãri dogmatice, atunci ce înseamnã, propriuzis, om eretic?

- Dragã, om eretic înseamnã om care propovãduieste o erezie. De exemplu, spune unul despre Maica Domnului cã nui pururea Fecioarã. Ãlai eretic si atunci ai motive sã nu stai cu el!

- Pãrinte, în rugãciunea a doua din Canonul de Împãrtãsire, zicem: "Sfintestemi sufletul si trupul, mintea si inima, rãrunchii si mãruntaiele". Deci, rãrunchii sunt mãruntaiele sufletului sau ce sunt?

- Nu. Se referã la întreaga fiintã umanã. Adicã, sfintestemi toatã existenta, intrã oriunde exist eu, intrã în unghii, intrã în pãr, intrã în dinti, intrã în tot ce sunt. Este o expresie a integralitãtii.

- Observa cineva: ceea ce zicem prima datã, "suflet si trup", ar tine de suflet si ce zicem a doua oarã, "rãrunchii si mãruntaiele", ar tine de trup.

- Nu, asteas speculatii. Nu trebuie duse lucrurile la extrem. Singurul lucru care trebuie avut în vedere în cazul acesta este integralitatea umanã. Adicã nimic din mine sã nu fie fãrã Dumnezeu!

- Cineva chiar se întreba dacã rãrunchii sunt mãruntaiele sufletului sau ce sunt?

- Nu sunt. Rãrunchii sunt rãrunchi, adicã rinichii.

- Avva Pimen spune: "Învatãti gura sã vorbeascã cele ale inimii". Întrebarea este, despre ce inimã este vorba, dacã ne referim la subconstient sau transconstient, cum spune Pãrintele Stãniloae în ***Asceticã si misticã****. Cum poti sã înveti efectiv gura sã vorbeascã cele ale inimii?*

- Sfântul Pimen are în vedere unitatea, nu duplicitatea. Adicã, sã nu fii în situatia sã spui cu cuvântul ceva, iar cu gândul sã gândesti altceva. Învatãti gura sã vorbeascã ceea ce îti spune inima, adicã sã fii sincer, asta înseamnã.

- Pãrinte, se spune despre mama care moare la nastere cã este martir. Medicina spune cã, uneori, avortul este necesar pentru a salva mama copilului. Se naste urmãtoarea situatie: dacã femeia nu face avort si moare la nastere, respectivii medici ar spune cã femeia este o sinucigasã mai degrabã, decât o martirã...

- Dragã, depinde ce întelegi prin actul respectiv. Doctorul poate sã zicã despre ea cãi o sinucigasã, pentru cã el nu stie de Dumnezeu, pe când un credincios, care stie de Dumnezeu, zice cãi martirã. Acum, noi navem de unde sã stim cum primeste Dumnezeu o treabã din asta. Ceea ce stim este faptul cã o femeie însãrcinatã are dreptul sã se împãrtãseascã, chiar dacã are pãcate opritoare de la împãrtãsire. Asta înseamnã cã si Biserica are în vedere posibilitatea de a muri o mamã la nastere, nu pentru cã vrea ea sã moarã sau

pentru cã vor altii sã fie asa, ci pentru cã se poate întâmpla asa. Dar sunt si femei care fac prea multe avorturi si dupã aceea se întâmplã sã aibã si un copil si, în cazurile acestea, este periclitatã nasterea. Acum nu stiu dacã în aceastã situatie este martirã.

Când eram eu student la Teologie, a murit cineva din personalul scolii, despre care se zicea cã fãcuse multe avorturi. Avea un bãiat si totusi vroia si o fetitã. Acum, Dumnezeu stie dacã a fost martirã. Noi trebuie sã le lãsãm pe toate în seama lui Dumnezeu.

- Bine, dar sunt si cazuri în care medicii spun: "Sigur nasterea aceasta nu poate avea loc".

- Bine, dacã nu poate avea loc, atunci sã aibã loc sarcina si sã se evite nasterea, dar sã nu se omoare copilul.

- Deci, oricum ar fi, omorârea copilului este o crimã...

- Da. Se considerã.

- Si nu se justificã prin nimic?

- Nu se justificã prin nimic si se justificã, totusi, prin neputinta omului. Sunt atâtea femei care nu au destulã credintã încât sã le facã disponibile pentru martiriu. Noi nu sfãtuim pãcatul, dar trebuie sã tratãm pãcatul. Adicã, dacã cineva a fãcut totusi un avort, eu nu pot sã spun cã Dumnezeu nul iartã, dar nici nu pot sã spun cuiva sã facã un avort.

- Pãrinte, a iubi pe vrãjmasi, se referã si la diavoli?

- Nu, nu se referã la diavoli, se referã la oameni, la dusmanii propriuzisi ai oamenilor. E vorba de oameni care îti vor rãul, care te defãimã, care te vorbesc de rãu... Sãi iubesti, adicã sã nu le faci rãu, sã le fii binevoitor când ti-ar cere un ajutor etc.

- Pãrinte, în legãturã cu chestiunile cu care ne lovim noi în contemporaneitate, cu strandul, litoralul, baia comunã, Canonul 77 Trulan

mai actioneazã? Li se interzice chiar sotilor sã facã baie împreunã. Se poate extinde sã nu faci baie în mare, sau pe Litoral...?

- Se poate extinde în sensul acesta cã, dacã teai duce numai tu acolo, ai putea sã faci baie, pentru cã nui spurcatã marea. Dar conditia de a face baie acolo este conditie scoborâtoare a gândirii umane. Adicã, prea multã dezgolire, prea multe impresii de felul acesta; un om credincios gãseste o altã modalitate sã facã baie. Bine, nu le poti interzice sã se ducã la strand. Dar cel mai bine este sã stea acasã, sã facã plajã în grãdinã.

- *Pãrinte, fumatul este patimã, este pãcat?*

- Pãi, prima datã dacã fumezi o tigarã, e pãcat, iar dacã fumezi mai multe, e patimã. De ce? Pentru cã e o practicã nejustificatã în existenta umanã. Nui ca si când ai mânca. Este o treabã în plus si nu poti fi si cu Dumnezeu si cu fumatul.

La mine mai vin oameni la spovedit, oameni care spun cã tin posturi, se roagã si le spun cã "da, numai cã pe acestea toate ti le si afumi" . Cel mai bine este sã fii liber. Liber de orice, iar dacã esti liber de orice, esti liber si de fumat. Sunt unii care au si circumstante atenuante pentru fumat, de exemplu, în **Paza celor cinci simturi** nu e foarte clarã atitudinea Sfântului Nicodim Aghioritul în privinta fumatului. Dar eu sunt împotriva fumatului, total!

- *Dar cu cafeaua? Cã astea merg amândouã.*

- Chestiunea cu cafeaua nu e asa de defãimãtoare, în sensul cã aceasta are si un efect odihnitor, sã zicem. Adicã, dacã nu poti trãi fãrã cafea, e rãu cã bei, dar dacã ti se oferã undeva o cafea, poti sã bei, pentru cã nu e ca si când tiar oferi o tigarã. Sunt mânãstiri, de exemplu, la Sfântul Munte, unde ti se oferã un rachiu si o cafea...

- *Si uneori se spune cãti pune sio tigarã!*

- Mã rog, dacãti pune sio tigarã, tio pune numai so vezi!

-Pãrinte, în acelasi sens, despre teatre sau spectacole, evident cã monahii nau ce cãuta acolo, dar mirenii?

- Depinde despre cei vorba. Sunt lucruri pe care poti sã le asculti sau sã le vezi fãrã a avea consecinte negative. La Timisoara, când eram, eu mergeam la teatru, dar acuma, de când sunt cãlugãr, nu am mai fost, pentru cã *nu mi se mai sede*; dar nu sunt împotriva lucrurilor bune. Noi nu trebuie sã ocolim lucrurile în sine; de exemplu, nu mã duc la teatru pentru cã acolo e teatru, cum nu mã duc eu la bar.

Mia spus unul cãl are pe dracu' în stomac, cãl simte cum umblã, cum nu stiu ce... Eu iam spus cã ãla nui dracu'. Sia venit dupã aceea la spovedit, la mine, si mia spus cã sa dus la un spectacol cu femei goale. Atunci iam zis: "Mãi, sã stii cã îl ai pe dracu' în cap, nu în stomac". Adicã sunt lucruri care pot fi evitate din start, si sunt lucruri care pot fi folosite fãrã nici un fel de îndoialã.

- *Deci, doar în ceea ce priveste consecintele trebuie sã evitãm. Nui un pãcat în sine sã mergem la teatru?*

- Nu e. Poti sã te duci la toate piesele despre care stii cã sunt bune, poti sã te duci la Operã, la cinematograf, la filme cuviincioase, poti sã te uiti la televizor la tot cei ziditor, la tot cei frumos. Noi nu suntem exclusivisti. Te poti folosi de toate lucrurile bune si frumoase pe care lea dat Dumnezeu. Dacã nu vrei tu sã te duci la teatru, poti sã nu te duci, nu te obligã nimeni, dar sã stii cã ocolesti o sursã de culturã si nu numai de culturã, chiar de înnobilare.

- *Cultura poate sã înnobileze sufletul?*

- Sigur cã da! De aceea este culturã, pentru cã te cultivã.

- *Pãrinte, acum un cuvânt de folos, dacã se poate.*

- "În tot locul stãpânirii Lui, binecuvântează, suflete al meu, pe Domnul!".

GANDITI FRUMOS!

Mânãstirea Brâncoveanu
24 martie 1997

Îmi încep consideratiile prilejuite de aceastã întâlnire, cu un cuvânt pe carel spunea un fotograf de origine germanã din Sibiu, pe nume Fischer. Acest fotograf, când se ducea cineva la el ca sãi facã o fotografie, în loc sã spunã "zâmbiti" sau un cuvânt care sãl îndemne pe cel care stãtea în fata obiectivului, un cuvânt obisnuit, spunea "gânditi frumos!". Bineînteles cã el voia sã spunã "gânditivã la ceva frumos", pentru ca gândul sã se reflecte pe fata noastrã si sã aparem frumos în fotografie.

Eu cred cã nu poate fi un îndemn mai frumos decât "gânditi frumos!". Ce înseamnã "gânditi frumos!" ? Înseamnã sã nu te gândesti la ceva frumos întro *anumitã* clipã, ci sã gândesti frumos în *orice* clipã, sã fii atent la gânduri, sã selectezi gândurile careti trec prin minte, sã retii gândurile cele bune si, în mãsura în care existã posibilitatea, sã le dai grai si sã le întrupezi în fapte. Temelia vietii spirituale este gândul, de aceea în viata religioasã esentialul este disciplina lãuntricã, disciplina de gând.

Ieri sa citit din **Sfânta Evanghelie** despre o minune pe care a fãcuto Domnul Hristos când a dat sãnãtate, putere, unui om paralitic. Cu prilejul acesta, Domnul Hristos a spus niste cuvinte pe care oamenii leau interpretat în felul lor, iar din ceea ce relateazã toti cei trei Evanghelisti care prezintã minunea cu vindecarea slãbãnogului din Capernaum, întelegem cã Domnul Hristos sa referit la niste gânduri nemãrturisite, la niste gânduri neexprimate. Luând în considerare gândurile lor, Domnul Hristos a rezolvat o chestiune de gând.

Este foarte important sã stim cã gândurile noastre le mai stie cineva: le stie Dumnezeu, le stie Domnul Hristos care e Dumnezeu adevãrat si om adevãrat. Domnul Hristos are în vedere gândurile noastre.

De aceea, având în vedere faptul cã prin mintea noastrã trec tot felul de gânduri, si bune si rele, si frumoase si urâte, este important sã fim cu luare-aminte la gânduri, sã gândim frumos. De ce? Pentru cã, dacã gândim frumos si numai frumos, atunci trãim frumos si numai frumos, si dacã gândim frumos si trãim frumos, suntem fericiti. Si fericirea e mai aproape de tinerete decât de bãtrânete.

Tinerii, prin structura lor, prin nãzuintele lor, prin felul de a se angaja în anumite actiuni, sunt mai aproape de fericire, sunt mai aproape de realizãri care sã le dea multumire si fericire. Si tinerii mai sunt cumva fericiti, în sensul cã nu au un trecut lung, care sã fie pãtat de gânduri rele, de fapte necuviincioase, de vorbe nelalocul lor, pentru cã tineretea este mai aproape de copilãrie, iar copilãria este întrun fel idealul crestinului. Nu în sensul sã rãmânem la copilãrie ca fazã de început, ci în întelesul sã ne mentinem în sfera copilãriei în ceea ce priveste seninãtatea, nerãutatea sau rãutatea fãrã duratã si în ceea ce priveste nevinovãtia, câtã este în copilãrie.

Domnul Hristos a spus: "Cine nu primeste Împãrãtia lui Dumnezeu ca un copil, nu va intra în ea" (**Marcu** X, 15). Deschiderea noastrã fatã de Împãrãtia lui Dumnezeu trebuie sã fie deschiderea copilului care primeste fãrã sã judece, fãrã sã cerceteze adevãrurile pe care i le prezintã omul mare.

Este foarte important sã stim faptul cã Fericitul Augustin spune despre copil cã "este tatãl omului mare". Toatã lumea stie cã omul marei tatãl copilului si rãmâne intrigat omul când aude "copilul este tatãl omului mare". Cum se poate asa ceva ? Se poate, în întelesul cã omul mare contribuie la existenta copilului, deci tatãl copilului este omul mare. Dar mai are întelesul cã de copilãrie nu se poate face niciodatã abstractie, niciodatã nu poti sã zici cã nai fost copil, cã nai avut o copilãrie seninã sau întunecatã pentru cã sunt si copii care au trãit în lacrimi.

Pãrintele Arsenie Boca, întro carte a lui, **Cãrarea Împãrãtiei,** are un titlu "Copii nãscuti în lanturi". Vin în lumea acesta oameni cares legati de la început si acestia nu pot avea o copilãrie foarte seninã. Dar, în orice caz, copilãria are darul acesta, cã nui statornicã, e adevãrat, nici în bine, dar, în orice caz, nui statornicã în rãu. Copiii se bat si se împacã repede, nu tin minte rãul, nau urã, trãiesc întrun prezent continuu, întrun prezent adevãrat, neîntemeiat pe trecut si neraportat la viitor. Asai copilãria si, pentru aceasta, e idealul omului mare.

Domnul Hristos, când a spus: "De nu veti fi ca pruncii, nu veti intra în Împãrãtia cerurilor" (**Matei** XVIII, 3), a avut în vedere copilãria în ceea ce are ea bun. Sfântul Apostol Pavel în **Epistola I cãtre Corinteni**, în Capitolul XIV, are afirmatia: "La minte fiti bãrbati, fiti copii când e vorba de rãutate". Adicã sã îmbini bãrbãtia cu copilãria, cu copilãria în ceea ce are ea pozitiv. Pentru cã Domnul Hristos nu vrea ca omul sã rãmânã la stadiul de copil, sã fie un om înapoiat. Domnul Hristos vrea sã ne împodobim cu virtutile copilãriei la tinerete si la bãtrânete, în toatã vremea, pentru cã omul în fiecare clipã este un rezumat al propriei sale existente.

A zis Domnul Hristos "Lãsati copiii sã vinã la mine, cã a acestora este Împãrãtia cerurilor" (**Luca** XVIII, 16). Si a binecuvântat pe copii. De ce ? Pentru cã sunt vrednici de a fi binecuvântati. Bineînteles cã a binecuvântat si oameni mari. A binecuvântat mâinile Dreptului Simeon - care la luat în brate pe Domnul Hristos copil - si a devenit binecuvântat. Deci, credem cã Domnul Hristos a binecuvântat toate vârstele, chiar dacã na trecut prin toate vârstele. De ce na trecut Domnul Hristos prin toate vârstele ? De ce na ajuns Domnul Hristos si bãtrân, ca sã avem si noi, bãtrânii, constiinta cã ne binecuvântează Dumnezeu ? Si noi, totusi, o avem. Pentru cã Domnul Hristos a trecut din lumea acesta prin moarte si înviere si apoi, prin Înãltarea la cer, la vârsta pe care vor oamenii so aibã.

Stiti cã în povestile noastre este vorba despre "tinerete fãrã bãtrânete si viatã fãrã moarte". Nu în întelesul cã sã rãmânã omul la tinerete si sã najungã la bãtrânete, pentru cã, totusi, bãtrânetea e datã de la Dumnezeu si o viatã lungã - cu bãtrânete cu tot - e un dar de la Dumnezeu. Si e o vorbã foarte adevãratã, cã "numai cine trãieste îmbãtrâneste". Numai cã bãtrânetea no întelegem ca pe o vârstã a neputintei, o vârstã a mortii înainte de moarte. Ci întelegem o bãtrânete fericitã!

La Cununie se spune asa: "Dãle lor Doamne, sãsi petreacã viata fãrã prihanã si sã ajungã bãtrâneti fericite, cu inimã curatã, împlinind poruncile Tale". Iatã un îndreptar de viatã, o rugãciune. Pentru cã viata noastrã trebuie sã fie învãluitã de rugãciune; dacã nu, nu e o viatã crestinã autenticã. "Viatã fãrã prihanã" înseamnã fãrã patã, fãrã vinã, în chip ireprosabil.

Mijlocul pentru a ajunge "bãtrâneti fericite" este, în primul rând, tinerete cinstitã. Dacã nu, înseamnã cã nu ai împlinit poruncile lui Dumnezeu cu inimã curatã. Asai calea care duce la ceea cesi doresc oamenii, dar la ceea ce oamenii nu cautã. Oamenii cautã satisfactii imediate, ies de sub binecuvântarea lui Dumnezeu, de multe ori prin fapte pe care Dumnezeu nu le vrea. De aceea sunt atâtea necazuri în lumea aceasta, pentru cã, în general, pãcatele se plãtesc.

Sãnãtatea si mântuirea sunt douã lucruri de valoare pe care ni le dorim si pe care le avem în vedere noi, credinciosii, si pentru care se roagã Biserica. Sãnãtatea o primim de la pãrinti; o aducem cu noi din plãmada din care am venit în lumea aceasta, dar nu toti pãrintii pot oferi sãnãtate. Fiecare dintre noi ducem ceea ce neau dat pãrintii, pozitive si negative, si trebuie sã rezolvãm niste lucruri în viata pe care o trãim. Între rugãciunile pe care le facem noi când ne împãrtãsim cu Dumnezeiestile Taine, e si o *rugãciune de multumire* (Rugãciunea întâia a Sfântului Vasile cel Mare) în care pomenim bunãtatea lui Dumnezeu, care nea dat Sfintele Taine "spre curãtirea sufletului si a trupului". Mai întâi de toate înzdrãvenirea sufletului si a trupului ! De ce ? Pentru cã întrun trup bolnãvicios si întrun suflet neputincios nu se pot realiza lucruri de valoare, odihnitoare.

Apoi cerem, în aceeasi rugãciune, "împãcarea sufletestilor mele puteri" pentru a nu fi anarhie în existenta noastrã, ci rânduialã. Mintea sã fie conducãtorul simtirii si al vointei si, fiind o rânduialã în suflet, sã avem o bucurie din aceastã rânduialã.

"Spre luminarea ochilor inimii mele". Ne trebuie luminã în suflet. Când mam dus eu la Mitropolitul Nicolae Bãlan sã primesc binecuvântarea, mia spus sã am "luminã în suflet". A aflat cã sunt fãrã luminã fizicã si a zis: "Sã ai luminã în suflet". Asta e ceea ce dorim noi mai ales tinerilor. Pentru cã dacã ai

luminã, mai ales la tinerete, poti avea pânã la sfârsit si pânã în vesnicie. Si dacã no ai la tinerete, nui sigur cã o poti dobândi dupã aceea.

"Spre o credintã neînfruntatã". Sã avem o credintã adevãratã. Câte credinte sunt acum si câti oameni sunt carei cheamã pe tineri la alte credinte, diferite de a mosilor si strãmosilor nostri, de credinta ortodoxã! Noi trebuie sã avem o credintã prin care sã nu ajungem vreodatã sã ni se spunã cã "nai avut credinta cea bunã". Sunt oameni care nus cinstitori ai Maicii Domnului. Noi suntem cinstitori ai Maicii Domnului. Gânditivã cã dacã cei care nus cinstitori ai Maicii Domnului se vor întâlni vreodatã cu Maica Domnului, o sã li se spunã clar: "Credinta voastrã na fost o credintã adevãratã, pentru cã ati exclus pe Maica Domnului".

"Spre dragoste nefãtarnicã". Sã fie o dragoste adevãratã, întemeiatã pe nepãtimire, nepãtimirea fiind o asezare sufleteascã de neclintire din bine.

"Spre plinirea întelepciunii Tale". Sã avem întelepciune de la Dumnezeu. Sã fim gânditori de Dumnezeu. Când eram eu copil, era o vorbã pe la noi: "Mia dat Dumnezeu gândul ãsta". Adicã oamenii credeau cã si gândurile (cele bune) sunt de la Dumnezeu.

"Spre paza poruncilor Tale, cu inimã curatã împlinind poruncile Tale". Sã ne gândim mai des la împlinirea poruncilor lui Dumnezeu.

"Spre adãugarea dumnezeiescului Tãu har". Sã primim tot mai multã putere, energie, din Dumnezeu, ca sã putem face fatã ispitelor si cerintelor pe care ni le pune înainte viata crestinã.

"Spre trezirea sufletului". Mitropolitul Bãlan avea o vorbã fainã: "Cea mai frumoasã podoabã a unui tânãr este inima curatã si mintea treazã". Sã stiti cã inima se murdãreste si ea. Cu ce se murdãreste ? Cu gânduri murdare, cu imagini murdare, cu fapte murdare. Toate acestea se înscriu în noi. Suntem ce am devenit. Dacã inimai curatã, intrã în ea Domnul Hristos. Când intrã Domnul Hristos la noi ? Când Îi facem loc, când scoatem murdãriile din noi, pentru cã nu poate intra în loc spurcat.

În **Vechiul Testament** e un cuvânt care spune despre cei din tabãra lui Israel cã trebuie sã tinã curat locul în care se gãsesc, pentru cã vine Dumnezeu acolo. Si li se poruncea sã astupe murdãriile pe care le fãceau oamenii în chip firesc. Asa trebuie sã fie si inima omului; pentru cã dacã nu e curatã inima, nu poate intra Domnul Hristos acolo, nu poate sta.

De ce si "minte treazã"? Deoarece cu mintea lucrãm ca sã ne facem curat în suflet si, totodatã, ne pãzim sã nu bãgãm murdãrii în suflet. Dacã lucrezi cu mintea spre rãu sau nu te mai interesează mintea, îti faci rãu tie însuti.

"Spre iertarea pãcatelor". Sã ne ierte Dumnezeu pãcatele pe care leam fãcut în vremea nestiintei, în vremea când nam luat aminte sau nam stiut de Dumnezeu, în vremea când nu neam interesat de Dumnezeu. Ca sã ne ierte pãcatele, trebuie ca mai întâi noi sã le pãrãsim. Nu se iartã nici un pãcat pe care nul pãrãseste omul. Întâi trebuie sã pãrãsesti pãcatul; fãrã pãrãsirea pãcatului nu existã pocãintã.

"Spre împãrtãsirea cu Sfântul Duh". Sfântul Serafim de Sarov zice cã scopul vietii crestine este dobândirea Duhului Sfânt, pe careL primim în primul rând la botez si Îl simtim siL scoatem la ivealã prin Împãrtãsirea cu dumnezeiestile Taine.

"Spre plinirea Împãrãtiei cerurilor". Adicã noi asteptãm Împãrãtia lui Dumnezeu, Împãrãtia cerurilor, în care intrã cei care sunt ca si copiii, cei care o primesc ca si copiii, cu deschidere, cu neîmpotrivire. Pãmântul cel bun este "inima bunã care primeste cuvântul lui Dumnezeu si face rod întru rãbdare". Cineva care are viatã curatã, inimã curatã, are si îndrãznealã cãtre Dumnezeu, îndrãzneala cea bunã. Pentru cã sunt si oameni care au îndrãznealã rea cãtre Dumnezeu; nepãsãtorii - aceia care sar lupta cu Dumnezeu numai sãsi poatã împlini lucrurile lor. Dar avem si o îndrãznealã bunã, de care pomeneste Domnul Hristos când zice: "Îndrãzneste fiule, pãcatele tale îti sunt iertate" (**Matei** IX, 2), la vindecarea slãbãnogului. Sã ai siguranta binelui, sã îndrãznesti, sã nu fii încurcat, împiedicat în fata Mântuitorului. "Îndrãzneste fiicã, credinta ta tea mântuit, mergi în pace" (**Luca** VIII, 48) a zis Domnul Hristos cãtre femeia care avusese curgere de sânge si pe care Domnul Hristos a vindecato. E un cuvânt pe care trebuie sãl întelegem - îndemnul de "a avea curaj".

"Iar nu spre judecatã sau spre osândã". Ce trebuie sã facem pentru a avea rânduialã în minte ? Cine ne poate spune aceasta ? Fãrã îndoialã cã întâi Domnul Hristos. Si ne-o spune! Stiti cã Domnul Hristos a fost ispitit de diavol în pustia Carantaniei. Relatarea despre aceasta o gãsim în douã locuri: în Capitolul al IV-lea din **Sfânta Evanghelie de la Matei** si în Capitolul al IV-lea din **Sfânta Evanghelie de la Luca**. Iau fost prezentate de cãtre diavol trei ispite.

Ispita nui pãcat, e prilej de cercetare. "Ridicã ispitele si nu este cine sã se mântuiascã" se spune în **Pateric**. Ispitele au darul de a ne consolida, de a ne întãri în bine. Nu ispitele cãutate, ci ispitele adevãrate, care vin asupra noastrã. De exemplu: esti în familie, se iveste o neîntelegere între pãrinti si copii; copiii de multe ori nu sunt luãtori aminte la îndrumãrile pãrintilor, e o situatie de ceartã. În loc sã te certi, îti aduci aminte de o poruncã a lui Dumnezeu, care zice: "Cinsteste pe tatãl tãu si pe mama ta". Si atunci ispita spre ceartã se nimiceste prin porunca lui Dumnezeu.

"As putea sã zic si eu la fel , dar Legea lui Dumnezeu îmi închide gura" se spunea undeva, în **Pateric**, când cineva a fost batjocorit. Nu pot scoate prin gurã niste cuvinte pe care nu le vrea Domnul Hristos. Si Domnul Hristos sa împotrivit ispitei cu cuvinte din **Scripturã**. A apãrut o carte intitulatã **File de Acatist,** a Înalt Prea Sfintitului Bartolomeu al Clujului. Aici sunt cuprinse douã acatiste: Acatistul Sfântului Ioan cel Nou Valahul si Acatistul Sfântului Calinic. În Acatistul Sfântului Ioan Valahul zice: "Bucurãte, cã ispita cu virtutea o mãsori". Deci, dacã tu ai sufletul virtuos, nu te poate clinti nicicum din bine, iar dacã te clinteste, înseamnã cã încã esti slãbãnog siti trebuie putere.

"Asa cum focul nu rãmâne în apã, tot asa si gândul pãcãtos în inima iubitoare de ostenealã" zice Sfântul Marcu Ascetul în **Filocalie**. Ce se întâmplã cu focul când îl arunci în apã ? Se stinge. Ce se întâmplã cu gândul pãcãtos în inima iubitoare de ostenealã, în inima statornicã în bine ? Nare nici o putere, dispare. Dacã rãmân gânduri rele, înseamnã cã avem o aderentã la ele, e ceva care ne tine în gândurile acestea, ne apropie de gânduri de felul acesta. Sunt oameni care chiar si în fata sfintelor icoane au gânduri rele. Ce înseamnã asta ? Cã au o viatã scãzutã, cã au o viatã rea. Icoana e pusã sã le ridice mintea si mintea lor cade si scade în fata unei imagini sfinte. Toate acestea sunt pentru noi prilej de verificare. Noi trebuie sã dãm slavã lui Dumnezeu pentru toate câte se întâmplã cu noi si sã primim darul si dorinta de a rezolva lucrurile acestea prin darurile lui Dumnezeu.

Un alt mijloc de a ne împotrivi gândurilor celor rele este sã ne umplem mintea cu gânduri bune. Am citit cândva o prezentare a unei situatii: un silitor în cele ale credintei învãta foarte multe texte din **Scripturã** pe de rost si le purta în suflet. Cartea se numeste **Din farmacia casei mele** si titlul povestirii este "Abecedar de aur". Spune el cã, fiind închis politic în Germania, uneori nu putea dormi noaptea. Si când nu dormea noaptea se gândea: "Hai sã vãd ce cuvinte din **Scripturã** stiu eu, care încep cu A". De exemplu: "Astãzi sa fãcut mântuirea casei acesteia" - un cuvânt din **Sfânta Evanghelie de la Luca** în legãturã cu Zaheu vamesul. Dupã aceea, care texte din Scripturã încep cu B: "Binecuvântavoi pe Domnul în toatã vremea, pururea lauda Lui în gura mea"; cu C: "Cel ce vrea sã vinã dupã Mine, sã se lepede de sine, sãsi ia crucea si sã-Mi urmeze Mie". Si asa mai departe, pânã la ultima literã a alfabetului si se bucura de toate câte le stia. Asta era preocuparea lui.

Si noi putem face lucrul acesta, dar numai dupã ce învãtãm din texte, cãci dacã nu stii texte, nuti vine în minte nici o literã. Si încã ceva: noi mai avem si texte din sfintele slujbe, care sunt foarte frumoase si e bine sã le stim. Dacã stii lucruri de felul acesta, îti împodobesti mintea cu ele, pentru cã sunt lucruri care parcã nus din lumea aceasta.

Eu vã îndemn sã fiti cu seriozitatea cuvenitã în lucrurile spirituale, sã vã tineti de bisericã, de slujbele noastre, sã duceti o viatã pe care so poatã binecuvânta Dumnezeu. Vã îndemn sã fiti cât mai seriosi si, asa cum vã pregãtiti pentru viatã, prin acumulãrile de cunostinte intelectuale, tot asa sã vã ocupati si de curãtia vietii. Dacã aveti suflete întinate, sã cãutati sã le spãlati în Sângele Domnului Hristos, dacã aveti împotriviri de gând, cereti dar lui Dumnezeu, ca sã se risipeascã. Undei darul lui Dumnezeu si undei statornicie în bine, nu poate fi rãu! Nu poate vrãjmasul sã se bage în minte, dacã tu ai o minte întãritã în bine.

Viata crestinã e o viatã bunã, frumoasã, iar credinta noastrã e despãtimitoare. E împovãrãtoare pentru omul care nui hotãrât, e oscilant, se vrea liber în alt fel de cum îl vrea Dumnezeu. Pentru noi însã, ea e despãtimitoare si o recomandãm tuturor.

*

În 1971 au fost aici, la mãnãstire, doi cetãteni din Germania. Ei au aflat cã aici trãia un pãrinte care a fost în Germania, la Betel - o institutie bisericeascã de ajutorare a epilepticilor. Pãrintele fusese trimis de Mitropolitul Bãlan în Germania, sã lucreze acolo, ca sã cunoascã realitãtile de acolo. A lucrat trei luni, apoi sa întors. Si cei doi, când au aflat asta , neau spus cã la intrare la Betel e scris asa:

"Pace celor ce vin!
Bucurie celor ce rãmân!
Binecuvântare celor ce pleacã!".

Si ei au scris asta în cartea de onoare a mânãstirii pentru toti, deci si vouã, cã si voi veniti dupã ei în mânãstire.

Dumnezeu sã vã ajute !

DESPRE MANTUIRE SI DESAVARSIRE

Mânãstirea Brâncoveanu
8 iulie 1995

- Pentru a te mântui e obligatoriu sã fii desãvârsit sau nu?

- Nu, nu e obligatoriu, pentru cã desãvârsirea este o etapã mai înaltã. Adicã, fiecare om se angajeazã la o viatã superioarã, cu puteri superioare puterilor lui, cât dã Dumnezeu, iar desãvârsirea este o etapã superioarã mântuirii, este perfectiunea.

Unde e mãsura perfectiunii, în ce anume constã, nu stim. În învãtãtura crestinã, desãvârsirea se ia în considerare, în special, cu douã virtuti: în raport cu iubirea si în raport cu smerenia.

Sfântul Isaac Sirul, la întrebarea "ce e desãvârsirea?" rãspunde cã este "o prãpastie de smerenie, un adânc de smerenie", adicã o lansare în smerenie pânã la mãsurile posibile omului. În **Epistola Sfântului Apostol Pavel cãtre Coloseni**, vorbind despre eliberarea de patimi, zice: "Înlãturati si voi toate acestea: desfrâul, patima, pofta rea, lãcomia care este închinare la idoli" (III, 5) si mai departe: "Omorâti mãdularele voastre cele de pe pãmânt: mânia, iutimea, rãutatea, defãimarea, cuvântul de rusine din gura voastrã" (III, 8), dupã care adaugã: "Îmbrãcati-vã ca alesi ai lui Dumnezeu, sfinti si prea iubiti, cu milostivirile îndurãrii, cu bunãtatea, cu blândetea, cu *smerenia*, cu milostenia, cu îndelunga rãbdare. De are cineva ceva împotriva cuiva, sã iertati, precum si Hristos va iertat pe voi". La acestea completeazã: "Peste toate acestea învesmântativã cu iubirea care este legãtura desãvârsirii" (III, 12-14).

Sfântul Apostol Pavel are în vedere lucrul acesta si spune cã "iubirea e desãvârsire" iar în **Evanghelia de la Matei** se spune "Fiti desãvârsiti, precum Tatãl vostru din ceruri desãvârsit este" (V, 48). Cuvintele acestea lea spus în legãturã cu iubirea, pentru cã tot el a zis mai înainte: "Ati auzit cã sa zis celor de demult «sã iubesti pe aproapele tãu, sã urãsti pe vrãjmasul tãu», iar eu vã zic vouã «Iubiti pe aproapele vostru, binecuvântati pe cei ce vã blestemã, faceti bine celor ce vã vrãjmãsesc, rugativã pentru cei ce vã vatãmã si vã prigonesc, ca sã fiti fii Tatãlui din ceruri, pentru cã El rãsare soarele si peste cei rãi si peste cei buni si trimite ploaie si peste cei drepti si peste cei nedrepti»" (V,43-45). Se pune, deci, întro legãturã desãvârsirea cu iubirea; însã când e vorba de desãvârsire, de depãsire, fãrã îndoialã, se au în vedere toate virtutile posibile, toate la câte se poate gândi omul, toate la câte se poate angaja omul. Nu e o mãsurã când se spune cã e gata, omul care a ajuns la mãsurile acestea e desãvârsit!

Urmeazã îndumnezeirea, pentru cã în mãsura în care omul se aseamãnã cu Dumnezeu - se si apropie de Dumnezeu, iar Dumnezeu se apropie de om si îi comunicã omului din desãvârsirile Sale, din El Însusi, adicã omul se îndumnezeieste.

Nu stim cum este lucrul acesta, pentru cã noi nu cunoastem esenta lui Dumnezeu, dar stim cã, cu cât omul se apropie de Dumnezeu, cu atât Dumnezeu se apropie de om, care primeste ceva din ceea ce este dumnezeirea.

Pãrintii cei duhovnicesti, vorbind despre asta, fac o comparatie cu fierul si cu focul sau cu fierul încãlzit în foc, care primeste însusirile focului. Tot asa este si cu îndumnezeirea, fãrã sã putem noi sã o definim, întrucât nuL cunoastem pe Dumnezeu în esenta Lui. Dar se considerã cã etapele înaintãrii în viata duhovniceascã sunt: *mântuirea*, care înseamnã, în special, eliberarea de patimi si împlinirea virtutilor potrivnice patimilor; *desãvârsirea*, perfectiunea, deplinãtatea, în general vorbind, perfectiunea religiosmoralã si, în sfârsit, *îndumnezeirea*, care este un dar de la Dumnezeu, o revãrsare a lui Dumnezeu în fiinta omului.

- Ati spus odatã, la o conferintã, despre pocãinta cu bucurie. Ati putea acum sã ne vorbiti mai mult ? Atunci numai ati fãcut o introducere si...

- Am lãsato la o parte. Era prea înaltã - poate cã na fost numai despre pocãintã cu bucurie, ci a fost despre pocãintã în general. Totusi, am spus si atunci cã pocãinta se face cu fata spre viitor, se face cu bucurie, în sensul cã esentialul în pocãintã e pãrãsirea pãcatului, nu tânguirea pentru pãcat. Dumnezeu nu doreste ca aceia ce se pocãiesc sã fie o ceatã de tânguitori, ci doreste ca omul sã pãrãseascã pãcatul si sã împlineascã virtutile potrivnice pãcatului. Sfântul Apostol Pavel spune: "Cel ce a furat sã nu mai fure, ci mai vârtos sã lucreze cu mâinile sale ca sã aibã de unde da milostenie" (**Efeseni** IV, 28). Cuviosul Pimen spune cã "pocãinta e pãrãsirea pãcatului".

În esentã, pocãinta este pãrãsirea pãcatului, deci nu tânguirea pãcãtosului, chiar dacã cuvântul "pocãintã" în românește are în el si cuvântul "cãintã". În realitate, pocãinta, în esenta ei, este pãrãsirea pãcatului sau, cum spune Sfântul Vasile ce Mare, cã acela se pocãieste cu adevãrat, care poate spune împreunã cu Psalmistul, vorbind cu Dumnezeu: "Nedreptatea o urãsc si o dispretuiesc, iar legea Ta o iubesc". Deci, întristarea în pocãintã nu e o chestiune esentialã, ci esentialul este pãrãsirea pãcatului, iar dacã se face pãrãsirea pãcatului, se poate face foarte bine si cu bucurie, în sensul cã omul e angajat pentru bine si, prin binele acela, acoperã cumva rãul de odinioarã.

Am spus eu atunci cã doi din **Pateric** care au fãcut acelasi pãcat si au avut acelasi regim de viatã timp de un an de zile, stând în chilii separate, la sfârsit,

când sa terminat vremea canonului, unul a apãrut având fata întunecatã, chinuitã si tristã, pe când celãlalt avea fata veselã si era bucuros. Au fost întrebati fiecare cum sia petrecut timpul de canon; si cel întristat spunea cã tot timpul sa gândit cum de a ajuns el sã facã acelea, cum de la lãsat Dumnezeu, cum de la pãrãsit Dumnezeu, cum a cãzut asa de jos, iar celãlalt zicea: "Slavã Tie Doamne cã nam rãmas în pãcatul acela, ce bine cã mai scos, cã mai adus înapoi la calea cea bunã, cã mai îndreptat pe drumul sfinteniei". La urmã sa pus problema: care pocãintã a fost primitã, a celui cu întristarea sau a celui cu bucuria, si sa constatat cã amândouã, numai cã angajat a fost acela care a avut pocãinta cu bucurie - si eu sunt pentru o pocãintã cu bucurie.

La mine vin oameni care mãrturisesc cã nu stiu dacã îi iartã Dumnezeu, si eu totdeauna le spun sã nuL hulească pe Dumnezeu, pentru cã Dumnezeu e bun si milostiv si iertãtor si sã se gândească la cuvântul din **Psalmi**: "Pe cât e de sus cerul deasupra pãmântului, pe atât de mare e bunãtatea Lui spre cei ce se tem de dânsul, cât de departe e rãsãritul de apus, depãrtatai de la noi fãrãdelegile noastre", "Cum miluieste un tatã pe copii sãi, asa miluieste Domnul pe cei ce se tem de Dânsul" (Psalmul 102, 11-13), sã se gândească la pilda cu fiul risipitor si la tatãl primitor si sã aibã încredere în El, pentru cã Dumnezeu e bun si milostiv si iubitor de oameni, e Dumnezeul "milei si al îndurãrii si al iubirii de oameni" si zicem cã al Lui "este a ne milui si a ne mântui pe noi".

Prin urmare, nu trebuie sã neglijãm niste calitãti de felul acesta, numai cã sã nu ajungem cumva sã facem pãcate cu gândul cã ne iartã Dumnezeu, pentru cã, în cazul acesta, din start mergem pe o cale care nu duce la pocãintã si care, de fapt, înmulteste pãcatul si înmulteste depãrtarea de Dumnezeu; iar dacã am fãcut un pãcat în vremea nestiintei sau în vreo neputintã, atunci sã avem încredere în bunãtatea si mila lui Dumnezeu si sã fim încredintati cã Dumnezeu e Tatãl nostru si sã ne bucurãm de Dumnezeu cu bucuria nãdejdii, dacã nu putem avea altã bucurie.

*- Pãrinte, unii dintre tinerii de astãzi cred cã a te mântui e mai usor în cãlugãrie ca în familie***.**

- Nu se pune problema aceasta. Bine, cine o pune o poate pune, însã, în realitate, fiecare îsi merge pe calea lui. Nu se poate spune cã toatã lumea, ca sã se mântuiascã, trebuie sã se cãlugãreascã. Si în mânãstiri sunt cãderi si în viata comunã sunt ridicãri. Martiri, în general, nau fost dintre cãlugãri, au fost dintre oameni obisnuiti. Pãrintele Arsenie Boca, când am venit eu pentru prima oarã aici, mia spus un cuvânt formulat asa: "Nu toti cei din lume se prãpãdesc, si nu toti din mânãstire se mântuiesc". Poti fi improvizat si în mânãstire, dupã cum poti fi om superior si în viata obisnuitã. Important nu e

stilul de viatã, ci important e felul de angajare întro viatã dupã voia lui Dumnezeu.

- *Cum credeti cã ar trebui sã stim dacã ne rugãm bine?*

- Dragã, nu se pune problema cum te rogi. Te rogi cum te poti ruga. Sigur cã rugãciunea totdeauna este oglinda sufletului. În momentul în care te angajezi la rugãciune, o faci dupã mãsura vietii tale. În **Scara** Sfântului Ioan Scãrarul se spune cã rugãciunea, dupã calitãtile ei, este "judecatã si judecãtorie si scaunul judecãtorului înainte de judecata viitoare". Ceea ce înseamnã cã rugãciunea e oglinda sufletului! Cum ne e viata asa ne e si rugãciunea; nu poti avea o altã rugãciune decât la mãsura la care ai ajuns!

Sfântul Ioan Scãrarul vorbeste despre patru feluri de rugãciune:me: rugãciunea *întinatã* (sau spurcatã), rugãciunea *furatã*, rugãciunea *pierdutã* si rugãciunea *curatã*. Fiecare dintre aceste patru feluri de rugãciune aratã starea celui ce se roagã. Cel care e încã întinat si trãieste în patimi se roagã, pentru cã rugãciunea nu tine de un anumit stadiu, ci tine de viata omului, de credinta omului. Cel care a ajuns sã aibã o legãturã cu Dumnezeu de asemenea se roagã. Nu se poate sã crezi în Dumnezeu si sã nu te rogi, sã nuti gãsesti vreme de rugãciune. Sigur cã, rugândute ca începãtor, ca om întinat, si rugãciunea e întinatã de patimile care au putere în sufletul tãu. Si asa mai departe.

Când ai ajuns la o viatã curatã, viatã de nepãtimitor, atunci ai ajuns si la rugãciunea curatã. Si rugãciunea curatã e o rugãciune despre care se poate spune întradevãr cã e o rugãciune bunã. Dar cel care e angajat în rugãciune, în orice stare ar fi, e pe calea îmbunãtãtirii rugãciunii si pe calea îmbunãtãtirii vietii sale. Deci, cum esti, asa tie rugãciunea, cum te porti, asa te rogi. Chiar existã un îndemn: "Roagãte cum poti, ca sã ajungi sã te rogi cum trebuie!".

- *Uneori, totusi, ne rugãm, dar ne rugãm dintrun formalism.*

- Dragã, chiar si formalismul e o dovadã cã vrei sã faci mai mult. Cine nu se roagã nici formal, nu se roagã deloc. Cum sã ajungã acela la un alt fel de rugãciune sau mãcar la rugãciunea formalã? Sigur, cei mai multi dintre oamenii care se roagã, cel putin cei care au ajuns în fata mea si am putut constata cum le e rugãciunea sau cum sunt angajati ei în rugãciune, nu se roagã, ci rostesc formule de rugãciune.

De exemplu, rugãciunea "Tatãl nostru". Chiar astãzi am avut la spovedit un tânãr, si încã un tânãr cu pretentii de intelectual, care nu stia nici mãcar rugãciunea "Tatãl nostru". Acela care zice totusi rugãciunea "Tatãl nostru"

cum o stie, chiar dacã nu o zice bine, chiar dacã o zice numai asa, dintrun obicei, cã asa sa pomenit, spunând rugãciunea seara sau la masã, acela nu se roagã, de fapt, cu rugãciunea "Tatãl nostru", ci rosteste o rugãciune. De felul acesta sunt multi.

Cei mai multi oameni nu se roagã, ci citesc rugãciuni, rostesc rugãciuni, spun rugãciuni. Or, acesta este primul stadiu al rugãciunii, rugãciunea trebuie interiorizatã. Unii ne acuzã cã spunem rugãciuni formulate de altii si care nu se potrivesc cu viata noastrã, si deci nu ne exprimãm pe noi în rugãciuni. Da, e adevãrat, însã dacã ne-am apropria si rugãciunile strãine, care sunt mai multe decât cele ce leam putea realiza noi cu puterea noastrã, am reusi sã ne interiorizãm în mãsura în care cuvintele pe care le spunem sunt si ale noastre.

Eu vam spus cã dintre psalmi am doi preferati si aceia se potrivesc cel mai bine cu starea mea sufleteascã. Asta nu înseamnã cã nu citesc si alti psalmi sau cã nu mã rog si cu cuvinte din alti psalmi. Ceea ce se potriveste cu sufletul meu este cuprins în Psalmul 22 si în Psalmul 102, dar si cu celelalte rugãciuni pe care lea spus Psalmistul încerc sã mã identific, sã mã verific si sã mã raportez la ele. Trebuie sã le spunem si noi ca rugãciuni de ritual, chiar dacã nu sunt total rugãciunile noastre sau nu toti suntem identificati cu rugãciunile pe care le facem.

Chiar dintre cei care se silesc în rugãciune, unii se opresc numai la citirea formalã a **Psaltirii**, a acatistelor, si nu se identificã cu ele. Dacã nu se identificã, nu au prea mare spor, cã rostesc cuvinte strãine de asezarea lor sufleteascã. Cel mai bine este sã îti aproprii cuvintele si sã gãsesti resorturi sufletesti care sã te angajeze în rugãciune prin cuvintele pe care le rostesti. Dacã am rãmâne numai la cât spunem noi sau la cât putem rosti noi, din puterea noastrã, nu am putea sã ne tinem angajati întro rugãciune care sã aibã o duratã.

De exemplu, uite, la sfintele slujbe. Sfânta slujbã are o duratã a ei, pe care o cunoastem din experientã. Dacã nu neam ruga cu rugãciunile de la sfintele slujbe, nu neam putea angaja si nici pe altii nu i-am putea angaja la o rugãciune, de exemplu, la o slujbã de trei ore.

- În esentã, trebuie sã ne bazãm pe starea noastrã interioarã, sufleteascã, pe rugãciune, pe trãire sau pe Tipic: ***Ceaslov***, ***Psaltire****?*

- Dragã, cu astea ne ajutãm. **Ceaslovul**, **Psaltirea**, slujbele noastre sunt cuprinzãtoare de texte de rugare care ne angajeazã ca sã devenim prin ele. Ne rugãm si cu rugãciunea de toatã vremea "Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiestemã pe mine, pãcãtosul" dar nu putem renunta la celelalte rugãciuni, în care învãtãm, ne îndoctrinãm. Asa cã folosim tot ce avem.

Nu înseamnã cã, dacã cineva nu citeste dintro carte de rugãciuni sau dintro **Psaltire**, din **Ceaslov**, fie pentru cã nu stie carte, fie pentru cã nu e obisnuit cu asa ceva, pe acela nul primeste Dumnezeu. Crestinismul nu a început nici cu **Psaltirea**, nici cu **Ceaslovul**, nici cu **Acatistierul**, astea sau adãugat în timp. Si noi astãzi ne putem folosi de unele sau de altele, dar nu cu absolutã necesitate: dacã nu ai citit Acatistul Maicii Domnului, nu te primeste Maica Domnului sau dacã nu ai citit Paraclisul nu te primeste, cã trebuia sã citesti si nai citit. Nu se pune problema asa! Toate acestea sunt lucruri care ne ajutã.

Sã ne gândim, de exemplu, la sutasul din Capernaum, care se pomeneste mâine. Sutasul din Capernaum - câte rugãciuni a stiut, nu stie nimeni. Dar a avut o asezare sufleteascã pe care Domnul Hristos a constatato ca foarte bunã si la recomandat si altora, si sa minunat de starea lui, dar nu ni se spune nimic despre viata lui în general. Sigur cã a fost o viatã îngrijitã, dacã Domnul Hristos sa putut minuna de viata lui si oameni ca el intrã în Împãrãtia lui Dumnezeu. Si poate fi luat drept exemplu!